P. OVIDII

NASONIS

Metamorphosis;

Ex accuratissimis virorum doctissimorum castigationibus emendata, & in lucem edita.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum, 1660.

Cum Privilegio.

Pub. Ovidii,

Naſonis Metamorphoſeon.

Liber I.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora: Dii cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis, primaq; ab origine mundi,
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum,
unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigeſtaq; moles:
Nec quicquam, niſi pondus iners, congeſtaq; eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuſo pendebat in aëre Tellus,
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo;
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaq; erat & tellus, illic & pontus & aër:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër, nulli ſua forma manebat:
Obſtabatq; aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis humentia ſiccis,
Molia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas,
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre cœlum:

Quæ postquam evolvit, cæcoq; exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate locoq;
Densior his tellus elementaq; grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui, circumfluus humor
Ultima possedit, solidumq; coërcuit orbem.
Sic ubi dispositum, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectamq; in membra redegit:
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisq; tumescere ventis
Jussit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & stagna immensa, lacusq;
Fluminaq; obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim, sorbentur ab ipsa
In mare perveniunt partim, campoq; recepta
Liberioris aquæ pro ripis littora pulsant.
Jussit & extendi campos subsidere valles,
Fronde tegi sylvas, lapidosos surgere montes,
Utq; duæ dextra cœlum, totidemq; sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemq; plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utrumq; locavit,
Temperiemq; dedit, mista cum frigore flamma.
Imminet his aër, qui quanto est, pondere terræ,
Pondere aquæ levior, tanto est, onerosior igne,
Illic & nebulas, illic consistere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisq; regat diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum: tanta est discordia fratrum.

Eurus

Eurus ad auroram, Nabathæaq; regna recessit,
Persidaq; & radiis juga subdita matutinis:
Vesper, & occiduo quæ littora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam, septemq; Triones
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluviosq; madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ facis habentem
Vix ita limitibus discreverat omnia certis:
Cum quæ pressa diu massa latuere sub ipsa,
Sydera cœperunt toto fulgescere cœlo.
Nec regio foret ulla suis animalibus orba:
Astra tenet cœleste solum, formæq; Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër,
Sanctius his animal, mentisq; capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaq; nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli:
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaq; cum spectant animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; videre
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem, rectumq; colebat.
Pœna metusq; aberant? nec vincla minacia collo
Ære legebantur nec supplex turba timebat
Judicis ora sui: sed erant sine judice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus descenderat undas
Nullaq; mortales præter sua littora norant,
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:

Non turba directis non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes:
Ipsa quoq; immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus.
Contentiq; cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus montanaq; fraga legebant,
Cornaq; & in duris hærentia mora rubetis:
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
VER erat æternum: placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant;
Flavaq; de viridi stillabant illice mella.
Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat, subiitq; argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære:
Jupiter antiqui contraxit tempora veris,
Perq; hyemes, æstusq; & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus
Canduit, & ventis glacies astricta pependit.
Tum primum subiere domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & junctæ cortice virgæ
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressiq; jugo gemuere juvenci,
Tertia post illam successit ahenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro,
Protinus erupuit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugere pudor, verumq; fidesq;
In quorum subiere locum fraudesq; dolique;
Insidiæq; & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita, quæq; diu steterant in montibus altis
Fluctibus ignotis insultavere carinæ.

Commu-

Communemq; prius cen lumina solis, & auræ,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes, alimentaq; debita, dives
Poscebatur humus: sed itum est in viscera terræ,
Quasq; recondiderat, Stygiisq; admoverat umbris,
EFFODIUNTUR opes, irritamenta malorum.
Famq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroq;
Sanguineaq; manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Nec socer à genero: fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Victa jacet pietas, & virgo cæde madentes
Ultima cœlestum terras Astræa reliquit.
Neve foret terris securior arduus æther:
Affectasse ferunt regnum cœleste Gigantes,
Altaq; congestos struxisse ad sydera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine & excussit subjectum Pelion Ossæ.
Obrupta mole sua cum corpora dira jacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidumq; animasse cruorem,
Et, ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum: sed & illa propago
Contemptrix superum, sævæq; avidissima cædis,
Et violenta fuit: Scires è sanguine natam.
Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ;
Ingentes animo, dignas Jove, concipit iras;
Conciliumq; vocat. Tenuit mora nulla vocatos;
Est via sublimis cœlo manifesto sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis.
Regalemq; domum; dextra, levaq; Deorum

Atria

Atria nobilium valvis celebrantur apertis:
Plebs habitat diversa locis: à fronte potentes
Cælicolæ, clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quam, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque:
Cæsarem: cum qua terram, mare, sydera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit.
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua cunctum quisque parabat
Injicere augui pedem captivo brachia cœlo:
Nam quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum:
Nunc mihi quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina juro
Infera sub terras Stygio labentia luco.
CUNCTA prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, nè pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Fauni
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani;
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quos dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cum manus impia sævit
Sanguine Cæsario Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas; Augustetiorum,
Quam fuit illa Jovi! qui postquam voce manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor pressus gravitate regentis,

Jupiter

Iupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc) demittite ſolvit:
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſumma delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt quantum noxæ ſit ubiq; repertum
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero:
Mœnala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi:
Arcadas hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum: vulguſq; precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto:
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno, nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri,
Nec contentus eo eſt: miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atq; ità ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni:
Quos ſimul impoſuit menſis, ego vindice flammâ
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipſe fugit: nactuſq; ſilentia ruris
Exultat, fruſtraq; loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Utitur in pecudes, & nunc quoq; ſanguine gaudet:
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti:
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ.
Canicies eadem eſt, eadem eſt violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago eſt.
Occidit una domus, ſed non domus una perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes: dent ocyus omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas,

Dicta

Dicta Jovis pars voce probant, stimulosq; frementi
Adjiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis junctura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, vocant: quis sit laturus in aras
Thura: ferisne paret populandas tradere terras:
Talia quærentes (sibi enim fore cætera curæ)
Rex superum trepidare vetat, sobolemq; priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Jamq; erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit, nè forte sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totusq; ardesceret axis.
Esse quoq; in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus correptaq; regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diversa, genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cœlo:
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris
Et quæcunq; fugant inductas flamina nubes:
Emittitq; Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tegens caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæq; sinusque:
Utq; manus latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densis feriunt de æthere nimbis.
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaq; nubibus affert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longiq; perit labor irritus anni.
Nec cœlo contenta suo est Jovis ira: sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni
Intravere sui: non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite domos, ac mole remota,
Fluminibus vestris totas immittite habenas.

Fusse-

Jusserat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora cursu
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuq; vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumq; satis arbusta simul, pecudesq; virosq;
Tectaq; cumq; suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitq; resistere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres:
Jamq; mare, & tellus nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erat; deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca;
Et ducit remos illic, ubi nuper aravat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato:
Aut subjecta terunt curvæ vinetа carinæ;
Et modò qua gracilis gramen carpsere capellæ,
Nunc ibi deformes ponant sua corpora Phocæ;
Mirantur sub aqua lucos, urbesq; domosq;
Nereides: sylvasq; tenent delphines: & altis,
Incursant ramis, agitataq; robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisq; diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantq; novi montana cacumina fluctus:
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis
Terra ferax dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatq; cacumine nubes.

Hic

Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum conſorte tori parva rate vectus adhæſit,
Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,
Fatidicamq; Themin, quæ tunc oracla tenebat,
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ reverentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe virum de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila diſjecit, nimbiſq; Aquilone remotis,
Et cælo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet, poſitoq; tricuſpide telo,
Mulcet aquas rector pelagi, ſupraq; profundum
Extantem, atq; humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchaq; ſonanti
Inſpirare jubet: fluctuſq; & flumina ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina quæ in medio concepit ubi aëre ponto,
Littora voce replet ſub utroq; jacentia Phœbo.
Tum quoq; ut ora Dei madidâ rorantia barba
Contigit, & cecinit juſſos inflata receſſus,
Omnibus audita eſt telluris, & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita coërcuit omnes.
Jam mare litus habet; plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus undis:
Poſtq; diem longam nudata cacumina ſylvæ
Oſtendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat: quem poſtquam vidit apertum,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion lacrymis ità Pyrrham affatur abortis:
O ſoror, ô conjux, ô fœmina ſolo ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit, nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcunq; vident occaſus & ortus,

Nos

Nos duo turba sumus: possedit cætera pontus.
Hæc quoq; adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiam nunc nubila mentem!
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namq; ego (crede mihi) si te quoq; pontus haberet,
Te sequerer conjux, & me quoq; pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus atq; animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus;
(Sic visum est superis) hominumq; exempla manemus.
Dixerat, & flebant: placuit cæleste precari
Numen & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas
Et nondum liquidas, sed jam vada nota sequentes:
Indè ubi libatos irroravere liquoris
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacræ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant musco, stabantq; sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterq;
Pronus humi, gelidoq; pavens dedit oscula saxo,
Atq; itâ; Si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota dea est, sortemq; dedit: Discedite templo,
Et velate caput, cinctasq; resolvite vestes,
Ossaq; post tergum magnæ jactate parentis.
Obstupuere diu: rumpitq; silentia voce
Pyrrha prior: jussisq; Deæ parare recusat,
Detq; sibi veniam, pavido rogat ore, pavetq;
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seq; volutant.
Indè Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: & aut fallax, ait, est solertia nobis,

Aut pia sunt, nullumq; nefas oracula suadent:
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ,
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeò cœlestibus ambo
Diffidunt monitis: sed quid tentare nocebat?
Discedunt, velantq; caput, tunicasq; recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, sumsq; rigorem,
Mollirique mora, mollitaq; ducere formam.
Mox ubi creverunt, naturaq; mitior illis
Cotigit ut quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusq; simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa,
Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine facta
Missa viri manibus faciem traxere virorum;
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu:
Inde genus durum sumus, experiensq; laborum:
Et documenta damus qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, cœnumq; udæq; paludes
Intumuere æstu, fœcundaq; semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemq; aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereoq; recens exarsit sidere limus:
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modo cœpta per ipsum
Nascendi spatium: quædam imperfecta, suisq;
Trunca vident humeris: & eodem corpore sæpe

Altera

Altera pars vivit, crudis est pars altera tellus:
Quippe ubi temperiem sumpsere humórq; calórque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est:
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis altoq; recanduit æstu,
Edidit innumeras species, partimq; figuras
Reddidit antiqua, partim nova monstra creavit.
Illi quidem nollet: sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisq; novis, incognite serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas:
Hunc Deus Architenens, & nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis, capriscq; fugacibus, usus:
Mille gravem telis, exhausta penè pharetra,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno,
Neve operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic juvenum quicunque manu pedibusq; rotave
Victerat, esculeæ capiebat frondis honorem,
Nondum laurus erat? longoq; decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Penëia, quem non
Sors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira:
Delius hunc nuper, victo serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidq, tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat, ista decent humeros gestamina nostros:
Qui dare certa feræ: dare vulnera possumus hosti:
Qui modò pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis:
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tua, nec laudes asserre nostras.
Filius huic Veneris: figat tuus omnia, Phœbe,
Tu meus arcus, ait; quantoq; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor est tua gloria nostra.

Dixit; & eliso percussis aëre pennis,
Impiger imbrosa Parnassi constitit arce:
Deq; sagittifera prompsit duo tela pharetra
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem:
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta;
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plum-
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit: at illo (bum
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris, captivarumq; ferarum
Exuviis gaudens, innuptæq; æmula Phœbes:
Vitta coercebat positos sine lege capillos,
Multi illam petiêre, illa aversata petentes,
Impatiens, expersq; viri, nemora avia lustrat;
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes:
Illa, velut crimen, tædas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore;
Inq; patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ:
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæq; cupit connubia Daphnes:
Quodque cupit sperat, suaq; illum oracula fallunt:
Utq; leves stipulæ demptis adolentur aristis,
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit, sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Ecquid si comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitosque, manusque:
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aura

Illa

Illa levis, neq; ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor Penei mane, non insequor hostis:
Nympha mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi,
Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, quà properas, loca sunt: moderantius; oro,
Curre, fugamque, inhibe, moderantius, insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen: non incola montis;
Non ego sum pastor; non hic armenta gregesq;
Horridus observo: nescis temeraria, nescis,
Quem fugias, ideoq; fugis: mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaque regia servit:
Jupiter est genitor: per me quid erit que, fuitque,
Estq; patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis;
Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes:
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cumq; ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obviaq; adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsus retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma est: sed enim non sustinet ultrà
Perdere blanditias juvenis Deus: utque monebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem.
Alter inhæsuro similis, jam, jamque tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit:
Sic Deus & Virgo est: hic spe celer, illa timore.

Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
Ocyor est, requiemq; negat, tergoq; fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa, citæq;
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:
Quâ nimium placui, tellus, ait, hisce, vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita: torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent, remanet nitor unus in illa.
Hanc quoq; Phœbus amat, positaq; in stipite dextrâ,
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus:
Complexusq; suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno, refugit tamen oscula lignum:
Cui Deus: At quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostra, Laure, pharetræ:
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet, & longas visent, Capitolia pompas:
Postibus Augustis eadem fidissima c[illegible]
Ante fores stabis, mediamq; tuebere quercum:
Utq; meum intonsis caput, est juvenile capillis,
Tu quoq; perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modo laurea ramis
Annuit, utq; caput visa est agitasse cacumen.
Est nemus Æmoniæ, prærupta quod undiq; claudit
Sylva, vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis,
Dejectuq; gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summisq; aspergine sylvis
Influit, & sonitu plusquam vicina fatigat:
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in hoc residens, facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisq; colentibus undas:

Con-

Conveniunt illuc populatia flumina primum,
Nescia gratentur, consolenturve parentem,
Populifer Spercheus, & irrequietus Enipeus,
Apidanusq; senex, lenisq; Amphrysus, & Æas
Moxq; amnes alii, qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest, imoq; recondidus antro
Fletibus auget aquas, natamq; miserrimus Io
Luget ut amissam, nescit, vitane fruatur,
An sit apud manes, sed quam non invenit usquam,
Esse putat nusquam, atq; animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Jupiter illam
Flumine: & O virgo Jove digna! tuoq; beatum
Nescio quem factura toro! tete, dixerat umbras (has)
Aut horum, aut horum nemorum (& monstraverat am-
Dum calet, & medio Sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum,
Præsidio tuta Dei, nemorum secreta subibis,
Nec de plebe Dei, sed qui cœlestia magna
Sceptra manu tenet, sed qui vibrat fulmina mitis:
Ne fuge me: fugiebat enim: Jam pascua Lernæ,
Consitaq; arboribus Lyrcea reliquerat arva;
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitq; fugam, rapuitq; pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros;
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atq; suus conjux ubi sit, circumspicit, ut quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.
Quem postquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait, delapsaq; ab æthere summo
Constitit in terris, nebulasq; recondere jussit.
Conjugis adventum præsensérat, inq; nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvenca m.
Bos quoque formosa est, speciem Saturnia vaccæ;
Quanquam invita, probat, nec non & cujus, & unde,

Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quærit.
Jupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri: petit hanc Saturnia munus:
Quid faciat? crudela, ſuos abdicere amores:
Non dare, ſuſpectum: pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor, victus pudor eſſet amore:
Sed leve ſi munus ſociæ generiſq; toriq;,
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata non protinus exuit omnem
Diva metum, timuitq; Jovem & fuit anxia furti:
Donec Ariſtonidæ ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera ſervabant, atq; in ſtatione manebant:
Conſtiterat quocunque loco, ſpectabat ad Iô;
Ante oculos Iô, quamvis averſus habebat:
Luce ſinit paſci; cum Sol tellure ſub alta eſt,
Claudit, & indigno circundat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara paſcitur herba:
Proq; toro, terræ non ſemper gramen habenti
Incubat infœlix, limoſaq; flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore,
Pertimuitq; ſonos, propriaq; exterrita voce eſt:
Venit & ad patrias, ubi ludere ſæpè ſolebat,
Inachidas ripas: novaq; ut conſpexit in unda
Cornua: permenuit, ſeq; externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit: at illa patrem ſequitur, ſequiturq; ſorores,
Et patitur tangi, ſeq; admirantibus offert:
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriſq; dat oſcula palmis,
Nec retinet lacrymas: & ſi modo verba ſuperſint,
Orat opem, nomenq; ſuum, caſuſq; loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.

Me

Me miſerum! exclamat pater Inachus, inq; gementis
Cornibus & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat; tunè te quæſita per omnes
Nata mihi terras? tu non inventa, reperta es.
Luctus erat levior, retices? nec mutua noſtris
Dicta refers? alto tantum ſuſpiria ducis
Pectore, quódq; unum potes, ad mea verba remugis:
At tibi ego ignaros thalamos, tedaſq; parabam;
Spéſque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum:
De grege nunc tibi vir; & de grege natus habendus,
Nec finire licet tantos mihi morte dolores.
Sed nocet eſſe Deum: præcluſaq; janua lethi
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti ſtellatus ſummovet Argus,
Ereptamq; patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſa procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculatur in omnes:
Nec ſuperûm rector mala tanta Phoronidos ultrà
Ferre poteſt: natumq; vocat, quem lucida partu
Pleias enixa eſt, letoq; det imperat Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamq; potenti
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenq; capillis:
Hæc ubi diſpoſuit, patria Jove nutus ab arce
Deſilit in terras, illic tegimenq; removit,
Et poſuit pennas: tantum modo virga retenta eſt;
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neq; enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt, optamq; vides paſtoribus umbram:
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem, junctiſq; canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat:
Illa tamen pugnat molles evincere ſomnos,
Et quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat, quærit quoque (namq; reperta

Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit: Nymphæ Syringa vocabant;
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes;
Et quoscunq; Deos umbrosasq; sylva, feraxq;
Rus habet; Ortygiam studiis, ipsamq; colebat
Virginitate Deam, ritu, quoq; cuncta Dianæ:
Falleret & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi:
Sic quoque solebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuq; caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Tibi nubere Nympha volentis
Votis cede Dei; Restabat plura referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hic illam, cursum impedientibus undis,
Ut se mutarent, liquidas orasse sorores:
Panaq; cum prensum sibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dumq; ubi suspirat, mo'os in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemq; querenti:
Arte nova, vocisq; Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum dixisse manebit:
Atq; ita disparibus calamis compagine cerâ,
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus: vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos, adopertaq; lumina somno:
Supprimit extemplo vocem, firmatq; soporem,
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
Qua collo est confine caput, saxoq; cruentum
Dejicit, & maculat præruptam sanguine rupem:
Arge jaces, quodque in tot lumina lumen habebas,
Excinctum est, centumq; oculos nox occupat una:
Excipit hos volucrisq; sua Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet:

Pro-

Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificamq; oculis, animoq; objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem:
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori:
Quem ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoq; ardua collo;
Quos potuit ſolos tendens ad ſydera vultus;
Et gemitu, & lachrymis, & luctu ſono mugitu,
Cum Jove viſa queri eſt, finemq; orare malorum:
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem rogat: inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes:
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitq; quod ante fuit: fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt; fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus; redeunt humeriq; manuſque:
Ungulaq; in quinos dilapſa abſumitur ungues:
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa,
Officioq; pedum Nymphæ contenta duorum
Erigitur, metuitq; loqui, ne more juvencæ
Mugiat, & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea lihigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis, perq; urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis, & annis,
Sole ſatus Phaëton, quem quondam magna loquentem
Nec ſibi ſedentem, Phœboq; parente ſuperbum,
Non tulit Inachides: matriq; ait, omnia demens
Credis & es tumidus genitoris imagine falſi:
Erubuit Phaeton: iramq; pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenem Epaphi convitia matrem:
Quoq; magis doleas genitrix, ait, ea! ego liber,
Ille ferox tacui, pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli:
Ac tu, ſi modo ſum cœleſti ſtirpe creatus,

Ede

Ede notam tanti generis, meq; asſere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo:
Perq; ſuum, Meropiſque caput, tedaſq; ſororum,
Traderet, oravitq; veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum eſt, Clymene precibus Phaëtontis, an ira
Mota magis dicti ſibi criminis, utraq; cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſq; ad lumina Solis,
Per juvenem hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos audítq; vidétq;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, ſitq; oculis lux iſta noviſſima noſtris;
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates.
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ:
Si modo fert animus, gradere, & ſcitabere ab ipſo,
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëton, & concipit æthera mente:
Æthiopáſq; ſuos, poſitóſq; ſub ignibus Indos
Sydereis tranſit, patrioſq; adit impiger ortus.

Pub. Ovidii,

Naſonis Metamorphoſeon.

LIBER II.

REgia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſq; imitante Pyropo,
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat,
Argenti biſores radiabant limine valvæ,
Materiam ſuperabat opus, nam Muliciber illic.

Æquora

Æquora cælarat medias cingentia terras,
Terrarumq; orbem, cœlumq; quod imminet orbi:
Cœruleos habet unda Deos, Tritona canorum,
Proteaq; ambiguum, balenarumq; prementem
Ægæona suis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillis,
Pisce vehi quædam: facies non omnibus una est,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum:
Terra vivos, urbesq; gerit, sylvasque, ferasque,
Fluminaq; & Nymphas, & cætera numina ruris:
Hæc super imposita est cœli fulgentis imago,
Signaq; sex sortibus dextris, totidemq; sinistris,
Quo simul acclivo Clymeneia limite proles,
Venit; & intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitq; procul: neq; enim propiora ferebat
Lumina: purpurea volatus veste sedebat
In solio Phœbus, claris lucente smaragdis:
A dextra lævaq; dies, & Mensis, & Annus,
Seculaq;, & positæ spatiis æqualibus Horæ;
Verq; novum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Æstas, & spicea serta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uvis,
Et glacialis Hiems canos hirsuta capillos.
Inde loca medius rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia vidit:
Quæque viæ tibi causa: quid hac, ait, arce petisti
Progenies, Phaeton, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immensi publica mundi
Phœbe pater, si das usum mihi nominis hujus,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat,
Pignora da genitor, per qua tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe nostris:
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusq; accedere jussit:
Amplexuq; dato. Nec tu meus esse negari

Dignus

Dignus es, & Clymene veros, ait, edidit ortus:
Quoq; minus dubites, quod vis pete munus, & illud
Me tribuente feres: promissi testes adesto
Diis juranda Palas, oculis incognita nostris:
Vix benè desierat: currus petit ille paternos,
Inq; diem alipedum jus & moderamen equorum,
Pœnituit juravisse patrem, qui terq; paterq;
Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua est: utinam promissa liceret
Non dare: Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem,
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas:
Magna petis, Phaëton, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis /
Sors tua mortalis: non est mortale quod optas.
Plus etiam, quam quòd superis contingere fas est,
Nescius affectas: placeat sibi quisq; licebit,
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,
Me valet excepto: vasti quoq; rector Olympi
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agit hos currus: & quid Jove magis habetur?
Ardua prima via est, & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cœlo,
Unde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus:
Ultima prona via est, & egit moderamine certo:
Tunc etiam, qua me subjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quòd assidua rapitur vertigine cœlum,
Sideraq; alta trahit celeriq; volumine torquet:
Nitor in adversum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid ages? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic urbesq; Deorum
Concipias animo, delubraq; dita donis
Esse: per insidias iter est formasq; ferarum.
Utq; viam teneas nullos; errore traharis,

Per

Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniosq; arcus, violentiq; ora Leonis,
Sævaq; circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atq; alter curvantem brachia Cancrum:
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis;
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluere animi, cervixq; repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate cave: dum resq; sinit, tua corrige vota.
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis, do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu volor: aspice vultus
Ecce meos: utinamq; oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas:
Deniq; quicquid habet dives circumspice mundus,
Deq; tot ac tantis, cœli, terræq; mariscq;
Posce bonis aliquid, nullam patiere repulsam:
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam Phaëton pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunq; optaris, sed tu sapientius opta.
Finierat monitis: dictis tamen ille repugnat,
Propositumq; premit, flagratq; cupidine, currus:
Ergo qua licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus:
Æreus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo:
Per juga Chrysolithi, positæq; ex ordine gemmæ:
Clare repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumq; ea magnanimus Phaeton miratur, opusq;
Perspicet, ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria; diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terres, mundumq; rubescere vidit,

Cornua

Coruscaq; extremæ velut evanescere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis:
Jussa Deæ celeres peragunt, ignemq; vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, addunt q; sonantia fræna:
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Imposuitq; comæ radios: præfagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit;
Si potes his saltem monitis parere parentis,
Parce puer stimulis, & fortius utere loris,
Sponte sua properant, labor est inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curvamine limes.
Zonarum; trium contentus fine, polumq;
Effugit Australem, junctamq; Aquilonibus Arcton,
Hâc sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes,
Utq; ferant æquos & cœlum & terra calores.
Nec preme; nec summum molire per æthera currum.
Altius egressus cœlestia signa cremabis,
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumq; tene; fortunæ cætera mando,
Quæ juvet, & melius, quam tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio posita in littore metas.
Humida mox tetigit: non est mora libera nobis,
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris.
Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus astas:
Dumq; male optatos nondum premis inscius axes,
Quæ tutus spectes sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Statq; super, manibusq; datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyrocis, Eous, & Æthon,

Solis

Solis equi, quartusq; Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusq; repagula pulsant:
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit, & facta est immensi copia cœli,
Corripuere viam, pedibusq; per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas, pennisq; levati
Prætereunt ortos iisdem de patribus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaq; jugum gravitate carebat:
Utq; labant curvæ justo sine pondere naves,
Perq; mare instabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere insueto vacuos dat in aëre saltus,
Succutiturq; altè, similisq; est currus inani:
Quod simul ac sensere, ruunt, tritumq; relinquunt
Quadrijugi spatium, nec quo prius ordine currunt;
Ipse pavet: nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit qua sit iter, nec sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito frustra tentarunt æquore tingi:
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit, sensitq; novas fervoribus iras:
Te quoque turbatum memora fugisse, Boote,
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant.
Ut vero terras despexit ab æthere summo
Infœlix Phaëton, penitus penitusq; jacentes,
Palluit: & subito genua intremuere timore:
Suntq; oculis tenebræ per tantum lumen abortæ:
Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Jam cognosse genus piget, & valuisse rogando:
Jam Meropis dici cupiens. Ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui cuncta remisit
Fræna suus rector: quam Diis, votisq; reliquit:
Quid facias? multum cœli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur utrumque:
Et modo, quos illi fas tum contingere non est,
Prospicit occasus, interdum respicit ortus.

Quid-

Quidq; agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum:
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cœlo,
Vastárumq; videt trepidus ſimulachra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius; & caudâ flexiſq; utrinque lacertis
Porriget in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit:
Quæ poſtquam ſummo ſenſere jacentia tergo;
Expatiantur equi, nullóq; inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt, quaque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt, altoq; ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiúntq; per avia currum,
Et modò ſumma petunt, modò per declive, viáſq;
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur:
Inferiúſq; ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambuſtaq; nubila fumant:
Corripitur flammis, ut quæque aliſſima, tellus:
Fiſſaq; agit rimas, & ſuccis aret ademptis:
Pabula caneſcunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamq; ſuo præbet ſeges arida damno:
Parva queror, magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cúmq; ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: ſylvæ cum montibus ardent:
Ardet Athos, Taurúſq; Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et cum ſicca, priùs celeberrima fontibus, Ide,
Virgineúſq; Helicon, & nondum Oeagrius, Æmus;
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætna:
Parnaſſúſq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimaſque,
Dindymaq; & Mycale, natúſq; ad ſacra Cithæron;
Nec proſunt Scythiæ ſuæ frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaq; cum Pindo; majorq; ambobus Olympus:
Aëraeq; Alpes, & nubifer Apenninus:
Tum verò Phaëton cunctis è partibus orbem

Aſpicit

Aſpicit accenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventéſq; auras, velut è fornace profunda
Ore trahit, currúſq; ſuos candeſcere ſentit,
Et neq; iam cineres, ejectatámq; favillam
Ferre poteſt, calidóq; involvitur undiq; fumo.
Quóque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit, & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida: tum Nymphæ paſſis, fontéſque, lacúſque,
Deflevere comis: quærit Bœotia Dircen:
Argus Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis.
Peneúſq; ſenex, Teuthrantiúſq; Caycus.
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymanthо.
Arſurúſq; iterum Xanthus, flaviúſq; Lycormas.
Quíque recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniúſq; Melas, & Tenarius Burotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoóq; citus, Gangéſque, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alphëus: ripæ Sperchiades ardent;
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum,
Et, quæ Mæonias celebrârunt carmine ripas,
Fluminеæ volucres medio caluêre Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadem Iſmarios, Hebrum, cum Strymone ſiccat,
Heſperióſq; amnes Rhenum, Rhodanumq; Padumque,
Cuiq; fuit rerum promiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum: penetrátq; in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur, ſictæque eſt campus arenæ,
Quod modò pontus erat; quoſq; altum texerat æquor,
Exiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.

Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent Delphines in auras.
Corpora Phocarum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoque Nerea fama est,
Doridáq; & natas, tepidis latuisse sub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen Tellus ut erat circundata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosq; undiq; fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Opposuitq; manum fronti: magnoq; tremore,
Omnia concutiens paulum subsedit, & infrà,
Quam solet esse, fuit: sacraq; ita voce profatur.
Si placet hoc, meruiq; quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo: cladémq; autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo:
(Pressérat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inq; oculis fumum: volitant super ora favillæ.
Hosne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiiq; refers, quod adunci vulnera aratri
Rastrorúmq; fero, totóq; exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentaq; mitia, fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi trádita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longiùs absunt?
Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit:
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterq; polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixq; suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neq; enim tolerare vaporem.

ulterius potuit, nec dicere plura, susumq;
Retulit os in se, propriorq; manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
unde solet nubes latis inducere terris,
unde movet tonitrus, vibrataq; fulmina jactat.
Sed neq; quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec quas cœlo dimitteret imbres:
Intonat, & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam, pariterq; animaque, rotisq;
Exuit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptaq; lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsaq; sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaëton rutilos flavnma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoq; aëra tractu
Fertur: ut interdum de cœlo stella sereno,
Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri:
Quem procul à patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiaq; abluit ora.
Naiades Hesperiæ trifida fumantia flamma,
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum.
Hic situs est Phaëton, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
At pater abductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus: & (si modo credimus) unus
Isse dies sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant, aliquiq; malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit quæcunq; fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris, & amens,
Et laniata sinus, totum percensuit orbem,
Exanimesq; artus primo, mox ossa requirens,
Repperit ossa tamen peregrina concaviripa:
Incubuitq; loco: nomenq; in marmore lectum

Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæsa pectora palmis
Non audituram miseras Phaëtonta querelas
Nocte dieq; vocant, adsternunturq; sepulchro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)
Plangorem dederant: è queis Phaëthusa sororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumq; ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perq; gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque,
Ambit; & extabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quo trahit impetus illam,
Huc eat atq; illuc, & dum licet, oscula jungat:
Non satis est: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at indè
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcunque est saucia, clamat:
Parce precor, nostrum laceratur in arbore corpus.
Famq; vale, cortex in verba novissima venit.
Inde fluunt lachrymæ, stillataq; sole vigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
Affuit huic monstro proles Sthenelcia Cycnus:
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus
Mente tamen Phaëton, propior fuit: ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnemq; querelis
Eridanum implerat, sylvamq; sororibus æthram:
Cum vox est tenuata viro, canæq; capillos
Dissimulant plumæ: collumq; à pectore longè
Porrigitur, digitosq; ligat junctura rubentes:

Penna

Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis, nec se cœlogꝫ Joviq;
Credit, ut injuste missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulosq; lacus: ignemq; perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidas interea genitor Phaëtontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbi,
Esse solet, lucemq; odit, seꝫ ipse, dicmque,
Datáꝫ animum in luctus, & luctibus adjicit iram:
Officiumáꝫ negat mundo, Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigetꝫ
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnesq; die non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat,
Tunc sciat, igni pedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina, neve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: missos quoque Jupiter ignes,
Excusat, precibusq; minas regaliter addit.
Colligit ameates, & adhuc terrore paventes
Phœbus equos, stimuloq; dolens & verbere sævit:
Sævit enim, natumq; objectat & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suiq;
Roboris esse videt: terras, hominumq; labores
Perspicit (Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ) fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina restituit; dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læsasq; jubet revirescere sylvas.
Dum redit, itq; frequens, in virgine Nonacrina
Hæsit, & accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo,
Nec positas variare comas: sed fibula vestem,

Vitta coercuerat neglectos alba capillos.
Et modo lævo manu jaculum, modò sumpserat arcum;
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus: quod nulla cediderat ætas.
Exuit hîc humero pharetram, lentósque retendit
Arcus, inq; solo, quod texerat herba, jacèbat:
Et pictam positâ pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea nesciet, inquit:
Aut, si resciérit, sunt, ô sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultúmq; Dianæ,
Atq; ait: O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat, & salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licet, magis Jove: videt, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda
Quæ venata foret sylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quisve Jovem poterat? superum petit æthera victor
Jupiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
Inde pedem referens, penè est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suæ comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & sede superba ferarum,
Aspicit hanc, visámq; vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, ne Jupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerúmq; accessit ad harum.
Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo, nec, ut antè solebat,
Junctæ Deæ latéri, nec toto est agmine prima:

Se

Sed silet, & læti dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatrix fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas;
His quoque laudatis, procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit, cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibúsq; uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deq; suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distuleratq; graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: & jam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat adultera, dixit.
Ut fœcunda fores, fieretq; injuria partu
Nota, Jovísq; mei testatum dedecus esset;
Haud impune feres: adimam tibi namq; figuram,
Quæ tibi, quæque places nostro importuna marito.
Dixit, & arreptam prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam, tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvariq; manus, & adunco crescere in ungues,
Officióq; pedum fungi, laudatáq; quondam
Ora Jovi lato fieri deformia rictu.
Néve preces animos, & verba precantia flectant,
Posse loqui eripitur: vox iracunda, minâxq;
Plenáq; terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa:
Assidnóq; suos gemitu testata dolores,

Qualescunq; manus ad cœlum & sydera tollit:
Ingratumq; Jovem neque at cum dicere sentit.
Ah quoties sola non ausa quiescere sylva,
Aute domum, quondamq; suis erravit in agris;
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est.
Venatrixq; metu venantum territa fugit:
Sæpè feris latuit visis, oblita quid esset,
Ursaq; conspectos in montibus horruit ursos;
Pertimuitq; lupos, quamvis pater esset in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumq; feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibusq; plagis sylvas Erymanthidas ambit,
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit, ille refugit
Immotosq; oculos in se sine fine tenentem,
Nescius extimuit; propiusq; accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterq; ipsosq; nefasq;,
Sustulit: & celeri raptos per inania vento,
Imposuit cœlo, vicinaq; sydera fecit.
Intumuit Juno, postquam inter sydera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethyn,
Oceanumq; senem, quorum reverentia movit
Sæpe Deos, causamq; viæ scitantibus, inquit:
Quæretis? æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adsim: pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas, summo mea vulnera cœlo
Videritis stellas illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum, spatioq; brevissimus ambit;
Est vero, cur quis Junonem lædere nolit,
Offensamq; tremat: quæ prosum sola nocendo?
O ego quantum egi! quam vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui, facta est Dea! sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
Vindicet antiquam faciem, vultusq; ferinos

Detra-

Detrahat, Argolica quod in antè Phoronide fecit.
Cur non expulsa ducit Junone, meoq;
Collocat in thalamo: secrúmq; Lycaona sumit?
At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones,
Syderaq; in cœlum stupri mercede recepta
Pellite, nè puro tingatur in æquore pellex.
Dii maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quam tu nuper eras cum candidus ante fuisses,
Corve loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas,
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina Cycno;
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci;
Qui color albus erat nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Æmonia: placuit tibi Delphice certè,
Dum vel casta fuit, vel inobservata: sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: utq; latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, scietur ut omnia, cornix:
Auditaq; viæ causa; non utile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid simq; vide, meritumq; require;
Invenies nocuisse fidem: nam tempore quodam
Pallas Erichthoniam prolem sine matre creatam
Clauserat Acteo texta de vimine cista,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis
Servandam dederat; sed enim confessa quod esset,
Et legem dederat sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atq; Herse: timidas vocat una sorores
Aglauros

Aglauros, nodóſq; manu deducit: & intus
Infantémq; videt, apprectumq; draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ:
Et ponar poſt noctis avem, mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.
At puto, non ultrò, nec quicquam tale rogantem
Me petiit, licet hoc ex ipſa Pallade quæras,
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit:
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquar) genuit, fuerámq; ego regia virgo,
Divitibúſq; procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nociuit, nam cum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena.
Vidit, & incaluit pelagi Deus: útq; precando
Tempora cum blandis abſumpſit inania verbis:
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumq; relinquo
Littus, & in molli nequicquam laſſor arena.
Inde Deos, hominéſq; voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumq; tulit; tendebam brachia cœlo,
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis:
Rejicere ex humeris veſtem molibar: at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas:
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed neq; jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Curvebam; nec, ut antè, pedis retinebat arena;
Sed ſumma tollebar humo; max alta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ;
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt, patrium temerâſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem; ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucémq; fugit, tenebriſq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina eorvus

Sint

Sin: precor iſta malo, nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominóq; jacentem
Cum juvene Æmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultúſq; Deo, plectrúmq; colorq;
Excidit: atq; animus tumida fervebat ab ira.
Arma aſſueta capit, flexúmq; à cornibus arcum
Tendit: & illa ſua toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractóq; à vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe,
Sed peperiſſe prius: dum nunc moriemur in una;
Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit:
Corpus inanæ animæ frigus lethale ſecutum eſt.
Penitet heu ſerò pœnæ crudelis amantem:
Sèq; quòd audierit, quòd ſic cæpiſſe, odit.
Odit avem, per quam crimen cauſámq; dolendi
Scire coactus erat: nec non arcúmq; manúmq;
Odit, cùmq; manu temeraria tela, ſagittas:
Collapſámq; fovet: ſeráq; ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſtquam fruſtra tentata, rogúmq; parari
Vidit & arſuros ſupremis ignibus artus:
Tum verò gemitus (neq; enim cœleſtia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit, haud aliter, quàm cum ſpectante juvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injuſtáq; juſta peregit,
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eoſdem
Semina; ſed natum flammis, utróq; parentis
Eripuit, geminóq; tulit Chironis in antrum:
Sperantémq; ſibi non falſæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſiſtere corvum.
Semiſer interea divinæ ſtirpis alumno

Lætus

Lætus erat miſtoq; oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondam Nympha Charicle,
Fluminis in rapidis ripis enixa, vocavit
Ocyroen, non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitq; Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem, totiq; ſalutifer orbi,
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpè
Corpora debebunt; animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idq; ſemel diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita,
Eque Deo corpus fies exangue, Deuſq;
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Téque ex æterno patientem numina mortis
Efficient, triplicéſq; Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat, fatis aliquid, ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæq; genas labuntur obortæ:
Atq; ita prævertunt, inquit, me fata: vetorq;
Plura loqui: vociſq; meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi: mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt; in equam, cognataq; pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicentis pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum, confuſaq; verba fuerunt.
Mox, ne verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam: paucoq; in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & equinos alligat ungues,

Per-

Perpetuo cornu levis ungula, crescit & oris;
Et colli spatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit; utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata est
Et vox, & facies: nomen quoque monstra dederunt.
Flebat, opemq; tuam frustra Phyllēius heros:
Delphice, poscebat: nam nec rescindere magni
Jussa Jovis poteras, nec si rescindere posses,
Tunc aderas: Elim, Misseniaq; arva colebas.
Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit? onúsq; fuit baculus sylvestris olivæ,
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumq; amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boves. Videt has Atlantide Maia
Natus: & arte sua sylvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi natus in illo.
Rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic saltus, herbosáq; pascua Nelei,
Nobiliumq; greges custos servabat equarum.
Hunc timuit: blandaq; manu seduxit: & illi,
Quisquis est hospes, ait, si forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: nec gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit: accepta, voces has reddidit hospes.
Tutus eas: lapis iste prius tua furta loquetur:
Et lapidem ostendit: simulat Jove natus abire,
Mox redit: & versa pariter cum voce figura,
Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem: furtoq; silentia deme?
Juncta suo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At senior, postquam est merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erant, & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades: & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait, perjuraq; pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur index:
Inq; nihil merito vetus est infamia saxo.

Hinc

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis,
Munychioſq; volans agros, gratamq; Minervæ
Despiciebat humum, cultiq; arbusta Lycæi.
Illa fortè die castæ de more puellæ,
Vertice suppoſito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales, iterq;
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Ut volucris visis rapidissima milvius extis,
Dum timet & densi circumstant sacra ministri
Plectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemq; suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quam cætera sydera, fulget
Lucifer, & quanto, quam Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat, eratq; decus pompæ, comitumq; suarum.
Obstupuit forma Jove natus: & æthere pendens,
Non secus exarsit, quam cum Balearica plumbum
Funda jacit, volat illud, & incandescit eundo:
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes.
Vertit iter, cœloq; petit diversa relicto:
Nec se dissimulat, tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est: cura tamen adjuvat illam:
Permulcetq; comas: chlamydemq; ut pendeat aptè,
Collocat: ut limbus, totumq; appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit, & arcet,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus, ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandrose dextrum;
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenq; Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus: cui sic respondet Atlantis
Pleioneſq; nepos, Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto, pater est mihi Jupiter ipse,

Nec

Nec fingam cauſas: tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, proliſq; meæ matertera dici.
Herſe cauſa viæ eſt, faveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis iiſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ:
Proq; miniſterio, magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat: interea tectis excarſere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamq; in pectore forti
Ægida concuteret: ſubit hanc arcana profana
Delexiſſe mamm, tum, cum ſine matre creatam
Lemniacam ſtirpem contra data fœdera vidit:
Ingratamq; Deo fore jam, ingratamq; ſorori,
Et dirtem, ſumpto, quod avara popoſcerat, auro:
Protinus Invidiæ nigro ſqualentia tabo
Tecta petit, domus eſt imis in vallibus antri
Abdita; ſole carens, non ulli pervia vento:
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Conſtitit ante domum (neq; enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſáq; oculos avertit: at illa
Surgit humo pigris, ſemeſarumq; reliquit
Corpora ſerpentum, paſſuq; incedit inerti.
Utq; Deam vidit formáque, armíſque decoram;
Ingemuit, vultúmque Deæ ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto.
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores:
Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo,
Succeſſus hominum, carpitq; & carpitur una

Sup-

Suppliciumq; ſuum eſt: quamvis tamen oderat illam.
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis.
Infice tabe tua natarum Cecropis unam:
Sic opus eſt: Aglauros ea eſt,: haud plura locuta,
Fugit & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, ſucceſſibus atq; Minervæ
Indoluit: baculumq; capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant: adopertaq; nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritq; herbas, & ſumma papavera carpit:
Afflatuq; ſuo populos, urbeſque, domoſq;
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniiſque, opibuſque, & feſta pace virentem,
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ,
Juſſa facit: pectuſq; manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet:
Inſpiratque nocens virus, piceumq; per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali cauſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumq; ſororis
Conjugium, pulchraq; Deum ſub imagine ponit,
Cunctaq; magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentaq; miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia Sole;
Fœliciſq; bonis aliter non uritur Herſes,
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti:
Deniq; in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum: cui blandimenta precéſq;
Verbaq; jactanti mitiſſima, deſine, dixit,
Hinc ego me non ſum, niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto velox Cyllenius iſto;

Cæla-

Cælatáſq; ſores virga patefecit: at illi
Surgere conanti partes, quaſcunque ſedendo
Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto ſe tollere trunco:
Sed genuum junctura riget, friguſq; per ungues
Labitur: & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utq; malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hyems paulatim in pectora venit,
Vitaléſq; vias & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: ſaxum jam colla tenebat.
Oraq; durauerant, ſignumq; exangue ſedebat.
Nec lapis albus erat: ſua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas, mentiſq; profanæ
Cœpit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait; luſorum nate meorum,
Pelle moram, ſubitóq; cele delabere curſu;
Quæque tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete, quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit; & expulſi jamdudum monte juvenci,
Littora juſſa petunt, ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas & amor. Sceptri gravitate relicta,
Illa pater rectorq; Deum, cui dextra trifulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, miſſúſq; juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant, armis palearia pendent.
Cornua parva quidem, ſed quæ contendere poſſes

Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet, miratur Agenore nata,
Quod tam formosus, quod prælia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primo,
Mox adit, & flores, ad candida porrigit ora.
Gaudet amans; & dum veniat spes ista voluptas,
Oscula dat manibus, (vix, ah! vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridique exultat in herba;
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis;
Paulatimque metu dempto, modo pectora præbet
Virginea palpanda manu, modo cornua sertis
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus à terra, siccóque à littore sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in undis,
Inde abit alterius, mediisque per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc, littusque ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet, altera dorso
Imposita est: tenues sinuantur flamine vestes.

Pub. Ovidii,

Nasonis Metamorphoseon.

Liber III.

JAmque Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat, Dictæaque rura tenebat:
Cum pater ignarus natam perquirere Cadmo

Imperat,

Imperat, & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto pius, & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Jovis?) profugus patriámque iramq; parentis
Vitat Agenorides, Phœbique oracula supplex
Consulit: & quæ sit tellus habitanda requirit:
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvique immunis aratri:
Hac duce carpe vias: & qua requieverit herba,
Mœnia fac condas, Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
Incustoditam lente videt ire juvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem:
Subsequitur, pressóque legit vestigia gressu,
Autoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopisque evaserat arva:
Eos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneráque latus submisit in herbas.
Cadmus agit grates, peregrinæque oscula terræ
Figit, & ignotos montésque agrosque salutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio virgis ac vimine densat,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis præsignis & auro:
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Tresque micant linguæ; triplici stant ordine dentes;
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissáque in undas
Urna dedit sonitum: longo caput extulit antro
Cæruleus serpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere undæ manibus: sanguisque reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras,
Despicit omne nemus; tantoq; est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separet arctos.
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque:
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguus jam Sol altissimus umbras:
Quæ mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum: teloq; animus prestantior omni.
Ut nemus intravit, lethataq; corpora vidit,
Victoremq; supra spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestræ, fidissima corpora mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit; dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit,
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent: serpens sine vulnere mansit,
Loricæq; modo squamis defensus, & atræ
Duritie pellis, vallidos cute reppulit ictus:
At non duritia jaculum quoque vicit eadem:
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, & totum descendit in illia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit,
Vulneraq; aspexit, fixumq; hastile memordit.
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem.
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum vero postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaq; pestiferos circumfluit albida rictus,
Terraq; rasa sonat squamis, quique halitus exit
Ore niger Stigio, vitiatas inficit herbas.
Ipse modo immensum spirus facientibus orbem

Cingitur,

Cingitur, interdum longa trabe rectior extat;
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore sylvas.
Cedit Agenorides paulum, spolioq; leonis
Sustinet incursus, instantiaq; ora retardat
Cuspide prætenta: Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Famq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat; quia se retrahebat ab ictu.
Læsaq; colla dabat retro, plagamq; sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat;
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
usq; sequens pressit: dum retro quercus eunti
Obstitit, & fixa est pariter cum robore cervix,
Pondere serpentis curvata est arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis,
Vox subito audita est, neq; erat cognoscere promptum,
Unde, sed audita est: quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidóq; comæ terrore rigebant.
Ecce! viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæque jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro.
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes:
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri,
Primáq; de sulcis acies apparuit hastæ,
Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
Mox humeri, pectúsque, onerataq; brachia telis
Existunt, crescitq; seges clypeata virorum:
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent, primumq; ostendere vultus:
Cætera paulatim placidoq; educta tenore
Tota patent, imoq; pedes in margine ponunt.

Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui dederat letho, non longius illo
Vivit, & expirat, modo quas acceperat, auras:
Exemploque pari furit omnis turba, suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres:
Jamque brevis vitæ spatium sortita juventus,
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem;
Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion,
Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma,
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque:
Hos operis comites habuit Sydonius hospes,
Cum posuit jussam Phœbeis sortibus urbem.
Jam stabant Thebæ: poteras jam Cadme videri
Exilio felix, Soceri tibi Marsque, Venusque
Contigerant: huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, natosque & pignora chara nepotes;
Hos quoque jam juvenes. Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, secundas
Causa fuit luctus: alienaq; cornua fronti
Addita, vosque canes satiati sanguine herili.
At bene si quæras, fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenias: quid enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum:
Jamq; dies medius rerum contraxerat umbras,
Et sol ex æquo meta distabat utraq;.
Cum juvenis placido per devia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumq; cruore ferarum,
Fortunæq; dies habuit satis; altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus. Nunc Phœbus utraq;

Distat

Distat idem terra, finditq; vaporibus arva:
Sistite opus præsens, nodosaq; tollite lina.
Jussa feri faciunt, intermittuntq; laborem.
Vallis erat piceis, & acuta densa cupressu,
Nomine Gargaphie, succinctæ cura Dianæ,
Cujus in extremo est antrum memorale recessu,
Arte laboratum nulla, simulaverat artem
Ingenio natura suo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum;
Fons sonat à dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos succinctus hiatus.
Hic Dea silvarum venatu fessa, solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subiit, Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusq; retentos;
Altera depositæ subjecit brachia pallæ;
Vincla duæ pedibus demunt, nam doctior illis
Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nympheq, Hyaleque, Rhaniscque,
Et Psecas, & Phiale, fundunt q; capacibus urnis:
Dumq; ibi perluitur solita Tritania lympha,
Ecce! Nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra,
Sicut erant nudæ, viso sua pectora Nymphæ
Percussere viro, subitisq; ululatibus omne
Implevere nemus, circumfusæq; Dianam
Corporibus texere suis: tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloq; tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ:
Quæ, quamquam comitum turba est stipata suarum,
In latus obliquum tamen astitit, oraque retro
Flexit, & ut vellet promptas habuisse sagittas,

Quas habuit, sic hausit aquas, vultúmq; virilem
Perfudit, spargensq; comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis præmunita verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet: nec plura minata,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi,
Dat spatium collo, summásq; cacuminat aures
Cum pedibúsq; manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pavor est; fugit Autoneius heros,
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Ut vero vultus, & cornua vidit in unda,
Me miserum! dicturus erat: vox nulla secuta est,
Ingemuit; vox illa fuit, lacrymæq; per ora
Non sua fluxerunt: mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? Repetatne domum & regalia tecta?
An lateat sylvis? Timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes, primúsq; Melampus,
Ichnobatésq; sagax latratu signa dedere,
Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Inde ruunt alii rapida velocius aura.
Pamphagus, & Dorceus; & Oribasus, Arcades omnes
Nebrophonúsq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas & naribus utilis Agre,
Helæusq; ferox nuper percussus ab apro,
Déq; lupo concepta Nape, pecudésq; secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpya duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Lagon,
Et Dromas, & Canache, Sticteque, & Tygris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidúsq; Lacon, & cursu fortis Aëllo,
Et Thois, & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalus, & Melaneus, hirsutáq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati
Labros, & Aglaodos, & acutæ vocis Hylacter,
Quosque referre mora est. Ea turba cupidine prædæ

Per

Per rupes, scopulósq; adituq; carentia saxa,
Quáq; est difficilis, quáq; est via nulla, sequuntur;
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus;
Heu! famulos fugit ille suos: clamare libebat,
Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum:
Verba animo desunt, resonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas, Oresitrophus hæsit in armo:
Tardius exierant, sed per compendia montis
Præcipitata via est, dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, conferti; in corpore dentes.
Jam loca vulneribus desunt: gemit ille, sonumq;
Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet, mœstisq; replet juga nota querelis;
Et genibus pronis supplex, similisque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus:
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculisq; Actæona quærunt,
Et velut absentem certatim Actæona clamant,
(Ad nomen caput ille refert) & abesse quæruntur,
Nec capere ablatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem, sed adest; vellétq; videre,
Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
Undiq; circumstant, mersisq; in corpore nostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi,
Nec, nisi finita per plurima vulnera vita,
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.
Rumor in ambiguo est: aliis violentior æquo
Visa Dea est: alii laudant, dignamq; severa
Virginitate vocant: pars invenit utraq; causas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet, & à Tyria collectum pellice transfert
In generis socios odium. Subit (ecce!) priori
Causa recens: gravidamq; dolet de sanguine magni
Esse Jovis Semelen: tum linguam ad jurgia solvit:
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit:

Ipsa

Ipsa petenda mihi est; ipsam, si maxima Juno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si cum regina, Jovisq;
Et soror, & conjux: certe soror. At puto furto est
Contenta, & thalami brevis est injuria nostri,
Concipit; id deerat: manifestaq; crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta est fiducia formæ.
Fallat eam famo: nec sim Saturnia, si non
A Jove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his folio, fulvaq; recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes ante removit,
Quam simulavit anum, posuitq; ad tempora canos:
Sulcavitq; cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit gressu; vocem quoque fecit anilem:
Ipsaq; erat Berroë Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato sermone, diuq; loquendo
Ad nomen venere Jovis, suspirat; & opto
Jupiter ut sit, ait: metuo tamen omnia, multi
Nomine Divorum thalamos inire pudicos.
Nec tamen esse Jovem satis est: det pignus amoris,
Si modo verus is est; quantusque & qualis ab alta
Junone excipitur, tantus, talisque rogatus
Det tibi complexus, suaq; ante insignia sumat.
Talibus ignaram Junonis Cadmeïda dictis
Formarat: Rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam pariere repulsam.
Quoque magis credas, Stygii quoque constia sunto
Numina torrentis: Timor, & Deus ille Deorum est.
Læta malo, nimiumq; potens, perituraq; amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat jam vox properata sub auras.
Ingemuit: neq; enim non hæc optasse, neq; ille
Non jurasse potest. Ergo mœstissimus altum
Æthera conscendit, vultumq; sequentia traxit

Nubila

Nubila, queis nimbos, immiſtaq; fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen uſq; poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhoëus,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæq; minus, minus addidit iræ,
Tela ſecunda vocant ſuperi: capit illa, domumq;
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, doniſq; jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioq; tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaq; tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat; indè datum Nymphæ Nyſeïdes antris
Occuluere ſuis, lactiſq; alimenta dedere.
Dumq; ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaq; bis geniti ſunt incunabila Bacchi;
Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves; vacuaq; agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos; & major veſtra profecto eſt,
Quam quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit, quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ: Venus huic erat utraq; nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia ſylva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deq; viro factus (mirabile) fœmina; ſeptem
Egerat autumnos: octavo rurſus eoſdem
Vidit; &, eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut autoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam. Percuſſis anguibus iiſdem,
Forma prior rediit, genitivaq; venit imago.
Arbiter hæc igitur ſumptus de lite jocoſa,
Dicta Jovis firmat. Gravis Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuiq;
Indicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neq; enim licet irrita cuiquam

Facta

Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnamq; levavit honore.
Ille per Aonias fama celeberrimus Urbes,
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fidem vociſq; ratæ tentamina ſumpſit
Cœrula Liriope; quam quondam flumine curvo
Implicuit, clauſæq; ſuis Cephiſus in undis
Vim tulit. Enixa eſt utero pulcherrima pleno.
Infantem Nymphe, jam nunc qui poſſet amari,
Narciſſumq; vocat: de quo conſultus, an eſſet
Tempora naturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris; exitus illam,
Reſq; probat, lethiq; genus, novitaſq; furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephiſius annos
Addiderat: poteratq; puer, juveniſq; videri:
Multi illum juvenes, multæ petiere puellæ:
Sed fuit in tenera tam dura ſuperbia forma:
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aſpicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo:
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet,
Fecerat hoc Juno quia, cum deprendere poſſet,
Sub Jove ſæpè ſuo, Nymphas in monte jacentes,
Illa Deum longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ: poſtquam hæc Saturnia ſenſit,
Hujus, ait, linguæ, qua, ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſq; breviſſimus uſus;
Req; minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaq; verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit, ſequitur veſtigia furtim,
Quoque magis ſequitur, flamma propriore caleſcit,
Non aliter, quam cum ſummis circumdita tedis

Admotas

Admotas rapiunt vivacia ſulphura flammas:
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! Natura repugnat,
Nec ſinit incipiat: ſed quod ſinit, illa parata eſt
Expectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer comitum ſeductus ab agmine fido
Dixerat, hîc quis adeſt? Et, adeſt, reſponderat Echo:
Hic ſtupet, utq; aciem partes dimiſit in omnes,
Voce, Veni, magnâ clamat: Vocat illa vocantem.
Reſpicit, & rurſus nullo veniente, quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quod dixit verba recepit.
Perſtat, & alternæ deceptus imagine vocis,
Hunc coëamus, ait: Nullîq; libentius unquam
Reſponſura ſono, Coëamus, retulit Echo,
Et verbis favet ipſa ſuis, egreſſáq; ſylva
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit, fugienſq; manus complexibus aufert,
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri:
Retulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri:
Spreta latet ſylvis, pudibundaq; frondibus ora
Protegit, & ſolis ex illo vivit in antris:
Sed tamen hæret amor, creſcitq; dolore repulſæ,
Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ,
Adducitq; cutem macies, & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit, vox tantum, atq; oſſa ſuperſunt.
Vox manet: oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet ſylvis, nulloq; in monte videtur;
Omnibus auditur: ſonus eſt, qui vivit in illa.
Sic hanc, ſic alias undis, aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas, ſic cœtus ante virîles.
Inde manus aliquis deſpectius ad æthera tollens,
Sic amet ipſe licet, ſic non potiatur amato.
Dixerat: Aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis.
Quem neq; paſtores, neq; paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus; quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus;

Gramen

Gramen erat circa, quod proximus humor alebat,
Sylvâque Sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer & studio venandi lassus, & æstu,
Procubuit, faciémque loci fontémque secutus:
Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit,
Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ
Spem sine corpore amat: corpus putat esse quod umbra est.
Ac stupet ipse sibi, vultúque immotus eodem
Hæret: ut è Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus, geminum cen lumina sydus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubesque genas, eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mistum candore ruborem:
Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens; & qui probat, ipse probatur:
Dumque petit, petitur; pariterque accendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In mediis quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit; sed, quod videt uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est:
Nil habet ista sui; tecum venítque manétque
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum cereris, non illum cura quietis
Astrahere inde potest: sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Perque oculos perit ipse suos. Paulumque levatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia sylvas,
Ecquis, ô sylvæ crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cum vestræ tot agantur secula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video; sed, quod videóque placetque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.

Quoque

Quoque magis doleam, non nos mare separat ingens,
Nec via nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipse teneri;
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupinus nititur ore.
Posse putes tangi, minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi, quid me puer unice fallis?
Quove petitus abis? Certè nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoq; Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro;
Cum risi arrides; lacrymas quoque sæpe notavi
Me lacrymante tuas; nutu quoque signa remittis;
Et quantum metu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
Illa ego sum: sensi, nec me mea fallit imago.
uror amore mei: flammas moveoque, feroque.
Quid faciam? Roger, ante rogem? Quid deinde rogabo?
Quod cupio, mecum est. Inopem me copia fecit:
O utinam à nostro secedere corpore possem!
Votum in amante novum est: vellem quod amamus
Famque dolor vires adimit, nec tempora vitæ (abesset,
Longa mea superant, primoque extinguor in ævo:
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores.
Hic qui diligitur, vellem diuturnior esset:
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male sanus eandem,
Et lacrymis turbavit aquas, obscuraque moto
Reddita forma lacu est: quam cum vidisset abire,
Quo refugis? Remane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit; liceat, quod tangere non est,
Aspicere, & misero præbere alimenta furori.
Dumque dolet summo vestem diduxit ab ore,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis:
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem;
Non aliter, quam poma solent, quæ candida parte
Parte rubent: aut ut variis solet uva racemis

Ducere

Ducere purpureum nondum matura colorem,
Quæ simul aspexit liquefacta rursus in unda,
Non tulit ulterius: Sed, ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent; sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neq; jam color est misto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modo visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata, memorque,
Indoluit, quotiésq; puer miserabilis, Eheu!
Dixerat, hæc resonis iterabat vocibus, Eheu!
Cumq; suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Ultima vox solidam fuit hæc spectantis in undam.
Heu frustra dilecte puer! Totidemq; remisit
Verba locus: dictoq; vale, vale, inquit, & Echo.
Illa caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua: planxere sorores
Naiades, & sectos fratri imposuere capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Famq; rogum, quassasq; faces, pheretramq; parabant:
Nusquam corpus erat: Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res vati meritam per Achaidas urbes
Contulerat famam: nomenq; erat auguris ingens:
Spernit Achionides tamen hunc ex omnibus unus,
Contemptor superum Pentheus, præsagáq; ridet
Verba sonis, tenebrásque, & cladem lucis ademptæ
Objicit: Illa movens albentia tempora canis,
Quam fœlix esses, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres!
Namq; dies aderit, (quam non procul auguror esse)
Qua novus huc veniet proles Semeleia Liber:
Quam nisi templorum fueris dignatus honore,

Mille

Mille lacer ſpargere locis, & ſanguine ſylvas
Fœdabis, matremq; tuam, matriſq; ſorores.
Et veniet; neq; enim dignabere numen honore:
Meq; ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur: reſponſaq; vatis aguntur.
Liber adeſt, feſtiſq; fremunt ululatibus agri:
Turba ruit, miſtæq; vires matreſq; naruſq;
Et vulgus, procereſq; ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor Anguigenæ proles Mavortia veſtras
Attolit menteſ? Pentheus ait: Ærane tantum,
Æra repulſa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges & inania tympana vincant?
Voſne ſenes monet? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hac profugos poſuiſtis ſede penateſ,
Nunc ſinitis ſine Marte capi? Voſne, acrior ætas,
O juvenes, propriorq; meæ? quos arma tenere,
Non Thyrſos; galeaq; tegi, non fronde decebat.
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati,
Illiuſq; animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis; pro fontibus ille, lacuq;
Interiit: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit letho fortes: vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. Si fata vetabunt
Stare diu Thebas; utinam tormenta, viriq;
Mœnia diruerent, ferrumq; igniſq; ſonaret!
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſq; querenda,
Non celanda foret, lacrymæq; pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neq; bella juvant, nec tela, nec uſus equorum:
Sed madidi myrrha criues, molleſq; coronæ,
Purpuraq; & pictis intectum veſtibus aurum
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumq; patrem, commentaq; ſacra faleri,

An satis Acrisio est animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemq;
Atrahite huc vinctum: jussis mora segnis abesto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba suorum
Corripiunt dictis, frustraq; inhibere laborant:
Acrior admonitu est: irritaturq; retenta,
Et crescit rabies, moderaminaq; ipsa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, & modico strepitu decurrere vidi:
At, quacunq; trabes, obstructaq; saxa jacebant
Spumeus, & fervens, & ab obice sævior ibat.
Ecce! cruentati redeunt, & Bacchus ubi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc dixere, tamen comitem, famulumq; sacrorum
Captivum: & tradunt manibus post terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente secutum.
Aspicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat, & quamquam pœnæ vix tempora differt.
O periture, tuaq; aliis documenta daturo
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenq; parentum,
Et patriam, morisq; novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit Acœtes:
Patria Mœonia est, humili de plebe parentes;
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva, juvenci,
Lanigerosq; greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit: linoq; solebat & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat: cum traderet artem,
Accipe quas habeo, studii successor, & hæres,
Dixit, opes: morienſq; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas; unum hoc possum appellare paternum:
Mox ego, nè scopulis hærerem semper in iisdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere; & Oleniæ sydus pluviale capillæ;
Taygetenq; Hyadasq; oculis, Arctonq; notavi,

Vento-

Ventorumq; domos, & portus puppibus aptos,
Forte petens Delon, Chiæ telluris ad oras
Applicor & dextris adducor littora remis:
Duq; leves saltus, udæq; immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est, aurora rubescere primo
Cœperat: exurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo, monstroq; viam, quæ ducit ad undas;
Ipse quid aura mihi tumulo promittat ab alto
Prospicio: comitesq; voco, repetoq; carinam.
Adsumus (en!) inquit sociorum primus Opheltes:
Utq; putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, somnoq; gravis titubare videtur,
Vixq; sequi: spectо cultum, faciemq; gradumq;
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam,
Et sensi, & dixi sociis: quod numen in isto
Corpore sit dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostrisque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictus ait, quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensoq; rudente velabi:
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, & qui requiemq; modumq;
Voce dabat remis, animorum hortatur Epopheus:
Hoc omnes alii: prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris:
Inq; aditu obsisto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe,
Exilium diræ pœnam pro cæde luebat;
Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Vesissem, quamvis amens, in funе retentus.
Impia turba probat factum, tum deniq; Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, atq; mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite nautæ,

Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Ponte metum, Proteus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perq; omnia numina jurant,
Sic fore, meq; jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextra Naxos erat, dextra mihi linea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor? inquit Opheltes.
Pro se quisq; timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat; pars quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capiatq; aliquis moderamina, dixi:
Meque ministerio sceleriq; artisq; removi.
Increpor à cunctis: totumq; immurmurat agmen.
E quibus Ethalion: Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait, & subit ipse, meumq;
Explet opus, Naxoq; petit diversa relicta.
Tum Deus illudens, tanquam modo deniq; fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis: Non hic mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam; lacrymas manus impia nostras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adjura tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant,
Velaq; deducunt, geminaq; ope currere tentant.
Impedient hedera remos, nexuq; recurvo
Serpunt, & gravidis distingunt vela corymbis.
Ipse rac miseris frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatem frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraq; inania lyncum
Pictarumq; jacent fera corpora pantherarum.

Exil

Exiliere viri: sive hoc insania fecit,
Sive timor) primusq; Medon nigrescere pennis,
Corpore depresso, & spinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & latè rictus, & panda loquenti
Naris erat, squammamq; cutis durata trahebat.
At Lybis obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit: & illas
Jam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoq; repandus in undas
Corpore desiluit: falcata novissima cauda est,
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.
Undiq; dant saltus, multaq; aspergine rorant,
Emerguntq; iterum, redeuntq; sub æquora rursus:
Inque chori ludunt speciem, lasciviaq; jactant
Corpora, & acceptum patulis mare naribus afflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus: pavidum, gelidumq; trementi
Corpore, vixq; animam firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamq; tene. Delatus in illam
Accessi sacris, Baccheaq; sacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira mora vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataq; duris
Corpora tormentis Stygiæ demittite morti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis; & dum crudelia jussæ
Instrumenta necis, ferrumq; ignesq; parantur,
Sponte sua patuisse fores, lapsasq; lacertis
Sponte sua fama est, nullo solvente, catenas,
Perstat Echionides, nec jam jubet ire, sed ipse
Cadit ubi festus facienda ad sacra Citheron
Cantibus, & clara bacchantum voce sonabat,
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæq; assumitu amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther

Movit, & audito clamore recanduit ira;
Monte ferè medio est cingentibus ultima sylvis
Purus ab arboribus spectabilis undiq; campus:
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violavit Penthea Thyrso
Mater; &, O geminæ, clamavit, adeste sorores:
Ille aper, in nostris erat qui maximus agris
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coeunt, trepidumq; sequuntur,
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ;
Illa quis Actæon nescit: dextramq; precantis
Abstulit; Ino lacerata est altera raptu.
Ille etiam, matri cum brachia tendere vellet,
Non habet infœlix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens dejectis vulnera membris,
Aspice mater, ait. Visis ululavit Agave,
Collaq; jactavit, crinemq; per aëra movit:
Avulsumq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites! opus hoc victoria nostra est.
Non citius frondes autumni frigore tactas,
Famq; male hærentes, alta rapit arbore ventus.
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuraq; dant, sanctasq; colunt Ismenides aras.

Pub

Pub. Ovidii,

Naſonis Metãmorphoſeon.

LIBER IV.

AT non Alcithoë Mineias Orgia cenſet
Accipienda Dei: ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis; ſociaſq; ſorores
Impietatis habet. Feſtum celebrare ſacerdos,
Immunesq; operum famulas, dominaſq; ſuorum,
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes ſumere thyrſos
Juſſerat: & ſævam læſi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matresq; nurusq;,
Telas & calathos, infectaq; penſa reponunt,
Thuraq; dant, Bacchumq; vocant, Bromiumq; Lyæumq;
Ignigenamq;, ſatumq; iterum, ſolumq; bimatrem:
Additur his Nyſcusq; indetonſusq; Thyoneus,
Et cum Lenæo, genialis conſitor uvæ,
Nyctileusq;, Eleusq; parens, & Iacchus, & Evan;
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habet. Tibi enim inconſumpta juventa eſt
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cœlo; tibi, cum ſine cornibus aſtas,
Virgineum caput eſt. Oriens tibi victus, aduſq;
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferumq; Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaq; mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis inſignia frænis

Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyriq; sequuntur,
Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.
Quacunq; ingrederis, clamor juvenilis, & una
Fœminea vocis, impulsaq; tympana palmis,
Concavaq; ære sonant, longoq; foramine buxus.
Placatus mitisq; rogant Ismenides, adsis;
Fussaq; sacra colunt. Solæ Mineides intus
Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasq; laboribus urgent.

E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ commentaq; sacra frequentant;
Nos quoq; quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus,
Perq; vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamq; jubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat, (nam plurima norat)
Cogitat: & dubia est, de te Babylonia narret
Derce, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palestini credunt coluisse figura:
An magis ut sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos;
Nais an ut cantu, nimiumq; potentibus herbis
Verterit in tacitos juvenalia corpora pisces,
Donec idem passa est; an quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbo;
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orsa modis, lanam sua fila sequente.

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas oriens habuit prælata puellis,
Contiguas habuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam, primosq; gradus, vicinia fecit;
Tempore crevit amor: tædæ quoq; jure coissent,
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.

Ex

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest; nutu signisq; loquuntur:
Quoq; magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret paries domui communis utriq;
Id vitium nulli per sæcula longa notatum
(Quid non sentit amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ubi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc:
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris,
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequicquam sede locuti
Sub noctem dixere, vale: partiq; dedere
Oscula quisq; suæ non pervenientia contra.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Solq; pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiere locum: Tum murmure parvo
Multas prius questi statuunt, in nocte silenti
Fallere custodes, foribusq; excedere tentent,
Cumq; domo exierint, urbis quoq; tecta relinquant:
Neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
Conveniant ad busta Nini, latcantq; sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tarde discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iisdem,
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallitq; suos, ad opertaq; vultum
Pervenit ad tumulum, dictaq; sub arbore sedit,
Audacem faciebat amor. Venit (ecce!) recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda:

Quam

Quam procul ad Lunæ radios Babilonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dumq; fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
Ut lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in sylvas, inventos forte sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriusegressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus: ut vero vestem quoq; sanguine tinctam
Repperit: una duos, inquit, nox perdit amantes,
E quibus illa fuit longa dignissima vita.
Nostra nocens anima est: ego te miseranda peremi,
In loca plena metus qui jussi nocte venires,
Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunq; sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ se confert arboris umbram.
Utq; dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti,
Accipe nunc, inquit, nostri quoq; sanguinis haustus;
Quoq; erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit resupinus humo: cruor emicat altè,
Non aliter, quam, cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, &, tenui stridente foramine longas
Ejaculatur aquas, utq; ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaq; sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce! metu nondum posito, nè fallat amantem,
Illa redit: juvenemq; oculis, animoq; requirit,
Quantaq; vitarit narrare pericula gestit.
Utq; locum, & visam cognoscit in arbore formam,
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retroq; pedem tulit: oraq; buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar;

Quod

Quod fremit, exigua cum summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos,
Et laniata comas, amplexaq; corpus amantis,
Vulnere supplevit lacrymis, fletumq; cruori
Miscuit, & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame clamavit, quis te mihi causa ademit?
Pyrame responde, tua te charissima Thisbe
Nominat, exaudi; vultusq; attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit; visaq; recondidit illa.
Quæ postquam vestemq; suum cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit infœlix: Est & mihi fortis in unum
Hæc manus, est & amor; dabit hic in vulnera vires.
Persequar extinctum, letbiq; miserrima dicar
Causa, comesq; tui: quique à me morte revelli
(Heu!) sola poteras, potueris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis estote rogati,
O multum miseriq; mei, illiusq; parentes,
Ut quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullosq; & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemina monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes:
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater;
Quodque rogis superest una requiescit in urna.
Desierat; mediumq; fuit breve tempus, & orsa est
Dicere Leucothoë: vocem tenuere sorores.
Hunc quoq;, syderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem: Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur,
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.

Indolui

Indoluit facto, Junonigenæq; marito
Furta tori, furtiq; locum monstravit: at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaq; & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat: non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nec summo quæ pendet aranea ligno.
Utq; leves tactus, momentaq; parva sequantur,
Efficit, & lecto circundata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum:
Arte viri, vinclisq; nova ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefacit eburnas,
Admissiq; Deos: illi jacuere ligati
Turpiter, atq; aliquis de Diis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi visere: diuq;
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereia pœnam,
Inq; vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colorq; tibi, radiataq; lumina prosunt?
Nempe tui omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quiq; omnia cernere debes,
Leucothoën spectas; & virgine figis in una
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eoo
Temporibus cœlo, modo serius incidis undis,
Spectandiq; mora brumales porrigis horas.
Deficit interdum, vitiumq; in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diliget hanc unam: nec te Clymeneq; Rhodoq;
Nec tenet Æææ genetrix pulcherrima Circes,
Quæq; tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus, ipsoq; illo greve vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferæ quam formossima partu

Edidit

Edidit Eurymone: sed postquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit:
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, isq;
Septimus à prisco numeratur origine Belo:
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum,
Ambrosium pro gramine habent: ea fessa diurnis
Membra Ministeriis nutrit, reparatq; labori.
Dumq; ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Noxq; vicem peragit: thalamos Deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genetricis, & inter
Bis sex Leucothoen famulas ad lumina cernit,
Levia versato ducentem stamina fuso:
Ergo ubi, ceu mater, charæ dedit oscula natæ,
Res, ait, arcana est: famulæ discedite, neve
Eripite arbitrium matri secreta loquendi:
Paruerant: thalamoq; Deus sine teste relictus,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem vidit omnia tellus,
Mundi oculus: mihi, crede places: Pavet illa: metuq;
Et colus, & fusus digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit: nec longius ille moratus,
In veram rediit speciem: solitumq; nitorem.
At virgo quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei posita vim passa querela est:
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) stimulataq; pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumq; parenti
Indicat. Ille ferox immansuetusq; precantem,
Tendentemq; manus ad lumina Solis, & ille
Vim tulit invitæ dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumq; super gravis addit arena.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus, iterq;
Dat tibi, quo possis desossos promere vultus:
Nec tu jam poteras erectum pondere terræ,
Tollere Nympha caput; corpusq; exangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaëtonteos vidisse dolentius ignes.

Ille

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem:
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare adorato sparsit corpusq; locumq;,
Multaq; præquestus, tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
Delicuit, terramq; suo madefecit odore.
Virgaq; per glebas sensim radicibus aptis
Thurea surrexit, tumulumq; cacumine rupit.
At Clitien, quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumq; dolor poterat, non amplius autor
Lucis adit, Ventriq; modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa
Nympharum impatiens; & sub Jove nocte dieq;
Sedit humo nuda madidis incompta capillis,
Perq; novem luces expers undæq; cibique,
Rore mero, lacrymisq; suis jejunia pavit.
Nec se movit humo; tantum spectabat euntis
Ora Dei vultusq; suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo; partemq; coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Est in parte rubor, violæq; simillimus ora
Flos tegit. Illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem, mutataq; servat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures,
Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros
Posse Deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoe, postquam siluere sorores:
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
Contulit in saxum. Tantus dolor urit amantes.
Nec loquar ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo fœmina Scython.
Te quoq;, nunc Adamas, quandam fidissime parvo
Cedme Jovi, largoq; satos Curetas ab imbri:
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,

Præterco,

Prætereo; dulciq; animos novitate tenebo.
Unde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactosq; remolliat artus,
Discite, causa latet; vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Naiades Idæis enutrivere sub antris.
Cujus erat facies, in qua materq; paterq;
Cognosci possent; nomen quoq; traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios: Idaq; altrice relicta,
Ignotis errare locis: ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente labores.
Ille etiam Lycias urbes. Lyciæque propinquos
Caras adit: videt hic stagnum lucentis ad imum
Usque solum lymphæ: non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci,
Perspicuus liquor est; stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, semperq; virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu,
Solaq; Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce;
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet;
Sed modo fonte suo formosus perluit artus,
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines,
Et quid se deceat, spectatas consulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpè legit flores, & nunc quoq; fore legebat,
Cum puerum vidit, visumq; aptavit habere:
Nec tamen antè adiit, & si properabat adire,
Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi

Esse

Esse Deus: seu tu Deus es: potes esse Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati,
Et mater fœlix, & fortunata profecto
Si qua tibi soror est, & qui dedit ubera nutrix:
Sed longè cunctis, longeq; beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere tæda:
Nunc tibi sive aliqua est; mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est, ego sim: thalamumq; ineamus eundem.
Nais ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit;
Nescit, quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore malis,
Aut ebore tincta est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, jamq; manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? Aut fugio, tecumq;, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit, locaq; hæc tibi libera trado
Hospes, ait, simulatq; gradu discedere verso:
Tum quoq; respiciens, fruticumq; recondita sylva
Delituit, flexumq; genu summisit: at ille,
Ut puer, & vacuus, & inobservatus in herbis
Huc it, & hinc illic, & in alludentibus undis,
Summa pedum, taloq; tenus vestigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero stupuit, nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoq; lumina Nymphæ;
Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
Vixq; moram patitur; vix jam sua gaudia differt:
Jam cupit amplecti; jam se male continet amens.
Ille cavis velox applauso corpore palmis
Desilit in latices, alternaq; brachia jactans,
In liquidis transtucet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia vitro.
Vicimus, & meus est, exclamat Nais: & omni
Veste procul jacta medius immittitur undis,

Pugnan-

Pugnantemq; tenit, luctantiaq; ocula carpit:
Subjectatq; manus, invitaq; pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac,
Denique nitentem contra, elabiq; volentem
Implicat ut serpens, quem regia sustinet ales,
Sublimemq; rapit: pendens caput illa, pedesq;
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.
Utq; solent hederæ longos intexere truncos:
Utve sub æquoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis:
Perstat Atlantiades: sperataq; gaudia Nymphæ
Denegat. Illa premit, demissaq; corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies: ita dii jubeatis, & istum
Nulla dies à me, nec me diducat ab isto.
Vota suos habuere Deos, nam missa duorum
Corpora junguntur: faciesq; inducitur illis
Una, velut si quis conducat cortice ramos,
Crescendo jungi, pariterq; adolescere cernat;
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, nec forma duplex: nec fœmina dici,
Nec puer ut possit: neutrumq; & utrumq; videtur.
Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas,
Semimarem fecisse videt, mollitaq; in illis
Membra, manus tendens, sed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait; nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti.
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semi-vir, & tactis subito mollescat in undis.
Motus uterq; parens, nati rata verba biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis: & adhuc Minœia proles
Urget opus: spernitq; Deum festumq; profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis, & aduncæ tibia cornu,
Tinnulaq; æra sonant: & olent myrrhæq; crocique.
Resq; fide major, cepere virescere telæ:

Iuq; hederæ faciem pendens frondescere vestis:
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamq, dies exactus erat, tempusq; subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis:
Tecta repente quati, pinguesq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes,
Falsaq; sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tacta sorores,
Diversæq; locis, ignes ac lumina vitant.
Dumq; petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq; includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntq; leves stridore querelas:
Tectaq; non silvas celebrant: lucemq; perosæ
Necte volant, seroq; tenent à vespere nomen.
Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat: magnasq; novi matertera vires
Narrat ubiq; dei: de totq; sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis, thalamoq; Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni nomine Juno,
Non tulit, & secum: Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoq; immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri:
Et triplices operire novis Mineidas alis:
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idq; mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: fas est, & ab hoste doceri:
Quidq; furor valeat, Pentheia cæde, satisq;
Ac super ostendit: cur non stimuletur? eatq;
Per cognata suis exempla sororibus Ino?

Est

Est via declivis funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per multa silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: umbræq; recentes
Descendunt illac, simulacraq; functa sepulchris:
Pallor, hyemsq; tenent late loca senta: noviq;
Qua sit iter, manes Stygiam quod ducat ad urbem
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undiq; portas,
Urbs habet: utq; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore & ossibus umbræ:
Parsq; forum celebrant: pars ima tecta tyranni:
Pars alquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc, celesti sede relicta,
(Tantum odiis, iræq; dabat) Saturnia Iuno.
Quo simul intravit, sacroq; à corpore pressum
Intremuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit: illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Deq; suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityus lanianda, novemq;
Iugeribus distractus erat: tibi, Tantale, undæ
Deprenduntur aquæ: quæq; immixet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges rituturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: & se sequiturq; fugitq;
Moliriq; suis letum patruelibus ausæ,
Assidue repetunt, quas perdunt Belides undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona, rursus abillo
Sisyphon aspiciens; cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge semper

Sprevit? & exponit causas, odiiq; viaeq;
Quidq; velit: quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret, & infacinus traherent Athamanta furores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum:
Sollicitatq; Deas; sic haec Iunone locuta,
Tisiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit, & extantes dejecit ab ore colubros.
Atque ita, non longis opus est ambagibus, inquit:
Facta puta, quaecunq; jubes: inamabile regnum
Desere: teq; refer caeli melioris ad auras.
Laeta redit Iuno: quam caelum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tisiphone madefactam sanguine smis
Importuna facem, fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortoq; incingitur angue:
Egreditur q; domo, luctus comitatur euntem:
Et pavor, & terror, trepidoq; insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Aolii, pallorq; fores infecit acernas:
Solq; locum fugit: monstris exterrita conjux;
Territus est Athamas, tectoq; exire parabant.
Obstitit infelix, aditumq; obsedit Erinnys:
Nexaq; vipereis distendens brachia nodis
Caesariem excussit: motu sonuere colubrae:
Parsq; jacent humeris: pars circum pectora lapsae
Sibila dant, saniemq; vomunt, linguisq; corusant:
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
Pestiferaq; manu raptos immisit. At illi
Inoosq; sinus, Athamanteosq; pererrant;
Inspirantq; graves animos, nec vulnera membris
ulla ferunt: mens est, quae diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoq; monstra veneni
Oris Cerberei spumas, & virus Echidnae,
Erroresq; vagos, caecaq; oblivia mentis,
Et scelus, & lacrymas, rabiemq; & caedis amorem.
Omnia trita simul: quae sanguine mista recenti
Coxerat aere cavo viridi versata cicuta.

Dumq; pavent illi: vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaq; intima movit.
Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, jussiq; potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumptumq; recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io comites, his retia tendite silvis:
Hic modo cum gemina visa est mihi prole leæna:
Utq; feræ, sequitur vestigia conjugis amens,
Deq; sinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis, terq; per auras
More rotat fundæ, rigidoq; infantia saxo
Discutit ora ferox: tum deniq; concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat, sparsiq; fugit malè sana capillis:
Teq; ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evæ Bacche sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: & hos usus præstet tibi, dixit, alumnus:
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa rigent, frontemq; in apertum porrigit æquor,
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seq; super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusq; suum: percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ nepti miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas:
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso,
Et Diis adde tuis: aliqua & mihi gratia ponto est:
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit: majestatemq; verendam
Imposuit: nomenq; simul, faciemq; novavit.
Leucotheaq; deum cum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuere, secutæ
Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte fatæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, scissis cum veste capillis.
Utq; parum justæ, nimiumq; in pellice sævæ
Invidiam fecere Deæ, convitia Juno
Non tulit, & faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, persequar, inquit,
In freta reginam; saltumq; datura, moveri
Haud usquam potuit: scopuloq; affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit reguisse lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas;
Saxea facta manus in easdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem;
Duratus subito digitos in crine videres.
Quo quæq; in gestu deprensa est, hæsit in illo:
Pars volucres factæ, quæ nunc quoq; gurgite in illo
Æquora distringunt summis Cadmeides alis?
Nescit Agenorides, natam parvumq; nepotem
Æquoris esse Deos. Luctu, serieq; malorum
Victus & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret: longisq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Famq; malis annisq; graves, dum prima retractant
Fata domus, relegunt q; suos sermone labores;
Num sacer, ille mea trajectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cum Sidone profectus
Viperios sparsi per humum nova semina dentes?
Quem si cura Deum tam certa vindicat ira,
Ipse precor, serpens in longam porrigar alvum.
Dixit: & ut serpens, in longam tenditur alvum,
Duratæq; cuti squamas increscere sentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora gutlis:
In pectus q; cadit pronus, commistaq; in unum

Pan-

Paulatim tereti tenuantur acumine crura:
Brachia jam restant: quæ restant brachia tendit;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, O conjux, accede miserrima; dixit,
Dumq; aliquid supereſt de me, me tange, manumq;
Accipe, dum manus, dum non totum occupat anguis
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est scissa duas, nec verba loquenti
Sufficiunt, quotiesq; aliquos paret edere questus
Sibilat: hanc illi vocem natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme mane, teque infœlix his erue monstris:
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeriq; manusq;
Et color, & facies? & dum loquor, omnia? Cur non
Me quoq; cœlestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat: ille suæ labebat conjugis ora,
Inque sinus charos, veluti cognosceret, ibat;
Et dabat amplexus; assuetaq; colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur: ab illis
Lubrica perlucent cristati colla draconis;
Et subito duo sunt, junctoq; volumine serpunt,
Donec in oppositi nemoris subiere latebras.
Nunc quoq; nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt:
Quidq; prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos dederat, quem debellata colebat
India, quem positis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acrisius supereſt, qui menibus arceat urbis
Argolicæ, contraq; Deum ferat arma, genusq;
Non puta esset Deum (neq; enim Jovis esse putabat)
Persea: quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violasse Deum, quàm non agnosse nepotem
Pœnitet: impositus jam cœlo est alter, & alter
Viperi referens spatium memorabile monstri,
Aëra cerpebat tenerum stridentibus alis.

Cumq; super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus acceptas varios animavit in angues,
Vnde frequens illa est, infestaq; terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas aethere longè
Despectat terras, totumq; supervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe sub occasum, sæpe est ablatus in ortus.
Iamq; cadente die, veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamq; petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, cursusq; Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit, ultima tellus
Rege sub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemq; armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iupiter author:
Sive es mirator rerum mirabere nostras.
Hospitium, requiemq; peto: memor ille vetustæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnassia sortem:
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabatur auro
Arbor, & hinc prædæ titulum Iove natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat servanda draconi.
Arcebatq; suis externos finibus omnes.
Huic quoq; vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Iupiter absit.
Vimq; minis addit: manibusq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior (quis enim par esset Atlantis

Viri-

Viribus?) at quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe manus, ait: lævaq; à parte Medusæ
Ipse retroversus squallentia protulit ora
Quantus erat mons factus Atlas! nam barba, comæq,
In silvas abeunt: juga sunt humeriq; manusq;.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen:
Ossa lapis fiunt: tum partes altus in omnes
Crevit, in immensum (sic dii statuistis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo:
Clauserat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorq; operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille resumptis
Parte ab utraq; pedes, telocq; accingitur imco:
Et liquidum motis tentat aëra findit.
Gentibus innumeris circumq; infraq; relictis,
Æthiopum populos, Cepheaq; conspicit arva;
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injustus jusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, nisi quod levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus esset opus, trahit inscius ignes,
Et stupet eximiæ correptus imagine formæ,
Pæne suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen, terræq; tuumq;
Et cur vincla geras: primo silet illa, nec audet
Appellare virum virgo, manibusq; modestos
Celasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur: nomen terræq; suumq;
Quantaq; maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: & nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit, venitq; immenso bellua ponto
Imminet, & latum sub pectore possidet æquor.

Conclamat

Conclamat virgo: Genitor lugubris, & unà
Mater adest, ambo miseri, sed justius illa;
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremq; ferunt, vinctoq; in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait, Lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam.
Hanc ego si peterem Perseus, Jove natus, & illa
Quam clausam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Æthereas ausus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener, addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modò numina) tento,
Ut mea sit servata meâ virtute: paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntq; super regnum dotale parentes.
Ecce! velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantum aberat scopulos, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli.
Cum subito juvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Umbra viri visa est: visam fera sævit in umbram:
Utq; Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo,
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat adversum, ne sæva retorqueat ora
Sqaamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga feræ, pressit, dextroq; frementis in armo
Inclusos ferrum curvo tenus abdidit hamo,
Vulnere læsa gravi; modò se sublimis in auras
Attollit, modò subdit aquis, modò more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis;
Quaq; patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.

Pel-

Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit: maduere graves aspergine pennæ;
Nec bibulis ultrà Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisq; tenens juga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum;
Littora cum plausu, clamor superasq; Deorum
Implevere domos. Gaudent, generumq; salutant,
Auxiliumq; domus, servatoremq; fatentur
Cassiope, Cepheusq; pater; resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumq; & clausa laboris:
Ipse manus hausta victrices abluit unda.
Augui ferumq; caput dura nè lædat arena,
Mollit humum foliis, natasq; sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibuloq; etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monstri, tactuq; induruit hujus,
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis: & idem contingere gaudent,
Seminaq; ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoq; coralliis eadem natura remansit:
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Diis tribus ille focos totidem de cespite ponit,
Lævum Mercurio; dextrum tibi, bellica Virgo;
Ara Jovis medio est: mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum,
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotata rapit, lædas Hymenæus, amorq;
Præcipiunt, largis fatiantur odoribus ignes,
Sertaq; dependent tectis, & ubiq; lyræq;
Tibiaq; & cantus, animi fœlicia læti
Argumenta sonant; reseratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroq; instructa paratu,
Cephenes proceres ineunt convivia regis.

Post-

Postquam epulis functi, generosi munere Bacchi
Diffudere animos, cultusq; genusq; locorum
Quærit Abantiades, quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresq; habitumq; virorum.
Quæ simul edocuit; nunc ô fortissime, dixit,
Fare precor Perseu, quanta virtute, quibusq;
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades, gelido sub Atlante jacentem
Esse locum solidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas, unius sortitas luminis usum.
Id se solerti furtim, dum traditur, astu
Supposita cepisse manu: perq; abdita longè
Deviaq; & silvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos, passimq; per agros,
Perq; vias vidisse hominum simulacra ferarumq;
In silicem ex ipsis visa conversa Medusa.
Se tamen horrendæ clypei, quem læva gerebat,
Ære repercusso, formam aspexisse Medusæ;
Dumq; gravis somnus colubrosq; ipsamq; tenebat,
Eripuisse caput collo: pennisq; fugacem
Pegason, & fratrem; matris de sanguine natos.
Addidit & longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alta:
Et quæ jactatis tetigisset sidera pennis.
Ante expectatum tacuit: tamen excipit unus
Ex numero procerum, quærens cur una sororum
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam: clarissima forma,
Multorumq; fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit: invni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur: aversa est, & castos ægide vultus
Nata Iovis texit: neve hoc impune fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

Nunc

Nunc quoq: ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

Pub. Ovidii,

Nasonis Metamorphoseon.

LIBER V.

Dumq; ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec, conjugalia festa
Qui canat, est clamor, sed qui fera nunciet arma,
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimilare freto possis, quod sæva quietum
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius autor,
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam
En, ait, en, adsum prærepte conjugis ultor.
Nec mihi te penna, nec falsum versus in aurum
Iupiter eripiet: conanti mittere, Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem,
Mens agit in facinus? meritisque hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit,
Sed grave Nereidum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
Exaturanda meis: illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit: nisi si crudelis id ipsum
Exigis ut pereat, luctuq; levabere nostro.

Scilicet

Scilicet haud satis est, quòd te spectante revincta est,
Et nullam quòd opem patruus, sponsusve tulisti.
In super à quoquam quòd sit servata dolebis?
Præmiaq; eripies? Quæ, si tibi magna videntur,
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses:
Nunc sine qui petiit, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod & meritis, & voce est pactus, eumq;
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum;
Cunctatusq; brevi contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit,
Ut stetit illa toro; stratis tum deniq; Perseus
Exiliit, toloq; ferox inimica remisso
Pectora rupisset, nisi post alteria Phineus
Isset: & (indignum) scelerato profuit ara:
Fronte tamen Rhæti non irrita cuspis adhæsit:
Qui postquam cecidit, ferrumq; ex osse revulsum est,
Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.
Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,
Teláq; conjiciunt; & sunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori; sed limine tecti
Exierat Cepheus testatus jusq; fidemque,
Hospitiiq; Deos, ea, se prohibente, moveri.
Bellica Pallas adest, & protegit ægide fratrem,
Datq; animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperisse sub undis
Creditur, egregius forma, quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos:
Ille quidem jaculo quamvis distantia misso
Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.
Tum quoq; lenta manu flectentem cornua Perseus
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in ossibus ora.

Hunc

Hunc ubi sædatos jactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas, junctissimus illi,
Et comes, & veri non dissimulator amoris;
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn, quem ille tetenderat arcus
Arripit: & mecum tibi sunt certamina, dixit;
Nec longum pueri fato lætabere: quo plus
Invidiæ, quam laudis habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumq; tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitq; in pectus: at ille
Jam moriens oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Atyn, seque acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syënites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis;
Alterius cœstis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense; sed altis
Extantem Signis, multæq; in pondere massæ
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitq; viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucaseumq; Abarim, Sperchisiademq; Lycetum,
Intonsumq; comas Helicen, Phlegyamq; Clytumq;
Sternit, & extructos morientum calcat acervos,
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet jaculum; quod detulit error in Idam
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu,
Quem feci sti hostem, pensaq; hoc vulnere vulnus;
Famq; remissurus tractum de corpore telum,

Sanguine

Sanguine defectos cecidit collapsus in artus,
Hic quoq; Cepheum post regem primus Oditen
Ense jacet Clymeni. Protenera percutit Hypseus,
Hypsea Lyncides: fuit & grandævus in illis
Emathion æqui cultor, timidusq; deorum,
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat & incessit, scelerataq; devovet arma.
Huic Cromis amplexo trimulis altaria ramis
Decutit ense caput: quod protinus incidit aræ:
Atq; ibi semianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasq; & cæstibus Ammon
Invicti, vinci si possent cæstibus enses,
Phinea cecidere manu: Cereriq; sacerdos
Althitus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoq; Lampetide non hos adhibendus ad usus,
Sed qui pacis opus Citharam cum voce moveres,
Jussus eras celebrare dapes, festumq; canendo,
Quem procul astantem, plectrumq; imbelle tenentem
Petalus irridens, Stygiis cave tætera dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casuq; fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptaq; de dextro robusta repagula poste
Ossibus illi sit mediæ cervicis: at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora postis
Cenypheus Palates: tentanti dextera fixa est,
Cuspide Marmaridæ Coriti: ligneq; cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens de poste pependit.
Sternitur & Menalcus Persea castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat frugis acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum:

(Letifer

(lætifer ille locus) quem poſtquam vulneris author
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bacterius Halcyoneus, hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſq; exangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: media quæ nare recepta,
Cervice exacta eſt, in parteſq; eminet ambas.
Dumq; manum fortuna juvat, Clytiumq; Danumq;
Matre ſatos una, diverſo vulnere ſudit.
Nam Clytii per utrumq; gravi vibrata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Danus ore momordit.
Occidit & Celadon Mindeſius, occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus:
Æchionq; ſagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falſa: regiſq; Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namq; omnibus unum
Opprimere eſt animus: conjurata undiq; pugnant
Agmina, pro cauſa meritum impugnante fidemq;.
Hac pro parte, ſocer, fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent: ululatu, atria complent:
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſq; cadentum,
Polluteſq; ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovataq; prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant hybernæ grandine plura,
Præter utrumq; latus, præterq; & lumen, & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ:
Tutaq; terga gerens, adverſaq; in agmina verſus
Suſtinet inſtantes, inſtant parte ſiniſtra
Chaonius Molpheus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat, & ruere ardet utroq;:
Sic dubius Perſeus, dextra, levane, feratur,
Molphea trajecti ſummovit vulnere cruris:
Intentuſq; fuga eſt, neq; enim dat tempus Ethemon.

Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit, in extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit Harpe.
Verùm ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit ab hoste petam; vultus avertite vestros,
Siquis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thessalus: utque manu jaculum letale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu:
Proximus huic Amphix animi pleniſſima magni
Pectora Lycidæ gladio petit, inque petendo
Dextera dirigu it, nec citrà mota, nec ultrà est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat: clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro:
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro; pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, vitioque animi, non viribus, inquit.
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex: armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiere: sed unus
Miles erat Persei: pro quodam pugnat Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concrevit aborto.
Quem ratus Astyages etiam tum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis,
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Nomina,

Nomina, longa mora est, media de plebe virorum
Dicere: bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum vigenum corpora visa,
Pœnitet injusti tunc demiq; Phineа belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
Agnoscitq; suos: & nomine quemq; vocatum
Poscit opem, credensq; parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant: avertitur, atque ita supplex,
Confessasq; manus, obliquaq; brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove tua monstra, tuæq;
Saxificos vultus, quæcunq, ea, tolle Medusæ:
Tolle precor; non nos odium, regnique cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma,
Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget: nihil, ô fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sumto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, quod ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, & magnum est munus inerti:
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum,
Inq; domo soceri semper spectabere nostri:
ut mea se sponsi soletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoq; conanti sua flectere lumina, cervix
Diriguit, saxoq; oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusq; in marmore supplex,
Summissæq; manus, faciesq; obnoxia mansit.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeriti vindex, ulteriq; parentis
Aggreditur Prœtum, nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce,
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, ô parvæ rector Polydecte Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,

Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudem: fictamq; Medusæ
Arguis esse necem: dabimus tibi pignora veri:
Parcite luminibus, Perseus ait: oraq; regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde cava circundata nube, Seriphon
Deserit, à dextra Cypro Cyaroq; relictis:
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumq; Helicona petit: quo monte potita
Constitit, & doctas sic est affata sorores.
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit;
Is mihi causa viæ: volui mirabile factum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Uranie; Quæcunq; est causa videndi
Hos tibi, diva, domos, animo gratissima nostro;
Vera tamen fama est, & Pegasus hujus origo est
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas.
Silvarum locos circumspicit antiquarum,
Antraq; & innumeris distincta floribus herbas:
Fœliceſq; vocat pariter studioq; locóque
Mæonidas: quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers: meritóq; probas artemq; locumq;
Et gratam sortem, tutæ modo simus, habemus
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent.
Virgineas mentes: diruſq; ante ora Pyreneus,
Vertitur, & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio Phoceaq; milita rura
Ceperat ille ferox, injustaq; regna tenebat
Templa petebamus Parnassia: videt euntes,
Nostraq; fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) consistite, dixit;

Nec

Nec dubitate, procor, tecto grave ſidus & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiêre minores
Sæpe caſas ſuperi: dictis, & tempore motæ,
Annuimuſq; viro, primaſq; intravimus ædes.
Deſierant imbres: victoq; Aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit: claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quáq; via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eádem:
Seq; jacit vecors è ſummo culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſiſq; oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.
Muſa loquebatur: pennæ ſonuêre per auras,
Voxq; ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent, hominemq; putat Iove nata locutum.
Ales erat: numeroq; novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa Deæ Dea. Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura vocavit,
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum,
Perq; tot Æmonias, & per tot Achaidas urbes:
Huc venit: & tali committit prœlia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur: totidemq; ſumus, vel cedite victo
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Æmathiis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedemus ſilvis: dirimant certamina Nymphæ:
Turpe quidem contendere erat: ſed cedere viſum
Turpius: electæ juvant per flumina Nymphæ,
Factaq; de vivo preſſere ſedilia ſaxo.

Tunc sine sorte prior, quæ se certare professa est,
Bella canit superûm; falsoq; in honore gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum:
Emissumq; imâ de sede Typhoëa terræ
Cœlitibus fecisse metum, cunctosq; dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septum discretus in ostia Nilus:
Huc quoq; terrigenam venisse Typhoea narrat,
Et se mentitis superos celasse figuris:
Duxq; gregis, dixit, fit Iupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon,
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad Citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides. Sed fortè anus otia non sunt,
Nec nostris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, vestrumq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriq; levi consedit in umbra.
Musa refert: dedimus summam certaminis uni.
Surgit, & immissos hederâ collecta capillos
Calliope querulas protentat pollice chordas.
Atq; hæc percussis subjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebas dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris:
Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus:
Illa canenda mihi est: utinam modò dicere possem
Carmina digna Dea: certè est Dea carmine digna,
Vasta giganteis injecta est insula membris
Trinacris, & magnis subjectum molibus urget
Æthereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, tentatq; resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro,
Læva Pachyne tibi: Lilybæo crura premuntur.
Degravat Ætna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, flammamq; fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,

Oppi-

Oppidaq; & magnos devolvere corpore montes:
Inde tremit tellus, & rex pavet ipse silentum,
Ne pateat, latoq; solum retegatur hiatu.
Immissusq; dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
Exierat: curruq; atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautis fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositusq; metus videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens: natumq; amplexa volucrem,
Arma, manusq; meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsumq; Iovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumq; regit qui lumina terræ.
Tartara quid cessant? cur non matrisq; tuumq;
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo, quæ jam patientia nostra est?
Spernimur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemq; Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoq; filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes affectat eandem.
At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno,
Iunge Deum patruo. Dixit Venus, ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille sagittis
Unam sepositi: sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum:
Oppositoq; genu curvavit flexile cornu:
Inq; cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Ætneis lacus est à mœnibus altus,
Nomine Pergusæ: non illo plura Caystri
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas cingens latus omne, suisq;
Frondibus, ut velo, Phœbeos summovet ignes,
Frigora dant rami, varios humus humida flores,
Perpetuum ver est: quo dum Proserpina luco

Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumq; puellari ſtudio calathoſq; ſinumq;
Implet, & æquales certat ſuperare legendo:
Penè ſimul viſa eſt, dilectaq; raptaq; Diti;
Uſque adeo properatus amor. Dea territa, mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius ore
Clamat: &, ut ſummâ veſtem lanïârat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis;
Tantaq; ſimplicitas pueriliſbus affuit annis,
Hæc quoq; virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemq; vocando
Exhortatur equos: quorum per colla juhaſq;
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas.
Perq; lacus altos, & olentia ſulphure fertur
Stagna palicorum, rupta ferventia terra,
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coit angustiis incluſum coruibus æquor.
Hic fuit, à cujus ſtagnum quoq; nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas,
Gurgite quæ medio, ſummâ tenus extitit alto.
Agnovitq; Deam: nec longius ibitis, inquit:
Non potes invitæ Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit; quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt: & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupſi.
Dixit: & in partes diverſas brachia tendens
Obſtitit: haud ultra tenuit Saturnius iram,
Terribileſq; hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit: icta viam tellus in tartara fecit,
Et pronos currus medio ſtatere recepit.
At Cyane, raptamq; Deam, contemptaq; fontis
Jura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymiſq; abſumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas

Exte-

Extenuatur aquas, molliri membra videres,
Ossa pati flexus, ungues passe rigorem:
Primaq; de tota tenuissima quæq; liquescunt:
Cærulei crines, digitiq; & crura pedesq;.
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Translitus est: post hæc humeri, tergumq; latusq;
Pectoraq; in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatq; nihil quod prendere possis.
Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Cessantem videt, non Hesperus: illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna:
Perq; pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies hebetarat sidera, natam
Solis ab occasu, Solis quærebat ad ortus.
Fessa labore sitim conceperat, oraq; nulli
Colluerant fontes: contectam stramine vidit
Fortè casam, parvasq; fores pulsavit: at inde
Prodit anus, divamq; videt: lymphamq; roganti
Dulce dedit, testa quod coxerat antè polenta.
Dum bibit illa datum: duri puer oris, & audax,
Constitit ante Deam, risitq; avidamq; vocavit.
Offensa est: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido mista perfudit diva polenta.
Combibit os maculas: & quæ modo brachia gessit,
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris:
Inq; brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur, parvaq; minor mensura lacerta est.
Mirantem, fleatemq; & tangere monstra parentem
Fugit anum, latebramq; petit: aptumq; colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora est: quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumq; omnia lustrat eundo,
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,

Omnia

Omnia narrasset: sed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant, nec, qua loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamq; parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum deniq; raptam
Scisset, inornatos laniavit diva capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes,
Ingrataq; vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam antè alias, in qua vestigia damni
Repperit: ergo illic sævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu, pariliq; irata colonos
Rusticolasq; boves læto dedit, arvaq; jussit
Fallere depositum, vitiataq; semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparsa jacet: primis segetes moriuntur in herbis.
Et modò Sol nimius, nimius modò corripit imber;
Sidera nunc, ventiq; nocent: avidæq; volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribuliq; fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Tunc caput Elei Alpheias extulit undis,
Roranteſq; comas à fronte removit ad aures,
Atque ait: ô toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immensos siste labores,
Nève tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit, patuitq; invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni:
Pisa mihi patria est, & ab Elide ducimus ortus:
Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est: hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem: quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim, tantiq; per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora.
Tempestiva meis, cùm tu curaq; levata;
Et vultus melioris eris: mihi pervia tellus
Præbet iter, subitoq; imas ablata cavernas,

Hic

Hic caput attollo, desuetaq; sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæq; diu similis fuit: utq; dolore
Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in æthereas, ibi toto nubila vultu
Ante Jovem sparsis stetit invidiosa capillis,
Proq; meo veni supplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine proq; tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: nec sit tibi cura precamur
Vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius; aut si,
Scire ubi sit, reperire vocas: quod rapta, feremus,
Dummodo reddat eam, neque enim prædone marito
Filia digna tua est, si jam mea filia non est.
Jupiter excepit: Commune est pignus, omnisq;
Nata mihi tecum; sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verùm amor est: neque erit nobis genex ille pudori:
Tu modo diva velis, ut desint cætera: quantum est
Esse Jovis fratrem, quid, quod non cætera desunt:
Nec cedit nisi forte mihi? sed tanta cupido
Si tibi dissidii est, repetet Proserpina cœlum;
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt: quoniam jejunia virgo
Solverat: & cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum:
Sumptaq; pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solusq; ex omnibus illud
Ascalaphus vidit: quem quondam dicitur Orphne,

Inter

Inter averuales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris,
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit;
Ingemuit regina Erebi, testemq; profanum
Fecit avem, sparsumq; caput Phlegethonide lympha
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit,
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis,
Inq; caput crescit longosq; reflectitur ungues:
Vixq; movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaq; fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Hic tamen indicio pœnam, linguaq; videri
Commeruisse potest; vobis Acheloides unde
Pluma, pedesq; avium, cum virginis ora geratis?
An, quia cum legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mistæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus, ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesq; deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq; dos oris, linguæ deperderet usum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.

At medius fratrisq; sui mœstæq; sororis
Iupiter, ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.
Vertitur ex templo facies & mentis, & oris.
Nam modo quæ poterat Diti quoq; mœsta videri,
Læta deæ frons est: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quæ tibi causa fugæ? cur sis Arethusa facex fons?
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphæi veteres narravit amores.

Pars

Pars ego Nympharum quæ sunt in Achaide, dixit,
Una fui: nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamvis formæ numquam mihi fama petita e
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata juvabat,
Quaq; aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, crimenq; placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide silva:
Æstus erat magnusq; labor geminaverat æstum:
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum per quas numerabilis ætè
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaq; populus unda,
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primumq; pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor,
Molliaq; impono salici velamina curvæ:
Nudaq; mergor aquis: quas dum ferioq; traboq;
Mille modis labens, excussaq; brachia jacto,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:
Territaq; insisto propiori margine fontis.
Quo properas Arethusa? suis Alpheus ab undis,
Quo properas? Iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus; altera vestes
Ripa meas habuit: tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut solet accipiter trepidas urgere Columbas.
Usque sub Orchomenon, Psophidaq; Cylleneq;
Mænalioq; sinus, gelidumq; Erymanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille:
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & qua via nulla, cucurri.

Sol

Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat:
Sed certè sonituq; pedum terrebat, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Dianæ tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaq; tela pharetra.
Mota dea est, sparsisq; ferens è nubibus unam
Me super injecit: lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Bisq; locum, quo me dea texerat, inscius ambit:
Et bis, Io Arethusa, Io Arethusa vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullosq; audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ulla pedum: servat nubemq; locumq;.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ:
Quaq; pedum movi, manat locus, eque capillis
Ros cadit: & citiùs, quàm nunc tibi fata renarro,
In latices mutor: sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas: positoq; viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas,
Delia rupit humum; caecis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine divæ
Grata mihi superas eduxit prima sub auras.

Hoc Arethusa tenus: geminos dea fertilis anguis
Curribus admovit, fræniq; coercuit ora,
Et medium cæli; terræq; per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in urbem
Triptolemo: partimq; rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Jam super Europam sublimis, & Asida terram
Vectus erat juvenis, Scythicasq; advertitur oras,
Rex ubi Lyncus erat, regis subiit ille penates.

Qui

Quã veniat, cauſamq; viæ, nomenq; rogatus,
Et patriam; patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen: veni nec pnpte per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros,
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantiq; ut muneris author
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoq; gravatum
Aggreditur ferro: conantem ſurgere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſq; per aëra juſſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus;
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono, convicia victæ.
Cum facerent; Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaq; culpæ
Additis & non eſt patientia libera nobis:
Ibimus in pœnas, & qua vocat ira, ſequemur.
Rident Pœonides, ſpernuntq; minantia verba;
Conataq; loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus: pennas exire per ungues
Aſpexêre ſuos, operiri & brachia plumis:
Alteraq; alterius rigido concreſcere voſtro
Ora videt, volucreſq; novas accedere ſilvis.
Plangere dumq; volunt, per brachia mota levatæ
Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaq; garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi.

Pub-

Pub. Ovidii,

Naſonis Metãmorphoſeon.

Liber VI.

Præbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq; Aonidum, juſtamq; probaverat iram.
Tum ſecum, laudare parum eſt, laudemur & ipſæ.
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.
Mæoniæq; animum fatis intendit Arachnes,
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat, non illa loco: neque origine gentis
Clara, ſed arte fuit: pater huic Colophone fuit Idmon,
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuoq;
Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parvã, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Timoli:
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat:
Tunc quoque cum fierent: tantus decor affuit arti:
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus: repetitaq; longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu:
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum:
Seu pingebat acu: ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaq; offenſa magiſtra,

Certet,

Certet, ait, mecum: nihil est, quod victa recusem.
Pallas annum simulat, falsosq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tunc sic orsa loqui: non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet: seris venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum: tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
Cede Deæ, veniamq; tuis temeraria dictis
Suplice voce roga, veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvis, inceptaq; fila relinquit.
Vixq; manus retinens, confessaq; vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longaq; venis confecta senectâ,
Et nimium vixisse diu nocet: audiat istas,
Siqua tibi nurus est, siqua est tibi filia, voces.
Consilii satis est in me mihi: neve monendo
Profecisse putes: eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum dea, Venit, ait: formamq; removit anilem,
Palladaq; exhibuit: venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidesq; nurus; sola est interrita virgo;
Sed tamen erubuit: subituq; invita notavit
Ora rubor: rursusq; evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur.
Et breve post tempus candescere Solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidæq; cupidine palmæ,
In sua fata ruit, neq; enim Iove nata recusat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora: consistunt diversi partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo juncta est; stamen socernit arundo:
Inseritur medium radiis subtegmen acutis:
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso ferunt insecti pectine dentes.
Utraq; festinat, cinctæq; ad pectora vestes,
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illis & Tyrium quæ purpura sensit ahenum

Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ,
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est; tamen ultima distant,
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terre novine litem.
Bis sex cœlestes, medio Iove, sedibus altis,
Augusta gravitate sedent, sua quemque deorum
Inscribit facies: Jovis est regalis imago.
Stare deum pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit: medioq; è vulnere saxi
Exiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam,
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamq; sua simulat de cuspide terram
Edere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique deos: operis victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threicium Rhodopen habet angulus unus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuere deorum.
Altera Pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet: hanc Juno jussit certamine victam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni conjuge Jovis: quam tergia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi.
Laomedóve patre: sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui supereſt solus Cynaran habet angulus orbem:

Iſſq; gradus templi, natarum membra ſuarum
Amplectens, ſaxoq; jacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras:
Is modus eſt, operiſq; ſua ſacit arbore finem.
Mæonis eluſam deſignat imagine tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumq; vereri
Aſſilientis aquæ, timidaſq; recondere plantas.
Fecit & Aſterien aquilâ luctante teneri,
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis.
Addidit, ut Satyri cœlatus imagine, pulchram
Jupiter implerit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tyrinthia cepit:
Aureus ut Danaën, Aſopida luſerit ignis.
Maemoſynen paſtor, variuſq; Deoida ſerpens.
Te quoque mutatum torvo Neptune juvenco
Virgine in Æolia poſuit: tu viſus Enipeus
Gignis Aloidas: arte Biſaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitiſſima mater
Senſit equum: te ſenſit equum crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit delphina Melantho.
Omnibus his, faciemq; ſuam, faciemq; locorum
Reddidit: eſt illic agreſtis imagine Phœbus,
Utq; modò accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit: ut paſtor Macareida luſerit Iſſen:
Liber ut Erigonen falſâ deceperit uvâ:
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit:
Ultima pars telæ tenui circundata limbo,
Nexilibus flores hederis habet inter textos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus: doluit ſucceſſu flava virago
Et rupit pictas, cœleſtia crimina, veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter, quater, Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes:
Non tulit infœlix: laqueoq; animoſa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miſerata levavit:

Atque ita; Vive quidem, pende tamen improba: dixit,
Lexq; eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisq; ne potibus esto.
Postea discedens succis Hecateidos herbæ
Sparsit, & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ, cumq; his & naris, & aures.
Fitq; caput minimum: toto quoq; corpore parva est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet: de quo tamen illa vomittit
Stamen: & antiquas exercet aranea telas.

Lydia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it: & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam
Tum, cùm Mæoniam virgo Sypilumq; colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbisq; minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec conjugis arces,
Nec genus amborum, magniq; potentia regni,
Sic placuêre illi (quamvis ea cuncta placerent)
Ut sua progenies: & fœlicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tyresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes,
Et date Latoiæ, Latonigenisq; duobus,
Cum prece thura pia, lauroq; innectite crinem:
Hæc mea Latona jubet, paretur: & omnes
Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraq; dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba
Vestibus intexo Phrygiis spectabilis auro,
Et quantum ira sinit formosa, movensq; decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos
Constitit utq; oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure mea est? mihi Tantalus author:

Cui

Cui licuit soli superorum tangere mensas.
Pleiadum soror est genetrix mea, Maximus Atlas
Est avus, aethereum qui fert cervicibus axem.
Jupiter alter avus: socero quoq; glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina est: fidibusq; mei commissa mariti,
Mœnia cum populis, à meq; viroq; regunter.
In quancunq; domus, adverti lumina partem,
Immensæ spectantur opes: accedit eodem
Digna dea faces: huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes, & mox generosq; nurusq;
Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam.
Quodq; modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cur maxima quondam
Exiguam sedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis dea vestro recepta est.
Exul erat mundi, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, go, dixit in undis,
Instabilemq; locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc est septima nostri.
Sum fœlix: quis enim neget hoc? fœlixq; manebo,
Hoc quoq; quis dubitet? tutam mea copia fecit.
Major sum, quàm cui possit fortuna nocere:
Multaq; ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
Excessere metum mea jam bona; fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum:
Ite satis propere sacris: laurumq; capillis
Ponite, deponunt: & sacra infecta relinquunt:
Quodq; licet, tacito venerantur murmure numen.
Latonæ: turba quantum distabat ab orbe,
Tantum animosa sui furiis agitata doloris
Indignata Dea est: summoq; in vertice Cynthi,
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
Ea go vestra parens vobis animosa creatis,
Et nisi Junoni, nulli cessura dearum,
An dea sim, dubitor: perq; omnia secula culti

Arceor, & nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro convitia facto
Tantalis adjecit: vosq; est postponere natis
Ausa suis? & me, quod in ipsam decidat, orbam,
Dixit & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe, celeriq; per æra lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, latèq; patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum,
Duraq; mollierat subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioq; rubentia succo
Terga premunt; auro gravidis moderantur habenis.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flexit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiaq; ora coercet
Hei mihi, conclamat: medioq; in pectore fixa
Tela gerit, frenisq; manu moriente remissis,
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito sonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: veluti cum præscius imbres
Nube fugit visa, pendentiaq; undique rector
Carbasa deducit: ne quà levis affluat aura.
Frena tamen dantem non evitabile telum
Consequitur; summaq; tremens cervice sagitta
Hæsit: & extabat nudum de gutture ferrum,
Ille ut erat pronus, per crura admissa, jubasq;
Volvitur, & calido tellurem sanguine fœdat.
Phœdimus infœlix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut solito finem imposuêre labori,
Transierant ad opus nitidæ juvenile palæstræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum tanto concita nervo,
Sicut erant juncti, trajecit utrumq; sagitta,
Ingemuere simul: simul incurvata dolore

Ma-

Membra solo posuere, simul suprema jacentes
Lumina versarunt: animas simul exhalarunt.
Aspicit Alpheno, laniataq; pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inq; pio cadit officio: nam Delius illi
Intima satisero rupit præcordia ferro.
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis
Eruta, cumq; anima cruor est effusus in auras.
At noa intonsum simplex Damasichthona vulnus
Afficit: ictus erat, quà crus esse incipit, & qua
Mollia nodosus facit internodia poples.
Dumq; manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, seq; ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebrata prosilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Diiq; ô communiter omnes
Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
Parcite: motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percusso corde sagitta.
Fama mali, populiq; dolor, lacrymæq; suorum,
Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ.
Mirantem potuisse, irascentemq; quod ausi
Hoc essent superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe, Niobe distabat ad illa,
Quæ modò Latois populum summoverat aris:
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem
Invidiosa suis: at nunc miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tollens,
Pascere crudelis nostro Latona dolore,
Pascere, ait satiaq; meo tua pectora luctu:
Corq; ferum satia, dixit: per funera septem

Efferor: exulta, victrixq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
Quàm tibi fœlici; post tot quoq; funera vinco.
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui præter Niobem unam, consternuit omnes.
Illa malo est audax, stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores:
E quibus una trahens hærentia viscera tela,
Impositò fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subitò, duplicataq; vulnere cæco est,
Oráq; compressit: nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Sexq; datis leto, diversaque vulnera passis,
Ultima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, unam, minimámq; relinquo.
De multis minimam posco, clamavit & unam:
Dumq; rogat: pro qua rogat, occidit: orba resedit
Exanimes inter natos, natasq; virumq;
Diriguitq; malis: nullos movet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoq; interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri;
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest: intra quoq; viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.
Tum verò cuncti manifestam numinis iram
Femina virq; timent: cultuq; impensius omnes
Magna gemelli paræ venerantur numina divæ.
Utque fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune Deam veteres sprevere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum

Mira

Mira tamen: vidi præsens stagnumq; locumq;
Prodigio notum: nam me jam grandior ævo,
Impatiensq; viæ genitor, deducere lectos
Jusserat inde boves, gentisq; illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
Ecce, lacu medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat tremulis circundata canis.
Restitit: & parvo, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, faveas mihi, murmure dixi
Naiadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæve Dei: cum talia rettulit hospes,
Non hac, ô juvenis montanum numen in ara est,
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia conjux
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cum levis insula nabat;
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoq; Iunonem fugisse puerpera fertur:
Inq; suo portasse sinu duo numina natos.
Famq; Chimæriferæ, cum Sol gravisureret arva,
Finibus in Lycia, longo dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
uberaq; ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquæ prospexit in imis;
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum junicis, gratamq; paludibus ulvam,
Accessit, positoq; genu Titania terram
Pressit ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes.
Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est:
Nec solum proprium natura, nec æra fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis: supplex peto: non ego nostros
Abluere hic artus, lassataq; membra parabam:
Sed relevare sitim: caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixq; est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamq; fatebor

Accepisse

Accepisse: simul vitam dederitis in undis:
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere: minasq;
Ni procul abscedat; conviciaq; insuper addunt.
Nec satis est, ipsos etiam pedibusq;, manuq;
Turbavere lacus: imoq; è gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movere maligno.
Distulit ira sitim: neq; enim jam filia Cæi
Supplicat indignis: nec dicere sustinet ultrà
Verba minora dea: tollensq; ad sydera palmas,
Æternum stagno (dixit) vivatis in isto.
Eveniunt optata deæ: juvat esse sub undis:
Et modo toto cava summergere membra palude,
Non proferre caput, summo modo gurgite nare:
Sæpè super ripam stagni consistere: sæpè
In gelidos resilire lacus: sed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas: pulsoq; pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoq; jam rauca est, inflataq; colla tumescunt:
Ipsaq; dilatant patulos convicia rictus:
Tergà caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoq; novæ saliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna: quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ab non est, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis est summos direpta per artus:
Nec quicquam nisi vulnus erat: cruor undiq; manat:
Detectiq patent nervi: trepidæq; sine ulla
Pelle micant venæ: salientia viscera posset,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ silvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,

Et Nymphæ flerunt, & quisquis montibus illis,
Lanigeros q; greges, armentaq; bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaq; terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquas: vacuas immisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.
Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in invidia est: hanc tunc quoq; dicitur unus
Flesse Pelops, humeroq;, suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeusq; fuit: manibus mox cæsa paternis,
Membra ferunt junxisse deos: aliisq; repertis.
Qui locus est juguli medius, summiq; lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur: factoq; Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres cocunt: urbesq; propinquæ,
Oravere suos ire ad solatia reges,
Argosq; & Sparte, Pelopeiadesq; Mycænæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosq; ferax, & nobilis ære Corinthos,
Messeneq; ferox, Patræq; humilesq; Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheia Trœzen:
Quæq; urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusq; sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? solæ cessastis Athenæ.
Obstitit officio bellum, subvectaq; ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusq; virisq; potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Prognes junxit: non pronuba Iuno,
Non Hymenæus adest illi, non Gratia, lecto,
Eumenides tenuêre faces de funere raptas:

Eumenides

Eumenides ſtravêre torum, tectoq; profanus
Incubuit bubo, thalamiq; in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereuſq; parentes
Hac ave ſunt facti: gratata eſt ſcilicit illis
Thracia, Diiſq; ipſis gratis egere: diemq;.
Quóq; data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quóq; erat ortus Itys feſtum juſſere vocari.
uſq; adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinq; per autumnos repetitis duxerat annis,
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
ulla mea eſt, vel me viſendam mitte ſorori,
Vel ſoror huc veniet: redituram tempore parvo,
Promittes ſocero: magni mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis: jubet ille carinas
Infreta deduci: veloq; & remige portus
Cecropios intrat: Pyræaq; littora tangit.
ut primum ſoceri data copia: dextera dextræ
Iungitur: infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat adventus cauſas, mandata referre
Conjugis: & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit dives magno Philomela paratu,
Divitior forma: quales audire ſolemus
Naiadas, & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modo des illis cultus, ſimileſq; paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus:
Quàm ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem, poſitaſq; cremet fœnilibus herbas,
Digna quidem facies: ſed & hunc innata libido
Extimulat: pronumq; genus regionibus illis
In venerem eſt: flagrat vitio gentiſq; ſuoq;
Impetus eſt illi, commitum corrumpere curam,
Nutriciſq fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis: totumq; impendere regnum,
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt quod non effræno captus amore
Auſi: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Iamq; moras malè fert, cupidoq; revertitur ore

Man-

Mandata ad Prognes, & agit sua vota sub illa.
Facundum faciebat amor, quotiesq; rogabat
Ulterius justo, Prognen ità velle ferebat;
Addidit & lacrymas, tanquam mandasset & illas.
Proh superi! quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius, laudemq; à crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patriosq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perq; suam, contraq; suam, petit illa, salutem.
Spectat eam Tereus: præcontractaq; videndo:
Osculaq; & collo circundata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibusq; ciboq; furoris
Accepit: & quoties amplexitur illa parentem,
Esse parens vellet: neque enim minus impius esset:
Vincitur amborum genitor prece: gaudet, agitq;
Illa patri grates: & successisse duabus
Id putat infelix, quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo restabat, equiq;
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi:
Regales epulæ mensis & Bacchus in auro
Ponitur hinc placido dantur sua corpora somno.
At rex Odrysius quamvis secessit ab illa,
Æstuat: & repetens faciem, motusq; manusq;
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, cura removente soporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitum lacrymis commendat abortis:
Ut volucre ambæ, voluistis quoq; Tereu.
Hanc ego, chare gener quoniam pia causa coëgit,
Do tibi, perq; fidem, cognataq; pectora supplex,
Per superos oro, patrio ut tuearis amore:
Et mihi solicito lenimen dulce senectæ
Quàm primùm (omnis erat nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quàm primum (satis est procul esse sororem)
Si pietas ulla est: ad me Philomela redito
Mandabat: pariterq; suæ dabat oscula natæ:

Et

Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Ut fidei pignus dextras utrasq; popoſcit:
Inter ſeq; datas junxit, natamq; nepotemq;
Abſentes pro ſe memori, rogat, ore ſalutent:
Supremumq; vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitq; ſuæ præſagia mentis.
Ut ſimul impoſita eſt picta Philomela carinæ:
Admotumq; fretum remis: tellusq; repulſa eſt:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exultatq; & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus, & nuſquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cum pedibus prædator aduncis
Depoſuit nido leporem Iovis ales ab alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamq; iter effectum eſt, jamq; in ſua littora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis,
Atq; ibi pallentem, trepidamq; & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi ſit germana, rogantem:
Includit: faſſuſq; nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat, ſtuſtra clamato ſæpè parente,
Sæpe ſorore ſua, magnis ſuper omnia divis.
Illa tremit: velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utq; columba ſuo madefactis ſanguine plumis
Horret adhuc, avidoſq; timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit: paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,
Intendens palmas, ô diris Barbare factis,
O crudelis, ait: nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugalia jura.
Omnia turbaſti, pellex ego facta ſororis,
Tu geminus conjux, hoſtis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus; vacuas habuiſſem criminis umbras.

Si

Si tamen hoc ſuperi cernunt, ſi numina divum
Sunt aliquid, ſi non perieruat omnia mecum:
Quandocunq; mihi pœnas dabis, ipſa pudore
Projecto tua facta loquar: ſi copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiet hoc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni eſt.
Nec minor hac metus eſt; cauſa ſtimulatus utraq;
Quo fuit accinctus: vagina liberat enſem:
Arreptamq; coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit, jugulum Philomela parabat:
Spemq; ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignantem, & nomen patris uſq; vocantem,
Luctantemq; loqui, comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero: radix micat ultima linguæ.
Ipſe jacet, terræq; tremens immurmurat atræ.
Uſq; ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoq; poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpè ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Progne poſt talia facta reverti;
Conjuge quæ viſo germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaq; funera narrat,
Et lacrymæ facere fidem: velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturq; atras veſtes, & inane ſepulchrum
Conſtituit, falſiſq; piacula manibus infert,
Et luget non ſic lugenda fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno;
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa vigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice: grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſq; venit ſolertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit candida tela:
Purpureaſq; notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaq; tradidit uni,

utque

Utq; ferat dominæ, gestu rogat, illa rogata
Pertulit ad Prognen, nescit quid tradat in illis;
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Fortunæq; suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum est potuisse) silet, dolor ora repressit:
Verbaq; quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant, nec flere vacat: sed fasq; nefasq;
Confusura vult: pœnæq; in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacro solent Trietevica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus: nox conscia sacris:
Nocte sonit Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina, Deiq;
Ritibus instruitur: furialiaq; accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisq; agitata doloris,
Bacche tuas simulat: venit ad stabula avia tandem.
Exululatq; evæq; sonat, portasq; refringit:
Germanamq; rapit: raptæq; insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamq; trahens intra sua mœnia ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam:
Horruit infelix: totoq; expalluit ore.
Nacta locum progne, sacrorum pignora demit:
Oraq; deformat miseræ pudibunda sororis,
Amplexumq; petit: sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Dejectoq; in humum vultu jurare volenti,
Testariq; deos, per vim sibi dedecus illud
Illatam pro voce manus fuit: ardet, & iram
Non capit ipsa suam progne, fletumq; sororis
Corripiens, non est lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro, seu, siquid habes, quod vincere ferrum
Possit: in omne nefas ego me germana paravi,
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem mediis immittam Terea flammis:

Aut

Aut linguam, aut oculos, & quæ tibi membra pudorem
Abstulerant, ferro rapiam; aut per vulnera mille
Sontem animam expellam: magnũ est quodcunq; paravi;
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys, quod posset, ab illo
Admonita est, oculisq; tuens immitibus, Ah! quam
Es similis patri! dixit: nec plura locuta,
Triste parat facinus, tacitaq; exæstuat ira.
Ut tamen accessit natus, matriq; salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis:
Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit:
Mota quidem est genitrix, infractaq; constitit ira.
Invitiq; oculi lacrymis maduêre coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
Inque vicem spectans ambos. Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito:
Degeneras; scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per sylvas tigris opacas,
Utique domus altæ partem tenuere remotam,
Tendentemq; manus, & jam sua fata videntem,
Et, Mater, Mater, clamantem, & colla petentem
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit; satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat, jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivâque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat; pars inde cavis exultat ahenis;
Pars verubus stridet: manent penetralia taba.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis,
Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosq; removit:
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito,
Vescitur, inque suam viscera congerit alvum:
Tantáque nox animi est, Ityn huc accersite dixit.

Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iamq; suæ cupiens existere nuncia cladis,
Intus habens, quod poscis, ait: circumspicit ille:
Atq; ubi sit, quærit: quærenti, iterumq; vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiluit, tyosq; caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui: & meritis testare gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit:
Vapereasq; ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore, diras
Egerere inde dapes, demersaq; viscera gestit.
Et modò: seq; vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares,
Pendebant pennis: quarum petit altera silvas,
Altera tecta subit: neque adhuc de pectore cædis
Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est.
Ille dolore suo, pœnaq; cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæq; extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci, rerumq; capit moderamen Erechtheus;
Iustitia dubium, validisse potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemq; creârat
Fœminæ sortis: sed erat par forma duarum:
E quibus Æolides Cephalus te conjuge fœlix
Procri fuit. Boreæ Tereus Tharcesq; nocebant,
Dilectaq; diu caruit deus Orithyia:
Dumrogat, & precibus mavult quam vivibus uti.
Aft ubi blanditiis agitur nihil: horridus ira
Quæ solita est illi, nimiumq; domestica, vento:
Et meritò, dixit: quid enim mea tela reliqui?
Sævitiam, & vires, eramq; animosq; minaces?
Admoviq; preces, quarum me dedecet usus?

Aut

Apta mihi vis est; hac tristia unbila pello,
Hac freta concutio, nodosaq; robora verto,
Induroq; nives, & terras grandine pulso,
Idem ego cum fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Ut medius nostris concursibus insonet æther,
Exiliantque cavis elisi nubibus ignes:
Idem ego cum subii convexo foramina terræ,
Suppositq; ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totumq; tremoribus orbem,
Hac ope debueram thalamos petiisse; socerq;
NON orandus erat mihi, sed faciendus Erichthcus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas, quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus, latumq; perhorruit æquor:
Vulvereamq; trahens per summa cacumina pallam
Verrit humum, pavidamq; metu caligine tectus
Orithyam adamens fulvis complectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortius ignes:
Nec prius aerii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconam tenuit populos, & mœnia raptor:
Illic & gelidi conjux Actæa Tyranni,
Et genitrix facta est, partuque enixa gemellos,
Cætera qui matris, pennas genitoris, habebant:
Non tamen has memorant unà cum corpore natas.
Barbaque cum rutilis aberat sub nixa capillis,
Implumes Calaisque puer Zetesque fuerunt:
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere utrumque latus, pariter flavescere malæ;
Ergo ubi concessit tempus puerile juventæ;
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum prima petiere carina.

Pub. Ovidii,

Naſonis Metamorphoſeon.

Liber VII.

Iamq; fretum Minyæ Pegaſæa puppe ſecabant,
Perpetuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam,
Viſus erat Phineus: juveneſq; Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant,
Multaq; perpeſſi claro ſub Jaſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas:
Dumq; adeunt Regem, Phrygiæq; velleva poſcunt,
Voxque datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æëtias ignes,
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat. Fruſtra Medea repugnat,
Neſcio quis Deus obſtat, ait, mirumq; quid hoc eſt,
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur?
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo deniq; vidi,
Nè pereat, timeo? quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas:
Si potes infœlix. Si poſſem, ſanior eſſem:
Sed trahit invitam nova vis: aliudq; Cupido,
Mens aliud ſuadet: Video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite regia virgo
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames dare, vivat, an ille
Occidat, in Diis eſt; vivat tamen idque, precari

Vel

Vel sine amore licet: quid enim commisit Iason?
Quem, nisi crudelem, non tangat Jasonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera desint,
Forma movere potest? certè mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore;
Concurretq; suæ segeti, tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tam me de trigide natam,
Tum ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor;
Cur non & specto pereuntem? oculosq; videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenasq; feras, insopitumq; draconem?
Dii meliora velint, quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi; prodamne ego regna parentis?
Atque ope nescio quis servabitur advena nostra?
ut, per me sospes, sine me det linteа venis?
Virque sit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve; potest præponere nobis,
Occidit ingratus: Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudens meritiq; oblivia nostri.
Et dabit antè fidem, cogamq; in fœdera testes
Esse Deos. Quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram, Tibi se semper debebit Iason.
Te face solenni junget sibi, perq; Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremq;, patremq; Deos q;,
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans, stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est; non magna relinquam,
Magna sequar. Titulum servatæ puppis Achivæ,
Notitiamq; loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesq; virorum.
Quemq; ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsoniden mutasse velim; quo conjuge fœlix,
Et Diis chara ferar, & vertice sydera tangam.

Quid? quod nescio qui mediis incurrere in undis
Dicuntur montes? ratibusq; inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere cinctaq; saevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in Iasonis haerens,
Per freta longa ferar: nihil illum amplexa timebo:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjuge ómne putas? speciosaq; nomina culpae,
Imponis Medea tuae? quin aspice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet effuge crimen;
Dixit: & ante oculos rectum, pietasq; pudorq;
Constiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaq; silva tegebat,
Et jam fractus erat pulsusq; resederat ardor:
Cum videt Aesoniden, extinctaq; flamma reluxit:
Erubuêre genae, totoq; recanduit ore,
Ut solet à ventis alimenta resumere, quaeq;
Parva subinducta latuit scintilla favilla
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lenis amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, specia praesentis inarsit.
Et casu, solito formosior, Aesone natus
Illa luce fuit posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu veluti tum deniq; viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Ut verò coepitq, loqui dextramq; prehendit
Hospes, & auxilium summissa voce rogavit:
Promisitq; ; torum lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor, servabere munere nostro:
Servatus promissa dato, per sacra triformis
Ille deae, lucoq; foret quod numen in illo,
Perq; patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusq; suos, & tanto pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,

Edi-

Edidicitq; usum : lætusq; in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes :
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum :
Consistuntq; jugis, medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroq; insignis eburno.
Ecce adamanteis vulcanum naribus afflant
Æripides tauri, tactæq; vaporibus herbæ
Ardent : utque solent pleni resonare cami ni :
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum :
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturaq; usta sonant : tamen illis Æsone natus
Obvius it : vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaq; cornua ferro,
Pulvereumq; solum pede pulsavêre bisulco,
Fumificisq; locum mugitibus implevêre.
Diriguêre metu Minyæ : subit ille, nec ullos
Sensit anhelatus (tantum medicamina possunt)
Pendulaq; audaci mulcet palearia dextra :
Suppositoq; jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & iasuctum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi : Minyæ clamoribus augent,
Adjiciuntq; animos : galeâ tum sumit ahenâ
Vipereos dentes & aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno :
Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
Utq; ho minis speciem materna sumit in alvo ;
Perq; suos intus numeros componitur infans ;
Nec nisi maturus communes exit in auras :
Sic ubi visceribus gravidæ telluris, imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo :
Quodq; magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderent præacutæ cuspidis hastas
In caput Æsonii juvenis torquere parantes,
Demisêre metu vultumq; animumq; Pelasgi,
Ipsa quoque extimuit, quæ tantum fecerat illum :
Utq; peti vidit juvene m tot ab hostibus unum,

Palluit: & subitò sine sanguine frigida sedit.
Néve parum valeant à se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasq; advocat artes:
Ille gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos,
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres.
Civiliq; cadunt acie. Gratantur alchivi,
Victoremq; tenent, avidisq; amplexibus hærent:
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor, at complexa fuisses:
Sed te ne faceres, tenuit reverentia famæ,
Quod licet: affectu tacito lætaris, agísque
Carminibus grates, & Diis auctoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem;
Qui crista, linguísq; tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi,
Verbáq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt;
Somnos in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur, spoliósque superbus,
Munere auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
Æmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandævique ferunt patres, congestaq; flamma
Tura liquefaciunt, induq; cervibus aurum
Victima vota facit: sed abest gratantibus Æson,
Jam propior letho, fessúsq; senilibus annis.
Tunc sic Æsonides, O cui debere salutem
Confiteor conjux quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitq; fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
Dame meis annis, & demptos adde parenti,
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis:
Dissimulemq; animum subiit pater Æta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, quod inquit,
Excidit ore tuo, conjux, scelus? Ergo ego cuiquam

Posse

Posse tuæ videor spatium transcribere vitæ ?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis æqua : sed isto,
Quod petis, experiar majus mare munus, Iason.
Arte mea soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis, modò diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent
Efficerentq; orbem : postquam plenissima fulsit,
Et solida terras spectavit imagine Luna :
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudis humeros infusa capillos
Fertq; vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus; Homines, volucresq;, feraq;
Solverat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopitæ similis, nullo cum murmure serpit;
Immotæque silent frondes, silet humidus aër,
Sydera sola micant ; ad quæ sua brachia tendens,
Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis & hiatibus ora
Solvit, & in dura summisso poplite, terra,
Nox ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris,
Adjutrixq; venis, cantusq; arteq; magorum :
Quæq; magos tellus pollentibus instruis herbis :
Auræq; & venti, montesq; amnesq;, lacusq;,
Diique omnes nemorum, Diique omnes noctis adeste;
Quorum ope, cùm volui, vipis mirantibus amnes
In fontes rediêre suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello,
Nubilaq; induco, ventos abigoq;, vocoque,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Vivaq; saxa, sua convulsaq; robora terra,
Et sylvas moveo, jubeoq; tremiscere montes;
Et mugire solum, manesque exire sepulchris:
Te quoq; Luna traho, quamvis temerata labores
Æra tuos minuant : currus quoque carmine nostro

Pallent,

Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis,
Cuſtodemq; rudem ſomno ſopiſtis, & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſq; recolligat annos
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra:
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt: aderat demiſſus ab æthere currus.
Quò ſimul aſcendit, frenataq; colla draconum
Permulſit manibuſq; leves agitavit habenas:
Sublimis rapitur, ſubjectaq; Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quaſq; altus Pelion herbas,
Othryſq; & Pindus, & Pindo major Olympus,
Perſpicit; & placitas partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis ahenæ.
Multa quoq; Apidani placuerunt gramina ripis:
Multa quoq; Amphryſo: nec eras immunis Enipeus:
Nec non Penëus: nec non Sperchiades undæ
Contribuêre aliquid: juncoſaq; littora Bœbes
Carpſit & Euboica vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, penniſq; draconum.
Nonaq; nox omnes luſtrantem viderat agros:
Dum rediit: nec erant tacti niſi odore dracones:
Et tamen annoſæ pellem poſuêre ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenq; foreſque:
Et tantum cœlo tegitur: refugitq; virilis
Contactus, ſtatuitq; aras è cæſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte inventæ.
Has ubi verbenis, ſilvaq; incinxit agreſti:
Haud procul egeſtâ ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſq; in guttura vellerisatri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.

Tum

Tum ſuper invergens tepidi carcheſia lactis,
Alteraq; invergens liquidi narcheſia mellis,
Verba ſimul fundit, terrenaq; lumina poſcit,
Umbrarumq; rogat rapta cum conjuge regem,
Nè properent artus anima fraudare ſenili:
Quos ubi placavit precibuſq; & murmure longo,
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit, & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis:
Hinc procul Æſonidem, procul hinc jubet ire miniſtros.
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi: ſparſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras.
Multifidaſq; faces in foſſa ſanguinis atri
Tingit, & infectas geminis accendit in aris,
Terq; ſenem flamma, ter aqua, ter ſulphure luſtrat
Interea calido poſitum medicamen aheno
Fervet, & exultat, ſpumiſq; tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle reſectas,
Seminaq; & flores, & ſuccos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides oriente petitos,
Et quos Oceani refluum mare lavit arenas:
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Strigis infames ipſis cum carnibus alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi; nec defuit illi
Squamea Cinyphei tenuis membrana chelydri,
Vivaciſq; jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputq; novem cornicis ſecula paſſæ.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus:
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit, ſummiſq; immiſcuit ima.
Ecce! vetus calido verſatus ſtipes aheno
Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & ſubito gravidis oneratur olivis.
At quacunq; cavo ſpumas ejecit aheno

Ignis

Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes:
Vernat humus, floresque, & mollia pabula surgunt.
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum, veteremq; exire cruorem
Passa, replet succis: quos postquam combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba comæq;
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorq; situsq;
Adjectoq; cavæ supplentur corpore rugæ;
Membraq; luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos,
Dissimilemq; animum subiit, ætate relicta.
Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos.
Posse suis reddi, capit hoc à Cholchide munus,
Neve doli cessent, odium cum conjuge falsum
Phasias assimulat, Peliæq; ad limina supplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipsa senecta)
Excipiunt natæ: quas tempore callida parvo
Colchi amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse situs, atque hac in parte moratur:
Spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem;
Idque petunt, juvenes precium sine fine pacisci,
Illa brevi spatio silet, & dubitare videtur;
Suspenditq; animos, ficta gravitate, rogantum.
Mox ubi pollicita est quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui vestri maximus ævo est,
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu;
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, valido sq; venifica succos
Megit in ære cavo: minuunt ea corporis artus;
Cornuaque exurunt; nec non cum cornibus annos.

Et

Et tener auditur medio balatus alueno.
Nec mora: balatum mirantibus, exilit agnus;
Lasciuitq; fuga: lactantiaq; ubera quærit.
Obstupuêre satæ Peliæ, promissaq; postquam
Exhibuere fidem, tum verò impensius instant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero flumine mersis
Dempserat, & quarto radiantia nocte micabant
Sydera, cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas:
Famque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat:
Quem dederat cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant jussæ cum Colchide limina natæ;
Ambieruntq; torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veteremq; haurite cruorem,
ut repleam vacuas juvenili sanguine venas:
In manibus vestris vita est, ætasq; parentis:
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri, telisque senectam
Exigite, & saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæq; pia est, hortatibus impia prima est,
Et, nè scit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest, oculosq; reflectuat,
Cæcaq; dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subito tamen allevat artus;
Semilacerq; toro tentat consurgere, & inter
Tot medios gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat, ait? Cecidere illis animiq; manusq;
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.
Quæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ: fugit alta superq;
Pelion umbrosum, Philyræaq; tecta, superq;
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis:
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,

Et

Deu-

Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit,
Factaque de saxo longi simulachra draconis:
Idæumque nemus, quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi;
Quaq; pater Coryti parva tumulatus arena est,
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypilique urbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen;
Phœbeamq; Rhodon: & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso mutantes omnia visu
Jupiter exosus: fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Carthæia mœnia Cææ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Indè lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe.
Quæ subitus celebravit olor: nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucresq;, ferumq; leonem
Tradiderat domitos; taurum quoque vincere jussus
Vicerat, & stricto toties iratus amori
Præmia poscenti taurum suprema negavit.
Illa indignatus, cupies dare, dixit, & alto
Desiluit saxo; cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis:
At genetrix Hyrie servatum nescia, flendo
Delicuit: flagnumque suo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera combe.
Indè Calaureæ Latoidos aspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, sævarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumeliq; domum lugentis in aere natam.
Tandem vipereis Ephyren Pyrenida pennis
Contigit: hic ævo veteres mortalia primo

Corpora

Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis:
Flagrantemq; domum regis malè vidit: utroq;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Vltiq; se mater malè Iasonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata Draconibus, intrat
Palladias arces, quæ te, justissime Phineu,
Teq; senex Peripha, pariter videre volantes,
Innexamq; novis neptem Polyphemonis alis.
Excipit hanc Ægeus facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque fœdere jungit;
Iamq; aderat Theseus proles ignota parenti,
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud Echidnææ memorant è dentibus artum
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu:
Et via declivis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contraq; diem, radiosq; micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras:
Et sparsit viredes spumis albentibus agros.
Has concresse putant: nactasq; alimenta feracis
Fœcundiq; soli, virer cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur dura vivacia caute,
Agrestes Aconita vocant: ea conjugis astu
Ipse parens Ægeus nato porrexit, ut hosti.
Sumpserat ignara Theseus data procula dextra:
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis: facinusq; excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam lætatur sospite nato,
Attonitus tamen est ingens discrimine parvo
Committi potuisse nefas: fovet ignibus aram,
Muneribusq; deos implet: feriuntq; secures
Colla torosa boum victorum cornua vittis.

Nullus

Nullus Erichthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies: agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theseu;
Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri;
Quodque suam securis erat Cromiona colonus,
Munus opusq; tuum est: tellus Epidauria per te
Clavi geram vidit Vulcani occumbere prolem;
Vidit & immitem Cephisias ora Procrusten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis:
Occidit ille Scinis, magnis malè viribus usus:
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè, sparsuras corpora pinus;
Tutus ad Alcathoën Lelegeia mœnia limes
Composito Scirone patet; sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur duravisse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annosq; tuos numerare velimus,
Facta prement annos. Pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusq; faventum
Regia, nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usq; adeo nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto,
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet: patria tamen est firmissimus ira:
Androgeiq; necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quaq; patent aditus volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen, sibi jungit, & Astypaleia regna:
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello:
Hinc humilem Myconen, cretosaq; rura Cimoli,
Florentemq; Cython, Scyron, planamq; Seriphon,
Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arn;
Sithonis, accepto, quod avara proposcerat, auro.

Mutata

Mutata est in avem, quæ nunc quoque diligit aerum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymeque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitedæque feraæ Peparethos olivæ,
Gnossiacas juvere rates: latere indè sinistro
Oenopiam Minos petit Æacidea regna.
Oenopiam veteres appellavere: sed ipse
Æacus, Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tentæque virum cognoscere famæ
Expetit: occurrunt illi, Telamonque, minorq;
Quam Telamon Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
Æacus, & quæ sit veniendi causa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat: & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma juves, oro pro nato sumpta; piæque
Pars sis militiæ: tumulo solatia posco.
Huic Asopiades. Petis irrita, dixit, & urbi.
Non facienda meæ; neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hæc est tellus. Ea fœdera nobis:
Tristis abit; stabuntque tibi tua fœdera magno.
Dixit: & utilius bellum putat esse minari,
Quam gerere, atque suas ibi præconsumere vires:
Classis ab Oenopiis etiam nunc Lyctia muris,
Spectari poterat: cum pleno concita velo
Attica puppis adest, & portus intrat amicos,
Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenis post tempore visum
Agnovere tamen Cephalum, dextrasque dederunt,
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramumque tenens populearis olivæ,
Et dextra, levaque duos ætate minores,
Major habet Clyton, & Buten Pallante creatos
Postquam congressi, primi sua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium, fœdusque refert, & jura parentum.

Imperiumque peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia causam:
Æacas in capulo regni nitente sinistra;
NE petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ,
Nec dubiæ vires: quas hæc jubet insula, vestras
Ducite, & omnis erat rerum status isse mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, & hosti,
Gratia, Diis fœlix & inexcusabile tempus.
Imo ita sit Cephalus: crescat tua civibus opto
Urbs, ait: adveniens equidem modo gaudia cepi,
Cum tam pulchra mihi, tam per ætate juventus,
Obvia processit: multus tamen indè requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus,
Æacus ingemuit tristique ita voce locutus.
FLEBILE principium melior fortuna secuta est.
Hanc utinam vobis possem memorare; Sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa æmbage morer vos,
Ossa cinisq; jacent memori quos mente requiris,
Et quota pars illi rerum periere mearum:
Dira lues populis ira Junonis iniquæ
Incidit exosa dictas à pellice terras,
DUM visum est mortale malum, tantæque latebat
Causa nocens cladis: PUGNATUM est arte medendi:
EXITIUM superabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Dumq; quater plenis explevit cornibus orbem:
Pressit, & ignavos inculsit nubibus æstus.
Luna quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spiràrunt æstibus Austri.
Constat & in fontes vitium venisse, lacusq;
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errasse, atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum primo, volucrumq; oviumq; boumq;
Inque feris subitò deprensa potentia morbi est.
Concidere infœlix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.
Lenigeris gregibus, balatus dantibus ægros,

Spante

Sponte sua lanæque, cadunt & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ veterumque oblitus honorum,
Ad præsepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere cursu
Cerva, nec armentis incurre fortibus ursi.
OMNIA languor habet: sylvis, agrisq; viisque,
Corpora fœda jacent; vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapsa liquescunt,
Afflatuque nocent, & agunt contagia latè;
Prevenit ad miseros damno graviore colonos
Pectis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viscera torrentur primo, flammisq; satiscunt:
Indicium rubor est, & ductus anhelitus igni:
Aspera lingua tumet, tepidisq; arentia ventis
Ora patent, auraque graves captantur hiatu.
NON stratum, non ulla pati velamina possunt,
Dura sed in terra ponunt præcordia: nec sit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
Nec moderator adest: inque ipsos sæva medentes
Erumpit clades, absuntque auctoribus artes.
Quò propior quisque est, servitque fidelius ægro,
In partem leti citius venit: atque SALUTIS
Spes abiit, absuntque vident in funere morbi.
Indulgent animis; & nulla, quid utile, cura est:
Utile enim nihil est. Passim, pasitoq; pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisq; capacibus hærent:
NEC sitis, est extincta prius, quam vita, bibendo.
Indè graves morbo nequeunt consurgere, & ipsis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen hausit & illas:
Tantaq; sunt miseris invisi tædia lecti:
Prosiliunt, aut si prohibent consistere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntq; penates
Quisque suos, sua cuique domus funesta videtur;
Et, quia causa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare vias, dum stare valebant.

Aspiceres: flentes alios, terraque jacentes,
Lassaque versantes supremo lumina motu:
Membraque pendentis tendunt ad sydera cœli,
Hic, illic ubi mors deprenderat, exhalantes:
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse?
ut vitam odissem, & cuperam pars esse meorum.
Quò se cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat stratum: veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitatæque ilice glandes:
Templa vides contrà gradibus sublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro conjuge conjux,
Pro natò genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inq; manu thuris pars inconsumpta reperta est?
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriaque, tribusque
Cum facerem natis: mugitus victima diros
Edidit, & subito collapsa fine ictibus ullis
Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusq; Deorum
Perdiderat: tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quò mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo clauduntur, mortisq; timorem
Morte fugant, ultroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ,
Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos.
Indotata rogos, & jam reverentia nulla est:
Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacryment, desunt; indefletæq; vaguntur
Natorum matrumq; animæ juvenumque, senumq;
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,

Jupiter

Jupiter ô dixi, si te non falsa loquuntur
Æginæ amplexus quondam sub Asopidas isse:
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem:
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcho.
Ille notam fulgore dedit, tonitruq; secundo:
Accipio, sintque iste precor fœlicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semini Dodonæo;
Hîc nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia supple.
Intremuit ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabantq; comæ; tamen oscula terræ,
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar,
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox subit, & curis exercita corpora somnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et rami totidem, totidemq; animalia ramis
Ferre suis visa est, pariterq; tremiscere motu;
Graniferumq; agmen subjectis spargere in arvis,
Crescere quod subitò, majus, majusq; videtur:
Ac se tollere humo, rectoq; assistere trunco,
Et maciem, numerumq; pedum, nigrumq; colorem
Ponere, & humanam membris inducere formam.
Somnus abit; damno vigilans meo visa, quererq;
In superis opis esse nihil: sed in ædibus ingens
Murmur erat, vocesq; hominum exaudire videbar
Jam mihi desuetas, dum suspicor has quoque somni
Esse, venit Telamon properus, foribusq; reclusis,
Speq; fidéq; pater, dixit, majora videbis:
Egredere, egredior, qualesq; in imagine somni
Visus eram vidisse viros: ex ordine tales
Aspicio, noscóq;. Adeunt, regemq; salutant.

Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudi.
Corpore vidisti: mores quos antè gerebant,
Nunc quoque habent. Parcum genus est, patiensque laborum
Quæsitique tenax, & quod quæsita reservet.
Hi te ad bella pares annis animisque sequentur:
Cùm primum, qui te fœliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Astros.
Talibus, atque aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem. Lucis pars optima mensæ,
Est data: nox somnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas;
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt: sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque, viros ad bella legebant.
Phocus in interrus spatium, pulcrosque recessus
Cecropidas duxit, cum queis simul ipse resedit.
Aspicit Æoliden, ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ
Qua tamen è sylva teneas hastile recisum,
Jamdudum dubito: certè, si fraximus esset,
Fulva colore foret, si cornus, nodus inesset;
Unde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter, & usum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto:
Consequitur quodcunque petit: fortunaque missum
Non regit, & revolat nullo referente cruentum.
Tum vero juvenis Nereius omnia quærit:
Cur sit, & unde datum, quis tanti muneris auctor.
Quæ petit ille refert, & cætera nota pudore,
Qua tulerit mercede, silet; tactusque dolore

Con

Conjugis amissæ, lacrymis ità fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum
Flere facit, facietque diu, si vivere nobis
Fata diu dederint; hoc me cum conjuge chara,
Perdidit; hoc utinam caruissem munere semper.
Procris erat, si forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ soror Orithyiæ?
Si faciem, moresque velis conferre duarum,
Dignior ista rapi: pater hanc mihi junxit Erechtheus,
Hanc mihi junxit amor. Fœlix dicebar, eramque.
Non ita Diis visum est? at nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra jugalia mensis,
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt videt pulsis Aurora tenebris,
Invitumq; rapit. Liceat mihi vera referre,
Pace Deæ, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneas lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis, Ego Procrin amabam,
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore:
Sacra tori coitusque novos, thalamosq; recentes.
Primaque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Deæ est; & siste tuas, ingrate, querelas,
Procrine habe, dixit: quod si mea provida mens est,
Non habuisse voles: meque illi irata remisit:
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto,
Esse metus cæpit, ne jura jugalia conjux
Non bene servasset? Facies, ætasq; jubebant
Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen adfueram, sed ad hæc erat unde redibam
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam statuo, doliisq; pudicam
Sollicitare fidem; favet huic Aurora timori,
Immutatque meam (videor sensisse) figuram,
Palladiasq; ineo non cognoscendus Athenas,
Ingredior; domum. Culpa domus ipsa carebat,
Castaque signa dabat, dominoque erat anxia rapto.

Vix aditus, per mille dolos, ad Erechthida factus.
Ut vidi obstupui, meditataq; pene reliqui
Tentamenta fidæ malè m:, quin vera faterer
Continui: malè quin, ut oportuit, oscula ferrem:
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa,
Esse potest tristi, desiderioque dolebat
Conjugis erepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce decor fuerit, quam sit dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Appulerint mores? quoties ego, dixerit, uni
Servor, ubicunq; est? uni mea gaudia servo?
Cui non iste fide satis experientia sano
Magna foret? non sum contentus, & in mea pugno
Vulnera: dum sensus dare me promitto, loquendo,
Muneraq; augendo, tandem dubitare coëgi.
Exclamo, Mala! Pectora detego; tectus adulter,
Verus eram conjux mi perfide teste teneris:
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Insidiosa malo cum conjuge limina fugit,
Offensaque mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto, violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam, & peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hæc mihi confesso læsum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exiget annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parva dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum, manibus quod cernis habere,
Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate movebere facti.
Carmina Naiades non intellecta priorum
Solvunt ingeniis: & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis, nec talia liquit inulta.

Protinus

Protinus Aoniis immissa est bellua Thebis,
Cessit & exitio multis, pecoriq; sibiq;
Ruricolæ pavere feram, Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summaq; transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa sequentes
Effugit, & cœtum non segnior alite ludit,
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) Iamdudum vincula pugnat:
Exuere ipse sibi, colloq; morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec jam poteramus, ubi esset,
Scire, pedum calidus vestigia pulvis habebat.
Ipse oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Hasta, nec excussæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subjectis imminet arvis:
Tollor in hunc, capioq; novi spectacula cursus,
Quo modò deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est; nec limite callida recto,
In spatitumq; fugit, sed decipit ora sequentis,
Et redit in gyrum, nè sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturq; parem: similisq; tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aëre morsus.
Ad jaculi vertebar opem, quod dextra librabat,
Dum mea, dum digitos amentis addere tanto,
Lumina deflexi, revocataq; rursus eòdem
Retuleram; & medio (mirum) duo marmora campo
Aspicio; fugere hoc illud latrare putares.
Scilicet in victos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit, si quis Deus affuit illis.
Hactenus; & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait: Iacula sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris:
Illa prius referam. Iuvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide, quo primos ritè per annos
Conjuge eram fœlix, fœlix erat illa marito.

Mutua

Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori.
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret.
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ,
Sole fere radiis feriente cacumine primis,
Venatum in Sylvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſolebant:
Tutus eram jaculo: ſed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat, repetebam frigus, & umbram.
Et, quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu.
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam,
Meque juves, intreſque ſinus gratiſſima noſtros,
Utque facis relevare velis, quibus æſtuor, æſtus.
Forſitan addideram (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures, & tu mihi magna voluptas,
Dicere ſum ſolitus: Tu me reficiſque, foveſque,
Tu facis, ut ſylvas; ut amem loca ſola, meoq;
Spiritus iſte tuus ſemper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam prebuit aurem
Neſcio quis, nomenque auræ tam ſæpè vocatum
Eſſe putat Nymphæ; Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit, linguaque refert audita ſuſurra.
CREDULA res amor eſt. Subito collapſa dolore,
Ut mihi narratur, cecidit, longoque refecta
Tempore ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui;
Deque fide queſta eſt, & crimine concita vano,
Quod nihil eſt metuit, metuit ſine corpore nomen,
Et dolet infœlix, veluti de pellice vera:
Sæpè tamen dubitat, metuitque miſerrima facti
Inditioque fidem negat: & niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, ſylvaſq; peto, victorque per herbas,

Aura

Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe; veni tamen optima, dicens,
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca
Sum ratus eſſe feram, telumque volatile miſi.
Procris erat, medioq; tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis, ad vocem præceps, amenſque cucurri.
Semianimem: & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me miſerum!) de vulnere dona trahentem
Invenio, corpuſq; meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo, ſciſſaq; à pectore veſte
Vulnera ſæva ligo, conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda coëgit
Hæc ſe pauca loqui; Per noſtri fœdera lecti,
Perq; Deos ſupplex oro, ſuperóſq; meóſq;
Per ſi quid merui de te bene, perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauſam mihi mortis amorem,
Nè thalamis Auram patiare incumbere noſtris.
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?
Labitur, & parvæ fugiunt cum ſanguine vires,
Dumq; aliquid ſpectare poteſt me ſpectat, & in me
Infœlicem animam, noſtroq; exhalat in ore:
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & (ecce!)
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

Pub-

Pub. Ovidii,

Naſonis Metãmorphoſeon.

LIBER VIII

IAmnitidum retegente diem, noctiſque fugante
Tempora Luciſero; cadit Eurus, & humida ſurgunt
Nubila, dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis, Cephaloque, quibus fælicíter acti
Ante expectatum portus tenuêre petitos:
Interea Minos Lelegeia littora vaſtat,
Prætentatque ſui vires Marvortis in urbe
Alcathoë: quam Niſus habet, cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna; diuq;
INTER utrumque volat dubiis victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Latonia fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſaxus cjus inhæſit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi,
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo;
Tunc cùm pax eſſet: bello quoque ſæpe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Famq; mora belli procerum quoque nomina nõrat,
Armaq; equoſq; habituſq; Cydoneaſq; pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam quàm noſſe ſat eſt. Hac judice, Minos,

Scu

Seu caput abiderat cristata cassíde pennis,
In galea formosus erat: seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat;
Torserat adductis, hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem;
Impositis calamis patulos sinuaverat arcus,
Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis,
Cùm verò faciem dempto nudaverat ære,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Nisæia compos
Mentis erat; fœlix jaculum, quod tangeret ille;
Quæque manu premeret, fœlicia frena vocabat:
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra, vel æratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Utque sedebat
Candida dictæi spectans tentoria regis,
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio est. Doleo quod Minos hostis amanti est;
Sed nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esset:
Me tamen accepta poterat deponere bellum,
Obside, me commitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit talis, pulcherrime regum,
Quales es ipse, fuit, meritò Deus arsit in illa:
O ego ter fœlix! si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis,
Fassaque me, flammasque meas, Qua dote, rogarem,
Vellet emi; tantùm patrias nè posceret arces,
Nam PEREANT potius sperata cubilia quàm sim
Proditione potens; quamvis SÆPE utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis,
Justa gerit certè pro nato bella perempto:
Et CAUSA QUE vale, causamq; tuentibus armis:
Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
Cur suus hæc illi referet mea mœnia Mavors?

Et

Et non noſter amor? MELIUS ſine cæde, morâq;
Impenſaq; ſui poterit ſuperare cruoris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens: quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inſcius audeat haſtam?
Cœpta placent: & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam, finémq; imponere bello.
Verum VELLE, parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat,
Clauſtráq; portarum genitor tenet: hunc ego ſolum
Infœlix timeo, ſolus mea vota moratur.
Dii facerent ſine patre forem! SIBI quiſq; profectò
Eſt Deus; IGNAVIS precibus fortuna repugnat.
Atera jamdudum, ſuccenſa Cupidine tanto,
Perdere gauderet quodcunq; obſtaret amori:
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladiis auſim; nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Ille mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti CURARUM maxima nutrix
Nox intervenit, tenebriſq; audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat, & (heu facimus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat, prædaque potita nefanda
Fert ſecum ſpoliam ſceleris, progreſſáque porta
Per medios hoſtes (meriti fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem, quem ſic affata paventem eſt:
Sauſit amor facinus, proles ego regia Niſi
Sylla, tibi trado patriámq; mécq; penates:
PRÆMIA nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patriam tibi, crede caput: ſceleratáq; dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit,
Turbatúſq; novi reſpondit imagine facti:
Dii te ſummoveant, & noſtri infamia ſecli!
Orbe ſuo, tellúſq; tibi, pontuſq; negetur!

Certè

Certè ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: & ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Jussit, & æratas impleri remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nave carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit,
Consumptis precibus violentem transit in iram,
Intendensq; manus passis furibunda capillis.
Quo fugis? exclamat, meritorum auctore relicta?
O patriæ prælate meæ, prælate parenti!
Quo fugis immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster amor movit? nec quod spes somnis in unum
Te mea congesta est? Nam quo deserta revertar?
In patriam? Superata jacet; Sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi; Patris ad ora,
Quæ tibi donavi? Cives odêre merentem,
Finitimi exemplum metuunt, obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola pateret:
Hanc quoque si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis.
Armeniæq; tigres, Austróque agitata Charybdis;
Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri
Lusa tua est; generis falsa est ea fabula: verùm
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit; Exige pœnas,
Nisi pater: gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia: nam, fateor, MERUI, & sum digna perire;
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? Scelus hoc patriæque, patriq;
Officium tibi sit. Te vero conjuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum,
Discordémq; utero fœtum tulit; Ecquid ad aures,
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, îdemque tuas, ingrate, carinas?

Jam

Jam jam Phasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miseram! properare juvat, divulsâque remis
Unda sonat; mecumq; simul mea terra recedit:
Nil agis, ô frustra meritorum oblite meorum!
Insequar invitum, puppimque amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat: insilit undis,
Consequiturque rates, faciente Cupidine vires,
Gnossiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus avis fulvis Haliætas in alis)
Ibat, ut hærentem rostro la ceraret adunco,
Illa metu puppim dimisit: & aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est,
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ceiris; & à tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Jovi Minos taurorum sanguine centum
Solvit; & egressus ratibus Creteida terram
Contigit: & spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis, fœdumque patebat,
Matris adulterium, monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalami removere pudorem;
Multiplicique domo Cæcisq; includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatque notas; & limina fluxu
Ducit in errorem variarum ambage viarum,
Non secus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapsu refluitque fluitque,
Occurrensque sibi venturas aspicit undas,
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
Incertas exercet aquas: ità Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reverti
Ad limen potuit. Tanta est fallacia tecti.
Quo postquam geminam tauri juvenisque figuram
Clausit, & Actæo bis pastum sanguine monstrum,
Tertia sors annis domuit repetita novenis,
Utque ope virginea nullis iterata priorum

Fauna difficilis filo est inventa relicto,
Protinus Ægides rapta Minoide Diam
Vela dedit, comitemque suam crudelis in illo
Littore destituit: desertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit, utque perenni
Sydere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes;
Consistuntque loco specie remanente coronæ
Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.
Dædalus interea Cretem, longumque perosus
Exilium, tactusque loci natalis amore,
Clausus erat Pelago: terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cœlum certè patet: ibimus illac.
Omnia possideat: non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat: nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente:
Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compositas parvo curvamine flexit,
Ut veras imitetur aves: puer Icarus una
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quos vaga moverat aura,
Captabat Plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat: lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
Instruit & natum: medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis aduret.
Inter utrumque vola, nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictumque Orionis ensem,
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.

Inter opus, monitusque genæ maduere seniles,
Et patriæ tremuere manus, dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque levatus,
Ante volat, comitique timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas,
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut Pastor baculo, stivaque innixus arator,
Vidit, & obstupuit: quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos: & jam Junonia læva
Parte Samos fuerat, Delosque, raroque relictæ,
Dextra Lebynthos erat: fœcundaque melle Calydna:
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitque ducem: cœlique cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras:
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas concipit auras:
Oraque cœrulea patrium clamantia nomen
Excipiunter aqua; quæ nomen traxit ab illo,
At Pater infœlix, nec jam Pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram,
Devovitque suas artes, corpusque sepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti est.
Hanc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab illice perdix:
Et plausit pennis: testataque gaudia cantu est;
Unica tum volucris, nec visa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi Dedale crimen.
Namque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis,
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes: & serræ repperit usum,

Primus

Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut æquali spatio distantibus illis
Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; sacraque ex arce Minervæ
Precipitem misit, lapsum mentitus: at illum
Quæ favet ingeniis excepit Pallas, avemque
Reddidit; & medio volavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit, nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos.
Propter humum volitat: ponitque in sepibus ova,
Antiquique memor metuit sublimia casus.
Famque fatigatum tellus Ætnea tenebat
Dædalon: & sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Thesea laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove, Diisque vocant aliis, quos sanguine voto
Muneribusque datis, & acerris thuris honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theseos: & populi, quos dives Achaia cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis,
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petiit prece. Causa petendi
Sus erat, infestæ famulus vindexque Dianæ.
Omnea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libasse Minervæ.
Cœptus ab agricolis superos pervenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas,
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos: at non impunè feremus.
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oenecios ultorem spreta per agros
Misit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus: sed habent Sicula arva minores.

Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta hastilia setæ,
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent.
Is modò crescentes segetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit: area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccáq; cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes, non has pastórve, canísve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se in mœnibus urbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum caluere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primæque ratis molitor Jason,
Et cum Pirithoo fœlix concordia Theseus,
Et duo Thestiadæ & proles Aphareia Lynceus,
Leucippusq; ferox, jaculóq; insignis Acastus,
Et velox Idas & jam non fœmina Cæneus,
Hippothoúsq;, Dryasq;, & cretus Amyntore Phœnix,
Auctoridæq; parens, & missus ab Elide Phileus,
Nec Telamon aberat, magniq; creator Achillis,
Cúmq; Pheretiade, & Hyntæo Iolao
Impiger Eurytion, cursúque invictus Echion,
Neritiúsq; Lelex, Panopeus, Hyleúsq;, feroxq;
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis.
Penelopéque socer, cum Parrhasio Ancæo,
Amphycidúsque sagax; & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, memorisque decus Tegeæa Lycæi
Venit Atlantiade Shœnei pulcherrima virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex, nodum collectum in unum;

Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum custos : arcum quoque læva tenebat :
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit venuente Deo, flammásque latentes
Hausit : & ô fœlix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum : nec plura finit tempúsque pudorque
Dicere : majus opus magni certaminis urget.
Sylva frequens trabibus, quam nulla secíderat ætas,
Incipit à plano, devexáque prospicit arva :
Quo postquam venêre viri, pars retia tendunt :
Vincula pars adimunt canibus : pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiúntque suum reperire periclum.
Concava vallis erat : quo se dimittere rivi
Assuêrant pluviales aquæ : tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæque leves, juncique palustres,
Vimináque, & longæ parva sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur incursu nemus : & propulsa fragorem
Sylva dat : exclamant juvenes, protentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit ; spargítque canes, ut quisque furenti
Obstat : & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncóque dedit leve vulnus acerno.
Proxima si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito,
Longiùs it : auctor teli Pegaseus Iason.
Phœbe, ait Amphycides, si te coluí, colóque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quod potuit precibus Deus annuit : ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper : ferrúmque Diana volanti
Abstulerat jaculo : lignum sine acumine venit.
Ira feræ mota est, nec fulmine lenior arsit,
Es Emicat ex oculis spirat quoque pectore flammas.

Vtque volat moles adducto concito nervo;
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres:
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Empalamon, Pelagonáque dextra tuentem
Cornua prosternit: socii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus: trepedantem, & terga parentem
Vertere succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana periisset
Tempora: sed sumpto posità conamine ab hastâ,
Arboris insilnit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio fidénsque recentibus armis
Orichiæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sydera fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia sylvas.
Persequitur Telamon, studiúsque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Pelcus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, finatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feræ summum distrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas:
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleager erat. Primus vidisse putatur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem;
Et meritum dixisse feræ virtutis honorem;
Erubuêre viri, seque exhortantur: & addunt
Cum clamore animos, jaculántque sine ordine tela.
Turba nocet jactis: & quòs petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Areas,
Discite fœmineis quid tela virilia præsent
O Juvenes, operique meo concedite, dixit:

Ipsa

Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Accipitemque manu tollens utraque securim;
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quaque est via proxima leto.
Summa ferus gemizos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Perithous, valida quatiens venabula dextra,
Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit,
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Anceo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torsit grave cuspide cornu:
Cui benè librato, votique potente futuro
Obstitit efculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & Æsonides jaculum: quod casus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fictum est.
At manus Oenidæ variat: missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora, dum sævit, dum corpora versat in orbem,
Stridentumque nova spumam cum sanguine fundit,
Vulneris auctor adest: hostemque irritat ad iram,
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo:
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram:
Immanémque feram multa tellure jacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede impositio caput exitiabile pressit.
Atque ita: Sume mei spolium Nonacria juris,
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia setis
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor,

Invidêre alii, totoque erat agmine murmur,
Et quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulo, intercipe, fœmina, nostros,
Thestiada clamant, nec te fiducia formæ
Decipiat, ne sit longo tibi captus amore
Auctor; & huic adimat, jus muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mamortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent, hausitque nefando
Pectore Plexippinel tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem
Haud patitur dubitare diu: calidumque prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deum templis nato victore ferebat,
Cum videt extinctos fratres Alithæa referri.
Quæ, plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratis mutavit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus, exidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem cum, partus anixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores:
Staminaq; impresso fatalia pollice mentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque, tibique
O modo nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessere Deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq; liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusq; tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tedasque, & fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet igner.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit, pugnat inateq; sororq;:
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpè metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpè suum fervens oculis dabat ira ruborem,
Et modò nescio quid simili crudele minanti

Vultu

Vultus erat, modo quem misereri credere posses.
Cum̃ ferus lacrymas animi siccaverat ardor;
Inveniebantur lacrimæ tamen: utque carina,
Quam ventus, ventoq̃ rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus.
Thestias haud aliter dubiis affectibus erat;
Inq̃ vices ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Convalnit: rogus iste cremit mea viscera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat:
Ante sepulchrales infœlix astitit aras:
Pœnarum̃ Deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor, facioque nefas. Mors morte piauda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An fœlix Oeneus nato victore fruetur?
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæ̃ recentes
Officium sentite meum, magnoque paratas
Accipite inferias uteri mala pignora nostri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruisse fatemur
Illum cur pereat: mortis mihi displicet auctor,
Ergo impune feret? vivusque, & victor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar, pereat scelleratus: & ille
Spem̃ patris, regnumque trahat, patriæ̃ ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia vota parentum?
Et quos sustinui bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans,
Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti.
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,

Redde

Redde animam, vel me fraternis adde sepulchris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt & tantæ cædis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! malè vincetis, sed vincite, fratres,
Dummodo quæ dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar: dixit: dextraque aversa trementi,
Funereum torrem medios conjecit in ignes,
Aut dedit aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & invitis correptus ab ignibus ardet.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Uritur: & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & sine sanguine, leto,
Mœret: & Ancæi fœlicia vulnera dicit,
Grandævumque patrem, fratresque, piasque sorores,
Cum gemitu: sociamque tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem. Crescunt ignisque, dolorque,
Langueſcuntque iterum. Simul est extinctus uterque
Inque leves abiit paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante favilla.
Alta jacet Colydon, lugent juveneſque, seneſque,
Et vulgus, procereſque gemunt: scissæque capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides. Oeneus
Pulvere canitiem genitor, vultusque senile
Fœdat humi fusos, spatioſumque increpat ævum,
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helcona dedisset,
Tristia peſequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque, foventque:
Oscula dant ipsi: posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora preſſant:
Affuſæque jacent tumido: signataque saxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.

Quas

Quas, postquam Oneæ tandem Latonia clade
Et satiata Domus, prætor Gorgea nurúmque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat, & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit: versásque per aëra mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
Functus Erechtheias Tritonidas ibat ad arces:
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti
Imbre tumens: succede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes solidas, obliquáque volvere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi, nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse
Multâ quoque hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora turbineo juvenilia vertice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite: dum tenues captat suus alveus undas.
Annuit Ægides, utorque, Acheloë, domóque,
Consilióque tuo, respondit: & usus utroque est:
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa subit: molli tellus erat humida musco:
Summa lacunabant alterno murice conchæ,
Jamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuêre toris Theseus, comitésque laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, ratis jam sparsus tempore canis:
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus oppositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxêre epulis mensas: dapibúsque remotis
In gemma posuêre merum. Tum maximus heros
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis inquit,
Ille locus? (digitóque ostendit) & insula nomen,
Quod gerit illa, doce: quanquam non ulla videtur.
Amnis ad hæc, non est, inquit, quod cernimus unum.
Quinque jacent terræ: spatii discrimine fallunt.

Quoque

Quoque minus spretæ factum mirêre Dianæ:
Naiades hæ fuerant: quæ cum his quinque juvencos
Mactassent, rurisque Deos ad sacra vocassent:
Immemores nostri festas duxêre choreas.
Intumui, quantúsque feror cum plurimus unquam,
Taurus eram: paritérque animis immanis & undis,
A sylvis sylvas, & ab arvis arva revulsi:
Cumque loco, Nymphas memores tum denique nostri,
In freta provolvi: fluctus nostérque, marisque,
Continuam diduxit humum: peritérque revellit
In totidem mediis, quot carnis Echinadas, undis.
Ut tamen ipse vides, procul en procul, una recessit
Insula, grata mihi, Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inque profundum
Pepulit è scopulo perituræ corpora natæ.
Excepi: nantémq; ferens, ô proxima terræ
Regna, vagæ, dixi, sortite Tridentifer undæ,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem,
Huic ego quam porto, nocui: sis mitis, & equus.
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset;
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,
Affer opem: mersæque precor feritate paterna,
Da Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit:
Hunc quoque complectar, movit caput æquoreus rex,
Concussitque suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen: ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dúmque ea contrecto, totum durescere sensi
Corpus; & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor: amplexa est artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis insula membris.
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat: irridet credentes, utque Deorum
Spretor erat, mentísque ferox Ixione natus,

Ficta

Ficta refers, nimiúmque putas, Acheloe, potentes
Esse Deos, dixit; si dant adimúntq; figuras.
Obstupuêre omnes; nec talia dicta probarunt;
Ante omnesque Lelex, animo maturus, & ævo,
Sic ait: Immensa est, finémque potentia cœli
Non habet: & quidquæ superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites: tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, medio circundata muro.
Ipse locum vidi. Nam me Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti,
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis fulicísque palustribus undæ.
Jupiter hac specie mortalis, cúmque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis:
Mille domos adiêre, locum, requiémque petentes:
Mille domos clausere seræ; tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & cannâ tecta palustri;
Sed pia Baucis anus, parilíq; ætate Philemon
Illâ sunt annis juncti juvenilibus, illâ
Consenuêre casa; paupertatemq; ferendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic famulósve requiras,
Tota domus duo sunt, iidem parentq;, jubentq;.
Ergo ubi cœlicolæ parvos tetigêre penates,
Summissóque humiles intrârunt vertice postes;
Membra senex posito jussit revalere sedili;
Quo super injecit textum rude sedula Baucis.
Indè foco tepidum cinerem dimovit; & ignes,
Suscitat hesternos: foliísque & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili;
Multifidáq; faces, ramaliáque arida tecto
Detulit, & minuit, parvôque admovet aheno.
Quodq; suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus: foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno;
Servatóq; diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectámque domat ferventibus undis.

Interea

Interia medias fallunt, sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis, artusque fovendos
Accipit: in medio torus est de molibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilisque, vetusque
Vestis erat, lecto non indignando saligno.
Accubuêre Dei: mensam succincta, tremensque,
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit: quæ postquam subdita clivum
Sustulit æquatam mentha extersere virenti:
Ponitur hîc bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intibaque, & radix, ac lactis massa coacti,
Ováque, non acri leviter versata favilla.
Omnia fictilibus post hæc celatus eodem
Sistitur argento crater, fabricatáque fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibus illita ceris.
Parva mora est: epulásque foci miseri calentes.
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,
Dimque locum mensis paulum seducta secundis.
Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunáque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est, super omnia vultus
Accessere boni, nec iners, pauperque voluntas.
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrevisse vina,
Attoniti novitate pavent: manibúsque supinis
Concipiunt Baucísque preces timidúsque Philemon:
Et veniam dapibus, nullísque paratibus orant.
Unicus anser erat minimæ custodio villæ:
Quem Diis hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditque diu: tandemque est visus ad ipsos

Con-

Confugisse Deos: superi vetuêre necari.
Diique sumus, meritáque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul: parent & Diis præeuntibus ambo
Membra levant baculis: tardique senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos: & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata locorum,
Mersa vident: quæruntque suæ pia culmina villæ.
Sola loco stabant, dum deflet fata locorum,
Illa vetus, dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in Templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flavescunt, auratáque tecta videntur,
Cælatæque fores, adopertáque marmore tellus
Concipiunt Baucisque preces timidúsque Philemon:
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? cum Baucide pauca locutus,
Judicium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubráque vestra tueri
Poscimus: &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Busta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. Templo tutela fuêre,
Donec vita data est: Annis ævóque soluti,
Ante gradus templi cum starent fortè, locique
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valeque
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex: Ostendit adhuc Tyaneïus illic
Incola, de gemino vicines corpore truncos.

Hæc

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura Deûm Dii, & qui coluere, colantur.
Desierat: cunctósque & res, & moverat auctor,
Thesea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine mansit.
Sunt quibus in plures jus est transire figuras:
Ut tibi complexi terram maris incola Proteus:
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper: nunc quem tetigisse timerem,
Anguis eras, modò te facichant cornua taurum:
Sæpè lapis poteras, arbor quoque sæpe videri,
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Erisichthone nata
Furis habet: Pater hujus erat, qui numina Dêûm
Sperneret: & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violâsse securi
Dicitur, & lucos ferro temerâsse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus:
Una: nemus vittæ mediúm, memorésque tabellæ,
Sertáque cingebat, voti argumenta potentis
Sæpè suo hac Dryades, festas duxere choreas:
Sæpè etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum, mensurâque roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non & cætera tantum
Sylva sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa.
Nec tamen idcirco ferrum Dryopeius illa
Abstinuit; famulósque jubet succidere sacrum
Robur: & ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solùm, sed & ipsa, licebit,
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,

Contremuit

Contremuit gemitumq; dedit, decidua quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſo cortice ſanguis,
Quàm ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obſtupuêre omnes: aliquiſque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævámque inhibere bipennem,
Aſpicit hunc, mentiſq; piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncátque caput, repetitaque robore cædit.
Editus & medio ſonus eſt de robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactáq; tandem
Ictibus innumeris, adnéctaque funibus arbor
Corruit: & multam proſtravit pondere ſylvam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, ſuôque,
Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris,
Mœrentes adeunt pœnamq; Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſque ſui pulcherrima motu,
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros,
Molitúrq; genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare fame: quæ, quatenus ipſi
Non adeunda Deæ (neque enim Cereremq; Famemq;
Fata coire ſinunt: montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis.

Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine ſuge, ſine arbore tellus:
Frigus iners, illic habitant Pallórque, Tremórque
Et jejuna Fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube: nec copia rerum
Vincat eam: ſuperetq; meas certamine vires.
Néve viæ ſpatium te terreat, accipe currus:

Accipe quos frænis altè moderere dracones:
Et dedit. Illa dato subvecta per aera curru,
Devenit in Scythiam, rigidique cacumina montis,
(Caucasona appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
unguibus, & raris vellentem dentibus herbas:
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat proventre locus: pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere juxtà
Ausa) refert mandata Deæ, paulumq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquam modo venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem, retroq; dracones
Egit in Æmoniam versis sublimis habenis.

Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit: perq; aëra vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoq; sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur ulnis:
Seque viro inspirat: fauceſque, & pectus, & ora
Afflat, ut in vacuis peragat jejunia venis.
Functaq; mandato fœcundum deserit orbem:
Inque domos inopes, assuetaq; vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidi, Erichthona pennis
Mulcebat, petit ille dapes sub imagine somni:
Oraque vana movet, dentemq; in dente fatigat:
Exercetq; cibo delusum guttur inani:
Proque epulis tenues nec quicquam devorat auras,
Ut verò est expulsa quies fugit ardor edendi:
Pérq; avidas fauces immensáq; viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit: & appositis queritur jejunia mensis:

Inque

Inque epulis epulat quærit: quódq; urbibus esse,
Quódque saris poterat populo, non sufficit uni.
Pluſq; cupit, quò plura ſuam demittit in alvum.
Utq; fretum recipit de tota flumina terra,
Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes:
Vtq; rapax ignis non unquam alimenta recuſat:
Innumeraſq; faces cremat, & quo copia major
Eſt data plura cupit, turbaq; voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt poſcuntq; ſimul: cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt, ſemperq; locus ſit inanis edendo.
Famque fame patrias altique voraigne ventris
Attenuârat opes; ſed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames: implacataeque vigebat
Flamma gulæ: tandem demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops, dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui prece non ſpreta, quamvis modò viſa ſequenti
Eſſet hero: formamq; novat, vultumq; virilem
Induit, & vultus piſces capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, & nullos niſi fixus ſentiat hamos;
Quæ modò cum vili turbatis veſte capillis
Littore in hoc ſteterat (nam ſtantem in littore vidi)
Dic ubi ſit: neque enim veſtigia longius extant.
Illa Dei munus bene cedere ſenſit; & à ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem.
Quiſquis es, ignoſcas: in nullam luminæ partem
Gurgite ab hoc flexi, ſtudioq; oneratus inhæſi.
Quodq; minùs dubites, ſic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in iſto,
(Me tamen excepto) nec fœmina conſtitit ulla.

Credidit: & verso dominus pede pressit arenam:
Elususque abiit; illi sua reddite forma est,
Ast ubi habere suam transformia corpore sensit,
Sæpè pater dominis Tripocida tradit; at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus habebat;
Præbebatq; avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo,
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cæpit: & infœlix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpè novandi
Corporis, & juvenes, numero finita potestas, (anguem;
Nam modo qui nunc sum videor, modo flector in
Armenti modo dux vires in cornua sumo:
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides: gemitus sunt verba secuti.

Pub. Ovidii,

Nasonis Metamorphoseon.

LIBER IX

Quæ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis; cum sic Calydonius amnis
Cœpit inornatus redimitus arundine crines.
Triste petis munus: Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine; nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine siqua suo tandem pervenit ad aures

Deianir

Deianira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumq; fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
Accipe me generum dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides, alii cessere duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.
Contrà ego, turpe Deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille Deus) dominum me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & verum pars una tuarum,
Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum,
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus,
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudem lumine torvo
Spectat: & accensæ non fortiter imperat iræ;
Verbaq; tot reddit: melior mihi dextera linguâ est:
Dummodo pugnando superem, tu vince loquendo:
Congrediturq; ferox: puduit modo magna locutum
Cedere: rejeci vividem de corpore vestem:
Brachiaque opposui, tenuique à pectore vanas
In statione manus, & pugna membra paravi.
Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis:
Inque vicem fulvæ tactus flavescit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia captat:
Aut captare putes: omnique à parte lacessit.
Me mea defendit gravitas: frustraq; petebar;
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa suóque est pondere tuta.
Digredimur paulum: rursusque ad bella coimus,
Inque gradu stetimus, certi non cedere: eratque
Cum pede pes junctus: totoq; ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte petebam.

Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux: spectant armenta, paventque,
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à se mea pectora: quarto
Excutit amplexus, adductaque brachia solvit,
Impulsumque manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoque onerosus inhæsit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impositio pressus mihi monte videbar.
Vix tamen inservi sudore fluentia multo
Brachia, vix solvi duros à corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetque resumere vires:
Et cervice mea potitur, tum denique tellus
Pressa genu nostro est; & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
Elaborque viro, longum formatus in anguem,
Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
Cumque fero movi linguam stridore bisulcam,
Risit & illudens nostras Tyrinthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: & ut vincas alios, Achelo, dracones,
Pars quota Lernææ serpens eras unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum,
Quin gemino cervix hære de valentior esset,
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentemque malo domui, domitamque reduxi.
Quid forte te credis falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum vincula collo
Injicit, ingebar, ceu guttura forcipe pressus,
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto, restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra, rebello,
Induit ille toris à læva parte lacertos,

Admissum

Admissumq; trahens sequitur: depressaque dura
Cornua figit humo, meque altâ sternit arenâ.
Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaque à fronte revellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrârunt: divesque meo bona copia cornu est.
Dixerat, & Nymphe ritu succincta Dianæ,
Una ministrarum fusis utrinque capillis
Incessit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & mensas fœlicia poma secundas.
Lux subit: & primo feriente cacumina Sole
Discedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem
Et placidos habeant lapsus, totæque resident,
Opperiuntur aquæ: Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris:
Cætera sospes habet: capitis quoque fronde salignâ,
Aut superimpositâ celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga sagitta.
Namque novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas:
Uberior solito, nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibusq; frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro se curam de conjuge agentem,
Nessus adit, memorisque valens, scitusque vadorum,
Officioque meo ripâ sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
Pallentemque metu, fluviumque, ipsumq; timentem;
Mox ut erat pharetraque gravis, spoliisq; leonis:
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quâ sit clementissimus amnis,
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Famque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessoq; parante

Fallere depositum. Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? Tibi Nesse biformis,
Dicimus: exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit, at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina,
Vulnere, non pedibus te consequar: ultima dicta
Re probat: & missâ fugientia terga sagittâ
Trajicit: extabat ferrum de pectore adunco:
Quod simul avulsum est, sanguis per utrumq; foramen
Emicuit, mistus Lyrnæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus, neque enim moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis: actaq; magni
Herculis impleranr terras, odiumq; novercæ,
Victor ab Oechalia Ceneo sacra parabat
Vota Iovi: cùm fama loquax pervenit ad aures
Deianira tuis quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit:
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans Veneriq; novæ perterrita famâ,
Indulsis primo lacrymis: flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum; mox indè, quid autem
Flemus? ait, pellex lacrymis lætabitur istis. (dū est,
Quæ quoniam advenit, properandum, aliquidq; novan-
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an fileam? repetam Colydona morerne?
Excedam tectis? ac sic nihil amplius obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?
(Forte paro facinus) quantumque injuria possit,
Fœmineusq; dolor, jugulata pellice tester?
In cursus animus varios abit: omnibus illis
Præstulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori:
Ignaroq; Lichæ quid tradat, nescia luctus
Ipsa suos tradat: blandisque miserrima verbis.

Dona

Dona det illa viro mandat: capit insçius heros:
Induitúrque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali: resolutáque flammis,
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, reputit aras;
Implevítque suis nemorosam vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur sciendere vestem,
Qua trahitur: trahit illa cutem (fœdúmque relatu)
Aut hæret membris, frustra tentata revelli,
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido cum quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquitúrque ardente veneno:
Nec modus est, sorbent avidæ præcordia flammæ,
Cærule úsque fluit toto de corpore sudor,
Ambustíque sonant nervi: cæcáque medullis
Tabe liquefactis: tollens ad sydera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris,
Pascere, & hanc pestem specta crudelis ab alto:
Córque ferum satia: vel si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram
Invisámque animam, natámque laboribus aufer.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona novercam:
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirim domui? sævóque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere movit?
Vósne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Partheniúmque nemus, vestra virtute relatus
Thermodoontiaco cælatus baltheus auro,
Pomáque ab insomni non custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mî
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásq; resumere vires.

Quid

Quid? quid Thracis equos humano sanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præsepia vidi,
Visaque dejeci, dominúmque, ipsosque peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tyderino gurgite monstrum.
Hac cœlum cervice tuli: defessa jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armísque potest: pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Euryslheus: & sunt, qui credere possint
Esse Deos? dixit: perque altum sanctus Oeten
Haud aliter graditur, quam si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpè illum gemitus edentem, sæpè trementem,
Sæpè retentantem totas infringere vestes,
Sternentémque trabes, irascentémque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem,
Túne Licha, dixit, fatalia dona dedisti?
Túne meæ necis auctor eris? tremit ille, pavétque
Pallidus: & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem genibusque manus adhibere parantem
Corripit Alcides; & tèrque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas tormento fortius undas.
Ille per aëreas pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri, nivibus quoque mole rotatis,
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguémque metu, nec quicquam humoris habentem
Invigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis eminet alto
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ:
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur
Appellantque Lycham. At tu Jovis inclyta proles,

Arboribus

Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inque pyram structis arcum pharetramq; capacem,
Regnaque visuras iterum Trojana sagittas
Ferre jubes Pæane fatum: quo flamma ministro
Subdita; dumque avidis comprenditur ignibus agger:
Congeriem silvæ Nemeæo vellere summam
Sternis, & Imposita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam si conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Iamque valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securosque artus, contemptoremque petebat
Flamma suum: timuere dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur; Nostra est, timor iste, voluptas,
O superi, totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque, paterque,
Et mea progenies vestro quoq; tuta favore est.
Nam quanquam ipsius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipsa tamen: sed enim ne pectora vano
Fida metu paveant, Cæteas spirnite flammas,
Omnia qui vicit, vincet quos cernitis ignes;
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet: æternum est à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma,
Idque ego defunctum terra, cœlestibus oris
Accipiam, cunctisque meum lætabile factum
Diis fore confide: si quis tamen Hercule, si quis
Forte Deo dolituras erit, data præmia nollet:
Sed meruisse dari sciet, invitusque probabit.
Assensere Dei: conjux quoque regia visa est
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis, seque indoluisse notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flamma,
Mulciber abstulerat: nec cognoscenda remansit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis vestigia servat.
Utque novus serpens posita cum pelle senecta,

Luxuriare

Luxuriare ſolet, ſquammaque nitere recenti.
Sic ubi mortales Tyrinthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, majorq; videri
Cœpit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus: neque adhuc Stheneleius iras
Solverat Euriſtheus, odiumque in prole paternum
Exercebat atrox; at longis anxia curis
Argolis Alcmene queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet, Herculis illam
Imperiis; thalamoq; animoq; receperat Hyllus:
Impleratq; uterum generoſo ſemine: cum ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem:
Corripiantq; moras tunc, cum matura vocabas
Præpoſitam timidis parentibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis: & decimum premeretur ſydere ſignum
Tendebat gravitas uterum mihi, quodq; ferebam
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tanti
Ponderis eſſe Jovem: nec jam tolerare labores,
ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſq; eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſq; ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nixos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit; ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit genitus: ſubſedit in illa
Ante fores ora: dextroque eſt poplite lævum
Preſſa genu; digitiſque inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus,
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Iovi, cupioq; mori: moturaque duros

Verba

Verba queror ſilicis: matres Cadmeides abſunt
Votaq; ſuſcipiunt: exhortanturq; dolentem.
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis
Officiis dilecta ſuis: ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: damq; exit; & intret
Sæpè fores, Divam reſidentem vidit in ara
Brachiaq; in genibus digitis connexa tenentem,
Et quæcunque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, petiturq; puerpera voto.
Exiliit, junctaſq; manus pavefacta remiſit
Diva potens uteri, vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto reſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamq; ipſis Dea ſæva capillis
Traxit: & è terra corpus relevare volentem
Arcuit, inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diverſa priori,
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtraſq; domus, velut ante, frequentat.
Dixit: & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit: quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, aliena à ſanguine veſtro
Rapta movet facies: quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymæque dolorq;
Impediunt, prohibentq; loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima forma
Oechalidum Dryope, quam virginitate carentem,
Vimq; Dei paſſam Delphon Delonq; tenentis
Excipit Andræmon, & habetur conjuge fœlix.
Eſt lacus acclivis, devexo margine formam
Littoris efficiens, ſummum myrteta coronat:
Venerat huc Dryope fatorum neſcia: quoq;
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inq; ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepediq; ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,

In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerat hinc Dryope quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet ut referunt tardi nunc deniq; agreſtes,
Lotos in hanc Nymphæ, fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc, quæ cum perterrita retro
Iret, & oratis vellet diſcedere Nymphis
Hæſerunt radice pedes, convellere pugnat:
Nec, quicquam, niſi ſumma, movet: ſuccreſcit ab imo,
Totaq; paulatim lentus premit inguina cortex,
Ut vidit, conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tegebant.
At puer Amphiſus (namq; hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſenſit
Ubera, nec ſequitur ducentem lacteus humor,
Spectatrix aderam fati crudelis, opemq;
Non poteram ferre tibi, ſoror; quantumq; valebam,
Creſcentem truncum, ramoſq; amplexa morabar,
Et fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Adræmon, genetorq; miſerrimus adſunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis.
Oſtendi Loton: tepido dant oſcula ligno:
Affuſiq; ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas
Chara ſoror: lacrymæ miſero de corpore factis
Irrotant foliis: ac dum licet, oraq; præſtant
Vocis iter, tales effudit in aera quæſtus:
Siqua fides miſeris, hoc me per numina juro,
Non meruiſſe nefas: patior ſine crimine pœnam,
Viximus innocuæ: ſi mentiar, arida perdam,
Quas habeo frondes, & cæſa ſecuribus urar,
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici: noſtraque ſubar bore ſæpe
Lac facitote bibat, noſtraque ſub rbore ludat.

Cumque

Cúmque loqui poterit, matrem facitote salutet:
Et tristis dicat: Latet hoc in stipite mater:
Stagna tamen timeat: carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse Deárum.
Chare vale conjux, & tu germana, patérque:
Et siqua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu, frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum, parvúmq; attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis
Colla liber serpit, summóq; cacumine candor.
Ex oculis removete manus: sine munere vestro
Contigit inductus morientia lumina cortex:
Desierat simul ore loqui simul esse, diuq;
Corpore mutato rami caluêre recentes.
Dumque refert Iole factum miserabile, dumq;
Eurycidos lacrymas admoto pollice siccat
Alcmene: flet & ipsa tamen: compescuit omnem
Res nova tristitiam: nam limine constitit alto
Pœne puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus, quæ cùm juvare pararet,
Dona tributuram post hunc se talia nulli,
Non est passa Themis: nam jam discordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capan úsq; nisi ab Jove vinci
Haud poterit: fientq; pares in vulnera fratres.
Subductáq; suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates, ultúsq; parente parentem
Natus erit facto pius & sceleratus eodem:
Attonitúsq; malis, exul mentisq; domúsque
Vultibus Eumenidum, matrísq; agitabitur umbris,
Donec eum conjux fatale popposcerit aurum,
Cognatúmq; latus Phlegeius hauserit ensis,
Tum demum magno petit hoc Acheloia supplex
Ab Jove Callirhoē: natis infantibus annos

Addas

Addat néve necem ſinat eſſe ultoris inultam.
Jupiter his motus, privignæ dona, nurusq;
Precipiet, facietq; viros impubibus annis,
Hæc ubi fata cano venturi præſcia dixit
Ore Themis, vario ſuperi ſermone fremebant.
Et, cur non aliis, eadem dare dona, liceret,
Murmur erat: queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui, queritur caneſcere mitem
Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio: donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, noſtri ſiqua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne aliquis ſibi poſſe videtur
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis juveneſcere debent,
Callirhoe geniti, non ambitione nec armis.
Vos etiam quóque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ferі cur varent Æacon anni,
Perpetuumq; ævi florem Rhadamantibus haberet
Cum Minoe meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur: nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos: nec ſuſtinet ullus,
Cum videat feſſos Rhadamanthon, & Æacon annis,
Et Minoa queri: qui dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus, Deiniodemque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum
Pertimuit: credenſq; ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus,
Sponte fugis, Milete, tua, celeriq; carina,
Ægeas metiris aquas: & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hîc tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ
Filia Mæandri; totics redeuntis eodem,

Cognita

Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quâ debebat, amavit,
Illa quidem primo nullos intelligit ignes,
Nec peccare putat, quod sæpius oscula jungat,
Quod sua fraterno circundet brachia collo.
Mendacique diù pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor visuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formosa videri
Et si quæ est illi formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est, nullumque sub illo
Igne facit votum, veruntamen æstuat intus.
Jam dominum appellat, jam nomina sanguinis odit,
Byblida jam mavult, quam se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans, placidâ resoluta quiete
Sæpè videt quod amat, visa est quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jaceret.
Somnus abit, silet illa diù, repetitque quietis
Ipsa suæ speciem, dubiaque ita mente profatur,
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quam nolim rata sit, cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis, quamvis formosus, iniquis,
Et placet, & possim, si non sit frater, amare,
Et me dignus erat, verùm nocet esse sororem,
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Sæpè licet simili redeat sub imagine somnus,
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Prô Venus & tenerâ volucer cum matre Cupido
Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
Contigit, ut jacui totis resoluta medullis!
Ut meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas
Noxque fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quam benè, Canne, tuo poteram nurus esse parenti?

Quàm benè Caene meo potenas gener esse parenti?
Omnia Dii facerent essent communia nobis
Præter avos; tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur pulcherrime Matrem.
Hei mihi, quæ malè sum, quos tu, sortita parentes:
Nil nisi frater eris; quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dii melius, Dii nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethin, Junonem Rector Olympi.
Sunt Superis sua jura; quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaq; fœdera tento?
Aut nostra vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa; toroq;
Mortua componar; positæq; det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum;
Finge placere mihi scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum:
Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? obscœnæ procul hinc discedite flammæ,
Nec, nisi, quà fas est germano, frater ametur,
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo, ego quæ fuerim non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor: potero: vel si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet. hæc dubiam vicit sententia Mentem,
In latus erigitur: cubitoq; innixa sinistro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quo labor? quem Mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram,
Incipit, & dubitat, scribit damnatq; tabellas,
Et notat, & delet, mutat, culpatque, probatque,
Inq; vicem sumptas ponit positasq; resumit.

Quid

Quod velit, ignorat: quicquid facturа videtur,
Displiset: in vultu est audacia mista pudori:
Scripta soror fuerat, visum est delere sororem,
Verbaq; corripetis incidere talia ceris.
Quam nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah pudet edere nomen,
Et si, quid cupiam quæris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo; nec cognita Byblis
Antè forem, quam spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæsi forte notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
Ipsa tamen quamvis animi grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Dii testes) ut tandem sanior essem;
Pugnavi q; diu violenta Cupidinis arma
Effugere infœlix; & plus quam ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli, superata fateri
Cogor, opemq; tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias: non hoc inimica precatur,
Sed quæ, cum tibi sit junctissima, junctior esse
Experit, & vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes norint, & quid liceatq; nefasq;
Fasq; sit, inquirant, legumq; examina servent:
Conveniens Venus est annis temeraria nostris,
Quid liceat nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater aut reverentia famæ,
Aut timor impediet, tantum absit causa timendi,
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi;
Et damus amplexus, & jungimus oscula coram.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogerit ultimus ardor,

Neve mererе meo ſubſcribi cauſa ſepulchro,
Talia nequicquam peraranteм plena reliquit
Cera Manum: ſummoq; in margine verſus adhæſit.
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma,
Quam tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor,
Deq; ſuis unum famulis pudibunda vocavit,
Et paulum blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit longo poſt tempore, fratri.
Cum daret, elapſæ Manibus cecidere tabellæ:
Omine turbata eſt, miſit tamen, apta miniſter
Tempora nactus adit, traditq; latentia verba.
Attonitus ſubita juvenis Meandrius ira,
Projicit acceptas, lectaſibi parte, tabellas:
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait quiſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus, dominaq; ferocia Cauni
Dicta refert: palles, audita, Bybli, repulſa,
Et pavet obſeſſum glaciali frigore corpus:
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:
Linguaq; vix tales ictо dedit aere voces.
Et merito: quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? Quid quæ celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi, ne non ſequeretur euntem:
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram, tutoq; Mari decurrere, quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in ſcopulos igitur, ſubmerſaq; toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recurſus.
Quid? quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tunc cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipſe monebat,

Sig-

Signaque certa dabat, si non male sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui nec me committere cerâ
Debueram, præsensque meos aperire furores:
Vidisset lachrymas, vultus vidisset amantis:
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circundare brachia collo,
Et si rejicerer, potui moritura videri:
Amplectique pedes, adfusaque poscere vitam:
Omnia feciſſem; quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri,
Non adiit aptè, nec legit idonea, credo,
Tempora, nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi, neque enim de tygride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leænæ:
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum, ſi facta mihi revocare liceret,
Non cœpiſſe fuit, cœpta expugnare, ſecundum eſt:
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum,
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor,
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certe non hoc, qui pluribus urget, & urit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum:
Et ſcripſi, & petii; temerata eſt noſtra voluntas.
Ut nihil adjiciam; non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum
Dixit, & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis,)
Dum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit, & infœlix committit ſæpè repelli.
Mox ubi finis abeſt, patriam fugit ille, nefaſque,
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt; tum vero à pectore veſtem

Diripuit planxitq; suos funibunda lacertos.
Jamq; palam est dominum inconcessamq; fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Utq; tuo motæ, proles Semeleia thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululasse per agros,
Bubasides videre nurus, quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq; pererrat.
Jam Cragon & Lymirem, Xanthiq; reliquerat undas,
Quoq; Chimæra jugum medijs in partibus ignem,
Pectus & ora Leæ caudam serpentis habebat.
Deficiunt sylvæ, cum tu lassata sequendo
Concidis: & dura positis tellure capillis,
Byblijaces, frondesq; tuo premis ore caducas.
Sæpe illam Nymphæ teneris Legeides ulnis
Tollere conantur, sæpè ut medeatur amori
Præcipiunt, surdæq; adhibent sola ira Menti:
Muta jacet, virideſq; suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naiades his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt, quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut sectò piceæ de cortice guttæ,
Utq; tenax gravida maneat tellure bitumen:
Utq; sub adventum spirantis lene Favoni,
Sole remolleſcit, quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraq; sub Ilice manat.

Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri, si non miracula nuper
Iphide mutato Crete propriora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phœstius regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lygum
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua major, sed vita fideſq;
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures

Vocibus

Vocibus hic monuit, dum jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Utq; marem parias, onerosior altera sors est,
Et vires fortuna negat; quod abominor ergo,
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu,
(Invitus mando, pietas ignosce) necetur.
Dixerat; & lachrymis vultum lavêre profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur:
Sed tamen usq; suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arctò.
Certa sua est Lyctò sententia; jamq; ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Cùm medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est; inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cùm qua latrator Anubis
Sanctaq; Bubastis, variisq; coloribus Apis,
Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet;
Sistraq; erant, nunquamq; satis quæsitus Osiris,
Plenaq; somniferis serpens peregrina venenis.
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata dea est; pars ô Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandataq; falle mariti:
Nec dubita, cum te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opemq;
Exorata fero; nec te coluisse querêris
Ingratum numen; monuit; thalamoq; recessit.
Læta toro surgit, duraq; ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, seq; ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri,
Jussit ali mater puerum mentita; fidemq;
Res habuit, neq; erat falli nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenq; imponit avitum;
Iphis avus fuerat; gavisa est nomine Mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo:

Impercepta piâ mendacia fraude latebant
Cultus erat pueri, facies quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus,
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen,
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleste.
Par ætas, par forma fuit, primasque magistris
Accepêre artes, elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit, sed erat fiducia dispar:
Conjugium, pactaque expectat tempora tedæ,
Quemque virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat quæ posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas, ardetque in virgine virgo,
Vixque tenet lacrymas, quis me manet exitus, inquit?
Cognita quàm nulli, quam prodigiosa novæque
Cura tenet Veneris? si Dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant, si non & perdere vellent,
Naturale malum saltem & de more dedissent.
Nec vaccim vaccæ, nec equas amor urit equarum;
Urit oves aries, sequitur sua fœmina cervum;
Sic & aves coeunt, interque animalia cuncta,
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem, ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Fœmina nempe marem; meus est furiosior illo
Si verum profitemur, amor, tamen illa secura est
Spem Veneris; tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bovem est, & erat qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto solertia confluat orbe,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? teque ipse recolligis Iphi?
Consiliique inopes, & stultos excute ignes?
Quid sis nata, vides, nisi te quoque decipis ipsam.

Et

Et pete quod fas est, & ama, quod fœmina debes:
Spes est quæ capiat, spes est quæ pascat amantem,
Hanc tibi res adimit, non te custodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti;
Non patris asperitas, nec se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potienda tibi, nec ut omnia fiant
Esse potes fœlix, ut Diique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum
Diiqu mihi fœcles, quicquid valuêre dederunt.
Quid volo, vult genitor, & vult ipsa, socerq; futurus,
At non vult natura, potentior omnibus istis,
Quæ mihi sola nocet; venit ecce optabile tempus,
Luxque jugalis adest, & jam mea fiet Ianthe,
Nec mihi continget; mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Juno? quid ad hæc, Hymenæe venitis
Sacra, quibus qui ducat, abest; ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem, nec lenius altera virgo
Æstuat, utque celer venias hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens, modò tempora dif-
Nunc ficto languore moram trahit, omina sæpè (fert;
Visaque causatur; sed jam consumpserat omnem
Materiam ficti, dilataque tempora tedæ
Institerant, unusque dies restabat; at illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit, & passis aram complexa capillis
Isi, Paretonium, Mareoticaque arva Pharonque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum,
Fer precor (inquit) opem, nostroque medere timori;
Te, Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vidi;
Cunctaque cognovi, sonitum, comitesque facesque
Sistrorum, memoriq; animo tua jussa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipsa.
Consilium, monitumque tuum est, miserere tuarum,
Auxilioque juva, lachrymæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est movisse suas (& moverat) aras,
Et templi tremuere fores imitataque Lunam
Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.

Non

Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta
Mater abit templo, ſequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt majore gradu; nec candor in ore
Permanet, & vires augentur; & acrior ipſe eſt
Vultus; & incomptis brevior menſura capillis,
Pluſq; vigoris adeſt, habuit quam fœmina; nam quæ
Fœmina nuper eras, puer es; date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide; dant munera templis,
Addunt & titulum, titulus breve carmen habebat:
Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis totum patefecerat orbem,
Cùm Venus, & Juno, ſociuſq; Hymenæus, ad ignes
Conveniunt, potiturq; ſuæ puer Iphis Ianthe.

Pub. Ovidii,

Naſonis Metamorphoſeon.

Liber. X.

INde per immenſum, croceo velatus amictu,
Æthera digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit; & Orpheiâ nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem; ſed nec ſolennia verba,
Nec lætos vultus, nec fœlix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoſo ſtridula fumo
Uſq; fuit, nulloſq; invenit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior; nam nupta per herbas
Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto,
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeius auras

De-

Deflevit vates, ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tenariâ est ausus descendere portâ:
Perq; leves populos, simulacraq; functa sepulchro,
Persephonen adiit, inamœnaq; regna tenentem
Umbrarum Dominum, pulsisq; ad carmina nervis
Sic ait: O positi sub terra numina Mundi,
In quem recidimus, quicquid mortale creamur,
Si licet, & falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi: nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causa viæ est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesq; abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo.
Vicit Amor: supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse,
Famaq; si veteris non est mentita rapina,
Vos quoq; junxit amor: per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastiq; silentia regni,
Eurydices oro properata retexite fata.
Omnia debentur vobis, paulumq; morati,
Serius aut citius sedem properamus ad unam;
Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima, vosq;
Humani generis longissima regna tenetis;
Hæc quoq; cum justos matura peregerit annos,
Juris erit vestri: pro munere poscimus usum.
Quod si fata negant veniam pro conjuge, certum est
Nolle redire mihi; letho gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosq; ad verba moventem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam, stupuitq; Ixionis orbis,
Nec carpsere jecur volucres, urnisq; vacarunt
Belides, inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primum lacrymis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas; nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare;
Euridicenque vocant; umbras erat illa recentes

Inter

Inter, & incessit passu de vulnere tardo,
Hanc simul & legem Rhodopeius accipit Orpheus,
Ne flectat retro sua lumina, donec Avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per muta silentia trames
Arduus, obscurus, caligine densus opaca,
Nec procul abfuerant telluris margine summæ;
Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos, & protinus illa relapsa est.
Brachiaque intendens, prendique & prendere captans
Nil nisi cedentes infœlix arripit auras.
Jamque iterum moriens non est de conjuge quicquam
Quæsta suo, quid enim nisi se quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet dixit, revocataque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus,
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit, quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, saxo per corpus oborto.
Quique in se traxit crimen voluitque videri
Olenus esse nocens, tuque ô confisa figuræ
Infœlix Lethæa tuæ, junctissima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem frustraque iterum transire volentem
Portitor arcuerat: septem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit:
Cura dolorque animi, lachrymæque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus in altam
Se recipit Rhodopen pulsumque Aquilonibus Ænum.
Tertius æquoreis inclusum piscibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem, seu quod male cesserat illi,
Sive fidem dederat; multas tamen ardor habebat
Jungere se vati, multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores.

Collis erat, collemq; ſuper planiſſima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat, qua poſtquam parte reſedit,
Diis genitus vates, & fila ſonantia movit,
Umbra loco venit, non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et Coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſq; abies, curvataq; glandibus ilex,
Et platanus genialis, aceriq; coloribus impar.
Amnicolæq; ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuoq; virens buxus, tenueſq; myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoq; flexibiles hederæ veniſtis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Orniq; & piceæ, pomoq; onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ
Et ſuccincta comas, hirſutaq; vertice pinus,
Grata Deûm matri, ſiquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; induruit illo
Affuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo.
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namq; ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat, lateq; patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras,
Cornua fulgebant auro, demiſſaq; in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur, pariliq; ætate nitebant
Auribus è geminis circum cava tempora baccæ.
Iſq; metu vacuus, naturaliq pavore
Depoſito, celebrare domus, mulcendaq; colla,
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios Ceæ pulcherrime gentis
Gratus erat Cypariſſe, tibi, tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas,

Tu modò texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo resides, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capistris.
Æstus erat, mediusq; dies, Solisq; vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit, & ut sævo morientem vulnere vidit
Velle mori statuit: quæ non solatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaq; doleret,
Admonuit: gemit ille tamen: munusq; supremum
Hoc petit à superis, ut tempore lugeat omni.
Jamq; per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem:
Et modo qui niveâ pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri, sumptoq; rigore
Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit: tristisq; Deus, Lugebere nobis,
Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumq; sedebat?
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos: hoc vocem carmine movit:
Ab Jove Musa parens (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina nostra move. Jovis est mihi sæpè potestas
Dicta: prius cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsaq; Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra, puerosq; canamus
Dilectos superis: inconcessisq; puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid quod Jupiter esse,
Quam quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ posset sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis

Arripit

Arripit Iliaden, qui nunc quoq; pocula miſcet:
Invitaq; Jovi nectar Junone miniſtrat.
Te quoq; Amyclidae poſuiſſet in æthere Phœbus,
Triſtia ſi fatum ponendi fata dediſſent.
Quilicet, æternus tamen es, quotieſq; repellit
Ver hyemem, Piſciq; Aries ſuccedit aquoſo,
Tu toties creſcis, viridiq; in cæſpite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi:
Dum Deus Eurotan, immunitamq; frequentat
Sparten: nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ:
Immemor ipſe ſui, non retia ferre recuſat:
Non tenuiſſe canes, non per juga montis iniqui
Ire comes, longaq; alit aſſuetudine flammas:
Jamq, fere medius Titan venientis & actæ
Noctis erat. Spatioq; pari diſtabat utrinq;:
Corpora veſte levant: & ſucco pinguis olivæ
Splendeſcunt, latiq; ineunt certamina diſci.
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Miſit: & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſq; cupidine luſus,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubjecit in aëre tellus,
In vultus Hyacinthe, tuos: expalluit aquè,
Quam puer, ipſe Deus: collapſoſq; excipit artus
Et modò te refovet, modò triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animum admotis fugientem ſuſtinet herbis,
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus:
Ut ſi quis violas riguoq; papavera in horto,
Liliaq; infringat fulvis hærentia virgis,
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentq; cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix, humeroq; recumbit.
Laberis Oebalide prima fraudate juventa,

Phœbus

Phœbus ait, videoque tuum mea crimina vulnus;
Tu dolor es facinusque meum, mea dextera letho
Inscribenda tuo est, ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi, si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari?
Atque utinam pro te vitam tecumque liceret
Reddere, quod quoniam fatali lege vetamur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore:
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,
Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros,
Tempus & illud erit, quo se Fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur formamque capit, quem lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & ai ai
Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est:
Nec gemuisse pudet Sparten Hyacinthon, honorque
Durat in hoc ævi, celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At si fortè roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuisse velit Propœtidas, annuat æque
Atque illos gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat, unde etiam nomen traxere Cerastæ.
Ante fores horum stabat Jovis hospitis ara,
Lugubris sceleris; quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactantes vitulos, Amathusiacasque bidentes,
Hospes erat cæsus: sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusiaque, arva parabat
Deserere alma Venus; sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat?
Vel nece vel si quid medium est mortisque fugæque

Id-

Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum
Flexit, & admonita est hæc illis posse relinqui,
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare deam, pro qua sua numinis ira,
Corpora cum forma primò vulgasse feruntur:
Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.
Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamique diu consorte carebat,
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpsit ebur, formamq; dedit, qua fœmina nasci
Nulla potest, operisq; sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies, quam vivere credas,
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet, arte sua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpè manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur, nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddiq; putat, loquiturque tenetq;
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit pressos veniatne livor in artus;
Et modo blanditias adhibet, modo grata puellis
Munera fert illi conchas teretesque lapillos,
Et parvas volucres & flores mille colorum,
Lilia, pictasque pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lachrymas, ornat quoque vestitus artus:
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo:
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent, nec nuda minus formosa videtur,
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
Appellatque tori sociam: acclinataq; colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura reponit.
Festa dies Veneris, tota celeberrima Cypro

Venerat, & blandis induitæ cornibus aurum
Conciderant illæ niveæ cervice juvencæ:
Thuraque fumabant: cum munere fanctus ad aras
Constitit: & timide; si Dii dare cuncta potestis
Sit conjux opto, non ausus eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea dixit, eburna:
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis
Vota quid illa velint, & amici numinis omen,
Flamma ter accensa est, apicemque per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensque toro dedit oscula, visa tepere est:
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur, positoque rigore
Subsedit digitis, ceditque ut Hymettia sole
Cera remolliscit; tractataque pollice multas
Vertitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
Dum stupet & dubiè gaudet, fallique veretur,
Rursus amat, rursusque manu sua vota retractat:
Corpus erat, saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius plentissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit, oraque tandem
Ore suo non falsa premit, datque oscula, virgo
Sensit & erubuit, timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo videt amantem:
Conjugio, quod fecit, adest Dea, jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hic ille est, qui, si sine prole fuisset,
Inter fœlices Cinyras potuisset haberi
Dira canam: procul hinc natæ, procul este parentes,
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes
Desit in hac mihi parte fides, nec credite factum,
Vel si credatis, fact quoque credite pœnam:
Si tamen admissum sinit hoc natura videri,
Gentibus Ismariis & nostro gratulor orbi,
Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas, sit dives amomo,

Cinna-

Cinnumeque costumque suam, sudataq; ligno
Thura ferat, floresq; suos Panchaica tellus,
Dum ferat & Myrrham, tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido.
Myrrha facesque suas à crimine vindicat isto.
Stipite te stygio, tumidisq; afflavit Echidnis
Et tribus una soror, scelus est odisse parentem,
Hic amor est odio majus scelus, undique lecti
Te cupiunt proceres, totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adest, ex omnibus unum
Elige Myrrha virum, dum non sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit fœdoque repugnat amori,
Et secum. Qua mente feror? quid molior, inquit?
Dii precor, & pietas, sacrataq; jura parentum,
Hoc prohibete nefas, scelerique resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est, sed enim damnare negatur.
Hanc Venerem pietas, coeunt animalia nullo
Cætera delicto, nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo, sit equo sua filia conjux,
Quasque creavit init pecudes caper, ipsaque cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales,
Felices quibus ista licent, humana malignas
Cura dedit leges, & quod natura remittit,
Invida jura negant, gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato crescit amore.
Me miseram quod non nasci mihi contigit illic,
Fortunâque loci læsor! quid in ista revolvor?
Spes inter dictæ discedite; dignus amari
Ille, sed ut pater, est, ergo si filia magni
Non essem Cinyræ, Cinyræ concumbere possem?
Nunc quæ jam meus est, non est meus, ipsaque damno
Est mihi proximitas, aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam, retinet malus ardor amantem,
Ut præsens spectem Cinyram, tangamque loquarque
Osculaque admoveam, si nil conceditur ultra.

Vltra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec quod confundas & jura, & nomina sentis?
Tunc eris & matris pellex, & adultera patris?
Tunc soror nati? genitrixq; vocabere fratris?
Nec metues arto crin tas angue sorores?
Quas facibus sævis oculos atq; ora petentes
Noxia corda vident? at tu dum corpore non es
Passa nefas, an mo ne concipe, neve parentis
Concub tu vetito naturæ pollue fœdus,
Velle puta? res ipsa vetat; pius ille, memorq;
Moris & ô, vellem similis furor esset in illo!
Dixerat, & Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa
Nom nilus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primo, patriisq; in vultibus hærens
Æstuat, & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat, siccatq; genas atq; oscula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet, consultaq; qualem
Optat habere virum, similem tibi, dixit, at ille
Non intellectam vocem collaudat, & esto
Tam pia semper, ait: pietatis nomine dicto
Emisit vultus sceleris sibi conscia virgo.
Noctis erat medium, curasq; & corpora somnus
Solverat, at virgo Cinyreia pervigil igne
Carpitur in domito, furiosaq; vota retractat.
Et modo desperat, modo vult tentare, pudetq;
Et cupit, & quid agat non invenit; utq; securi
Saucia trabs ingens ubi plaga novissima restat,
Quo cadat in dubio est omniq; à parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc devis, atq; illuc, momentaq; sumit utroq;
Nec modus, & requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet, erigitur, laqueoq; innectere fauces
Destinat, & zona summo de poste revincta,
Care vale Cinyra causamque intellige mortis,
Dixit; & aptabat pallenti vincula collo;

Murmur-

Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt limen ſervantis alumnæ,
Surgit anus, reſeratque fores, mortiſq; paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditq; ſinus, ereptaq; collo
Vincula dilaniat, tum deniq; flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueiq; requirere cauſam.
Muta ſilet virgo, terramq; immota tuetur,
Et deprenſa dolet tarda conamina mortis.
Inſtat anus, canoſq; ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas, alimentoq; prima precatur,
Ut ſibi committat quicquid dolet, illa rogantem
Averſata gemit, certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit opemq;
Me ſine ferre tibi, non eſt mea pigra ſenectus,
Seu furor eſt, habeo quod carmine ſanet, & herbis,
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu,
Ira Deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? certe fortuna, domuſq;
Soſpes ab incurſu eſt, vivunt genitrixque paterq;
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas, aliquemq; tamen præſentit amorem:
Propoſitiq; tenax, quodcunq; eſt, orat ut ipſi
Indicet, & gremio lachrymantem tollit anili.
Atq; ita complectens infirmis membra lacertis,
Senſimus (inquit) amas: & in hoc mea [pone timorem]
Sedulitas erit apta tibi, nec ſentiet unquam
Hoc pater: exiliit gremio furibunda, torumq;
Ore premens, diſcede precor: miſeroq; pudori
Parce ait; inſtanti diſcede, aut deſine dixit
Quærere quid doleam, ſcelus eſt quod ſcire laboras.
Horret anus, tremulaſq; manus anniſq; metuq;
Tendit & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ,
Et modo blanditur, modo, ſi non conſcia fiat,
Terret, & indicium laquei, cœptæq; minatur
Mortis, & officium commiſſo ſpondet amori.

Extulit illa caput, lachrymisque implevit obortis
Pectora nutricis, conataque sæpè fateri.
Sæpè tenet vocem, pudibundaque vestibus ora
Texit, & ô, dixit, fœlicem conjuge matrem!
Hactenus, & gemuit, gelidos nutricis in artus,
Ossaque (sensit enim) penetrat tremor, albaque toto
Vertice canicies rigidis stetit hirta capillis,
Multaque ut excuteret diros si posset amores,
Addidit, at virgo scit se non falsa moneri,
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
Vive, ait hæc, potiere tuo, non ausa parente,
Dicere, conticuit, promissaq; numine firmat.
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus niveæ velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum,
Perque novem noctes Venerem, tactusque virilis
In vetitis numerant, turba Cynereis in illa,
Regis adest conjux arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores.
Et faciem laudat, quæsitis virginis annis
Par, ait, est Myrrhæ, quam post quã adducere jussa est
Utque domum rediit, gaude mea, dixit, alumna,
Vicimus, infœlix non toto pectore sensit
Lætitiam virgo, præsagaque pectora mœrent:
Sed tamen & gaudet, tanta est discordia mentis.
Tempus erat qua cuncta silent, interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes:
Adfacinus venit illa suum, fugit aurea zelo
Luna, regunt nigræ lætantia sidera nubes:
Nox earet igne suo, primus tegit Icare vultus,
Erigoneque pio sacrata parentis amore,
Ter pedis offensi signo est revocata, ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit
It tamen, & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem,
Nutricisque manum lævâ tenet, altera motu

Cæcum

Cæcumiter explorat, thalami jam limina tangit,
Jamque fores aperit; jam ducitur intus; at illi
Poplite succidue genua in tremuêre, fugitque
Et color, & sanguis, animusque reliquit euntem.
Quoq; suo propior sceleri est, magis horrit, & ansi
Pœnitet; & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit & alto
Ad motam lecto cum traderet, acce pe dixit,
Ista tua est Cinyra, devotaq; pectora junxit,
Accipit obscæno genitor sua viscera lecto;
Virgineosque metus levat, hortaturq; timentem,
Forsitan ætatis quoque nomine filia dixit,
Dixit & ille, pater, sceleri ne nomina desint
Plena patris thalamis excedit, & impia diro
Semina fert utero, conceptaq; crimina portat.
Postera nox facinus geminat, nec finis in illa est;
Cùm tandem Cinyras avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam, verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vaginâ divipit ensem:
Myrrha fugit; tenebrisque & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est, lato sque vagata per agros
Palmiferos Arabas, Panchæaq; rura reliquit;
Perq; novem erravit redeuntis cornua Lunæ.
Cum tandem terra requievit fessa labæa;
Vixq; uteri portabat onus, tum nescia voti,
Atq; inter mortisque metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces; O siqua patetis
Numina confessis, merui, nec triste recuso
Supplicium, sed ne violem vivosq; superstes
Mortuaq; extinctos, ambobus pellite regnis,
Mutataque mihi vitamque necemque negate,
Numen confessis, aliquod patet: ultima certe
Vota suas habuere Deos, nam plura loquentem
Terra supervenit, ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix longi foramina trunci,
Ossaq; robur agunt, mediaq; manente medulla

Sanguis it in succos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti; duratur cortice pellis.
Jamq; gravem crescens uterum præcinxerat arbor?
Pectoraq; obruerat, collumq; operire parabat.
Non tulit illa moram; venientiq; obvia ligno
Subsedit; mersitq; suos in cortice vultus.
Quæ quanquam amisit veteres cum corpore sensus:
Flet tamen & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lachrymis; stillataq; cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloq; tacebitur ævo.
At male conceptus sub robore creverat infans,
Quærebatque viam, qua se, genitrice relicta,
Exereret, media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem, neque habent sua verba dolores,
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis; curvataq; crebros
Dat gemitus arbor; lachrymisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes;
Admovitq; manus, & verba puerpera dixit,
Arbor agit rimas, & se soluto cortice, vivum
Reddit onus, vagitq; puer; quem mollibus herbis
Naiades imposituin, lachrymis unxere parentis.
Laudaret faciem livor quoq; qualia namq;
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat, sed ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte fallitque volatilis ætas,
Et nihil est annis velocius, ille sorore
Natus, avoq; suo; qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modo formosissimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est,
Jam placet & Veneri, matrisq; ulciscitur ignes.
Namq; pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius extanti distrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum Dea reppulit, altius actum
Vulnus erat specie, primoq; fefellerat ipsam.
Capta viri forma, non jam Cythereia curat

Littora, non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamq; Gnidon, gravidamq; Amathunta metallis,
Abstinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis:
Hunc tenet, huic comes est, assuetaq; semper in umbra
Indulgere sibi, formamq; augere colendo,
Per jugaper sylvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ,
Hortaturq; canes, tutaq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas; At fortibus abstinet apris,
Raptoresq; lupos, armatosq; unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde Leones.
Te quoq;, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni, monet; fortisq; fugacibus esto,
Inquit; in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo.
Neve feras, quibus arma dedit natura, lacesse:
Stet tibi ne magno tua gloria; non movet ætas,
Nec facies nec quæ Venerem movere Leones,
Setigeroque sues, oculosq; animosq; ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira,
Invisumq; mihi genus est; quæ causa roganti,
Dicam, ait, & veteris monstrum mirabile culpæ:
Sed labor insolitus jam me lassavit, & ecce
Oppor tuna sua blanditur populus umbra,
Datq; torum cespes; libet hac requiescere tecum.
Et requievit humo, pressitq; & gramen, & ipsum,
Ingq; sinu juvenis posita cervice reclivis
Sic ait; ac mediis interserit oscula verbis.
Forsitan audieras aliquem certamine cursus,
Veloces superasse viros: non fabula rumor
Ille fuit; superabat enim, nec dicere possis
Laude pedum, formave bono præstantior esset.
Scitanti Deus huic de conjuge, conjuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi; fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis.

Territa

Territa sorte Dei per opacas inmuba silvas.
Vavit, & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat, nec sum potienda nisi inquit,
Victa prius cursu, pedibus contendite mecum,
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur:
Mors pretium tardios, ea lex certaminis est.
Illa quidem immitis, sed (tanta potentia formæ est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dexerat, ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & positæ corpus velantine vidit,
Quale meum, vel quale tuum si fœmina fias,
Obstupuit, tollensque manus ignovisse, dixit,
Quos modò culpavis nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretiserant, laudando concipit ignem
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat,
Invidiamque timet, sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit,
Audentes Deus ipse juvat: dum talia secum
Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non segnius ire sagitta
Aonio visa est juveni, tamen ille decoris
Mirator magis est, cursus fecit ipse decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis,
Tergaq; jactantur crines per eburnea quæq;
Poplitibus suberant picto genualia limbo,
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat, haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purpureum simulem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hospes, decursa novissima meta est,
Et tegitur festa victrix Atalanta coroha.
Dant gemitum victi, pendentq; ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Constitit in medio, vultuq; in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertis?
Mecum confer, ait, seu me fortuna potentem

Fece-

Fecerit, à tanto non indignabere vinci.
Namq; mihi genitor Magareus, Onchestius illi,
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum,
Nec virtus citra genus est, seu vincar habebis,
Hippomene victo, magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aspicit, & dubitat, superari, an vincere malit.
Atque ita: Quis Deus hunc formosum (dixit) iniq;
Perdere vult? tarcq; jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti,
Nec formâ tangor, poteram tamen hac quoq; tangi,
Sed quod ad hoc puer est, non me movit ipse, sed ætas.
Quid? quod ineſt virtus, & mens intrepida leti?
Quid? quòd ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quòd amat? tantiq; putat connubia nostra,
Ut pereat si me sors illi dura negarit?
Dum licet hospes, abi; thalamosq; relinq; cruentos,
Conjugium crudele meum est, tibi nubere nulla
Nollet, & optari potes à sapiente puella.
Cur tam, en est mihi cura tui, tot jam ante peremptis?
Viderit: interea, quoniam tot cæde procorum,
Admonitus non es, agiturq; in tædia vitæ.
Occidit hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamq; necem pretium patietur amoris?
Non erit invidia victoria nostra ferenda.
Sed non culpa mea est, utinam desistere velles,
Aut quoniam es demens, utinam velocior esses.
Ah quam virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene! nollem tibi visa fuissem,
Vivere dignus eras, quod si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent,
Unus eras tum quo socjare cubilia vellem,
Dixerat, utq; rudis primóq; cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat & non sentit amorem,
Jam solitos posc unt cursus, populusq; paterq;,
Cum me sollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes, Cytherea q; comprecor, ausis

Adsit,

Adsit, ait nostris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas,
Motaque sum fateor, nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Dămasenum nomine dicunt,
Telluris Cyprię pars optima, quam mihi prisci
Sacravere senes templisq; accidere dotem
Hanc jussere meis, medio nitet arbor in arvo
Fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc trid forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nulliq; videnda nisi ipsi,
Hippomenenadii, docuique quis usus in illis.
Signa tubæ dederant, cum carcere pronus uterq;
Emicat, & summam celere pede libat arenam,
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamorq; favorq;
Verbaq; dicentum, Nunc nunc incumbere tempus,
Hippomene propera. nunc viribus utere totis
Pelle moram, vinces, dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis,
O quoties cum jam posset transire morata est,
Spectatosq; diu vultus invita reliquit:
Aridus à lasso veniebat anhelitus ore,
Metaq; erat longe, tum deniq; de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo, nitidiq; eupidine pomi
Declinat cursus, aurumq; volubile tollit.
Præterit Hippomenes, resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri cessataq; tempora cursu
Corrigit, atq; iterum juvenem post terga relinquit:
Et rursus pomi jactu remorata secundi
Consequitur, transitq; virum, pars ultima cursus
Restabat, nunc, inquit, ades Dea muneris auctor,
Inq; latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum;
An peteret virgo visa est dubitare, coëgi
Tollere, & adjeci sublato pondera malo;

Impe-

Impediáq; oneris pariter gravitate, moraque;
Neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
Præterita est virgó, dixit sua præmia victor.
Dignane cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui; nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit, subitam convertro in iram;
Contemptuque dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo, meque ipsam exhortor in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
Transibant, & iter longum requiescere fuerit.
Illic concubitus intempestivus cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus
Speluncæ similis, nativo pumice tectus,
Religione sacer prisca, quo multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum:
Hunc init, & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos, turritáq; mater,
An Stygia fontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est, ergo modo levia fulvæ
Colla jubæ velant, digiti curvantur in ungues,
Ex humeris armi fiunt, in pectora totum
Pondus abit, summæ cauda verruntur arenæ,
Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant sylvas, aliisq; timendi
Dente premunt domito Cybeleia fræna leones.
Hos tu care mihi cumque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbet,
Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit, junctisq; per aera Cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
Exciverecanes, sylvisque exire parantem,
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo, trepidumq; & tuta petentem

Tuæ

Trux aper insequitur, totoſque ſub inguine dentes
Abdidit, & fulvæ moribundum ſtravit arena.
Vecta levi curru mediis Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis,
Agnovit longè gemitum morientis & albas
Flexit aves illuc; utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus
Deſiliit; pariterque ſinum, pariterque capillos
Rapit, & indignis percuſſit pectora palmis,
Queſtaque cum fatis: & non tamen omnia veſtri
Juris erunt, dixit, luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei, repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri,
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas
Perſephone licuit? nobis Cinyreius heros
Invidia mutatus erit? ſic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit; qui tactus ab illo
Intumuit, ſic ut pluvio per lucida cœlo
Surgere bulla ſolet, nec plena longior hora
Facta mora eſt, cum flos de ſanguine concolor ortus,
Qualem quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent; brevis eſt tamen uſus in illo:
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, venti.

Pub. Ovidii.

Nasonis Metamorphoseon.

LIBER. XI.

CArmine dum tali sylvas, animosque ferarum,
Threicius vates, & saxa sequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.
Equibus una leves jactato crine per auras,
En, ait, en hic est nostri contemptor, & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora,
Quæ foliis præsuta, notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est, qui missus in ipso
Aere, concentu victus vocisque lyræque est.
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes jacuit, sed enim temeraria crescunt
Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinnys.
Cunctaque tela forent cantu mollita, sed ingens
Clamor & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque & plausus, & Bacchæi ululatus
Obstrepuere sono citharæ, tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine Vatis,
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere Triumphi.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
Et coeunt, ut aves si quando luce vagantem

Noctis

Noctis avem cernunt; structoque utrinq; theatro,
Ut matutina cervus peritus arena
Præda canum est, vatemque petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrsos non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices, neu desint tela furori:
Forte boves presso subigebant vomere terram:
Nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,
Dura lacertosi fodiebant arva coloni:
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui: vacuique jacent dispersa per agros
Sarculaq; rastrique graves, longique ligones.
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque minaces
Divulsere boves, advatis fata recurrunt,
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem
Sacrilegæ perimunt, perque os (proh Jupiter) illud
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpè secutæ
Fleverant sylvæ: positis te frondibus arbor
Tonsa comas, luxit, lachrymis queque flumina dicunt
Increvisse suis, obscuraque carbasa pullo
Naiades, & Dryades, passosque habuere capillos.
Membra jacent diversa locis, caput Hebre lyramque
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile linguâ
Murmurat exanimis, respondent flebile ripæ.
Jamq; mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, & sparsos stillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus.
Tandem Phœbus adest, morsusque inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat, & patulos (ut erat) indurat hiatus.

Umbræ

Umbra subit terras, & quæ loca viderat ante
Cuncta recognoscit, quærensque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidisq; amplectitur ulnis,
Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo,
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit,
Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyæus,
Amissoq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres Edonidas omnes,
Quæ videre nefas torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum est quæq; secuta
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Utq; suum laqueis quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris sensitque teneri,
Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu,
Sic, quæcunque solo defixa cohærerat harum,
Externata fugam frustra tentabat, at illam
Lenta tenet radix, exultantemq; coercet,
Dumq; ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues.
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit, pectus quoq; robora fiunt,
Robora sunt humeri; porrectaq; brachia veros
Esse putes ramos, & non fallere putando.
Nec satis hoc Baccho est, ipsos quoq; deserit agros:
Cumq; Choro meliore, sui vineta Timoli
Pactolonq; petit, quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant,
At Silenus abest, titubantem annisq, meroq;
Ruricolæ cepere Phryges, vinctumq; coronis
Ad regem duxere Midam, cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat, Cum Cecropio Eumolpo,
Qui simul agnovit socium comitemq, sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinq; dies, & junctas ordine noctes,
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen

Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit, & juvenis Silenum reddit alumno:
Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis ait, Effice quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituraq; munera solvit
Liber, & indoluit, quod non meliora petisset,
Lætus abit, gaudetq; malo Berecynthius heros,
Pollicitique fidem tangendo singula tentat,
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam; virga aurea facta est.
Tollit humo saxum, saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam, contactu gleba potenti
Massa fit; arentes Cereris decerpsit aristas,
Aurea messis erat, demptum tenet arbore pomum,
Hesperidas donasse putes, si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis
Unda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia, gaudenti mensas posuere ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes:
Tum vero, sive illa sua cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant,
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebat.
Miscuerat puris autorem muneris undis,
Fusile per victus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali diversque miserq;
Effugere optat opes, & quæ modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat, sitis arida guttur
Urit, & inviso meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus & splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoq; eripe damno:
Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem

Resti-

Restituit, factaque fide data munera solvit.
Neve male optato maneat circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perq; jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,
Spumigeroque tuum fonti, quâ plurimus exit,
Subde caput corpusq; simul simul elue crimen.
Rex jussæ succedit aquæ; vis aurea tinxit,
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoq; jam veteris percepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes, sylvas & rura colebat,
Panaq; montanis habitantem semper in antris;
Pingue sed ingenium mansit, nocituraq; ut ante
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto
Tmolus in ascensu; clivoq; extensus utroque
Sardibus hinc, illinc parvus finitur Hyæpis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Judice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior judex consedit, & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantum
Cingitur, & pendunt circum cava tempora glandes
Isq; Deum pecoris spectans, in judice, dixit,
Nulla mora est; calamis agrestibus insonat ille;
Barbaricoq; Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine deliniit; post hunc sacer ora resolvit
Tmolus ad os Phœbi, vultum sua sylva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus,
Verrit humum Tyrio saturatâ murice palla
Distinctamq; lyram gemmis, & dentibus Indis,
Sustinet à læva, tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit, tum stamina docto
Pollice sollicitat, quorum dulcedine captus
Pana jubet citharâ Tmolus submittere cannas.

Judicium sanctiq; placet sententia montis
Omnibus, arguitur tamen atq; injusta vocatur
Unius sermone Midæ: Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram,
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet.
Instabilesq; illas facit, & dat posse moveri,
Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam,
Induiturq; aures lentè gradientis asselli.
Ille quidem celare cupit, turpiq; pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus, qui cùm nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere, tamen secedit, humumque
Effodit, & domini quales conspexerit aures
Voce refert parva, terræque immurmurat haustæ,
Indiciumque suæ vocis tellure regesta
Obruit, & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit, & ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam, leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert, dominiq; coarguit aures.
Ultus abit Templo, liquidumque per aera vectus,
Augustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedenteis Latoius astitit arvis,
Dextera Sigæi, Rœthæi læva profundi,
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti,
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt, susceptaque magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam, Phrygiæque tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus, pretium rex inficiatur, & addit
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis
Non impune feret, rector maris inquit, & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ,

Inque

Inque freti formam terras convertit, opesq;
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neq; hæc satis est, regis quoq; filia monstro
Poscitur æquoreo, quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides. promissaq; munera dictos
Poscit equos, tantiq; operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit
Hesioneq; data potitur; nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva, nec avi magis ille superbit
Nomine, quam soceri; si quidem Jovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.
Namque senex Thetidi Proteus prædixerat undæ,
Concipe, mater eris juvenis qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorq; vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quam vis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat,
Inq; sua Æaciden succedere vota nepotem
Jussit, & amplexus in virginis ire marinæ.'
Est sinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus
Brachia procurrunt; ubi si foret altior unda,
Portus erat, summis inductum est æquor arenis,
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva sub est, bicoloribus obsita baccis,
Et specus in medio natura fictus, an arte
Ambiguum, magis arte tamen, quo sæpe venire
Frænato Delphine sedens Theti nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno victa jacebas,
Occupat, & quoniam precibus tentata repugnat,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes, auso foret ille potitus:
Sed modo tu volucris, volucrem tamen ille tenebat;
Nunc gravis arbor eras, hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis, illa

Territus Æacides è corpore brachia ſolvit,
Iſque Deos pelagi vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis:
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcit in antro,
Ignaram laqueis vincloq; innecte tenaci,
Nec te decipiat centum mentita figuras,
Sed preme quicquid erit, dumquid fuit ante reformet,
Dixerathæc Proteus, & condidit æquore vultum,
Admiſitq; ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinateq; petebat
Heſperium temone fretum, cum pulchra relicto
Nereis ingreditur conſueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus,
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Senſit, & in partes adverſas brachia tendit:
Tum demum ingemuit, neq; ait, ſine numine vincis,
Exhibita eſtque Thetis, confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.
Fœlix & nato, fœlix & conjuge Peleus,
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant, fraterno ſanguine ſontem
Expulſumq; domo patria Trachinia tellus
Accipit, hic regnum ſine vi, ſine cæde regebat
Lucifero genitore ſatus patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx, illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſq; ſui, fratrem lugebat ademptum.
Qua poſtquam Æacides feſſus curaq; viaq;,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quoſq; greges pecorum quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul à muris ſub opaca valle reliquit,
Copia cum facta eſt adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoq; ſatus memorat, tantum ſua crimina celat,
Mentiturq; fugæ cauſam, petit urbe, vel agro
Se juvet; hunc contra placido Trachinius ore

Talibus

Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu, nec inhoſpita regna tenemus,
Adjicis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem, nec tempora perde precando,
Quod petes omne feres, tuaq; hæc pro parte vocato,
Qualiacunque vides, utinam meliora videres.
Et flebat; moveat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comiteſque rogant, quibus ille profatur,
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis,
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dedalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, cœlique noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt? pacis mihi cura tuendæ
Conjugiique fuit, fratri fera bella placebant,
Illius virtus gentes, regeſque ſubegit,
Quæ nunc Thybeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatiſſima forma
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Maiaque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo,
Non fert ille moras, virgaque movente ſoporem
Virginis os tangit, tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris,
Phœbus anum ſimulat, præceptaq; gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter,
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolicus, furtum ingeniоſus ad omne,
Qui facere aſſuerat (patriæ nondegener artis)
Candida de nigris, & de candentibus atra,
Naſcitur é Phœbo (namq; eſt enixa gemello,)
Carmine vocali clarus citharaque Philamon.
Quid peperiſſe duos, & Diis placuiſſe duobus,
Et forti genitore, & progenitore Tonante

Esse sata prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe, quæ se preferre Dianæ
Sustinuit, faciemque Deæ culpavit, at illi
Ira ferox mota est, factisque placebimus inquit,
Nec mora curvavit cornu, nervoque, sagittam
Impulit, & meritam trajecit arundine linguam,
Lingua jacet, nec vox, tentataque verba sequuntur,
Conantemque loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quam miser (ô pietas) ego tunc patrioque dolorem
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura Ponti
Accipit, & natam delamentatur ademptam.
Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
In medio fuit ire rogos, quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat, similisque juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Qua via nulla fuit, jam tum mihi currere visus
Plus homine est, alasque, pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes, veloxque, cupidine lethi
Vertice Parnassi potitur: miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis,
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos.
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli satis æquus in omnes
Sævit aves, aliisque, dolens sit causa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Advolat armenti custos Phocæus Anetor,
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Clades, ait, quodcunque ferat jubet edere Peleus,
Pendet & ipse metu trepidus Trachinius Heros
Ille refert, fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret,
Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campos spectabat aquarum,

Pars

Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc,
Nant alii, celsoq; extant super æquora collo:
Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus densis, lucoq; umbrosa vetusto,
Nereides Nereusq; tenent, hos navita templi
Edidit esse Deos, dum retia littore siccat.
Juncta palus est huic densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi strepitus loca proxima terret,
Bellua vasta, lupus, sylvisq; palustribus exit,
Oblitus est spumis & crasso sanguine, rictus
Fulmineus rubra suffusus lumina flamma,
Qui quanquam sævit pariter rabieq; fameq;
Acrior est rabie, neqs enim jejunia curat
Cæde boum, diramq; famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitq; hostiliter omnes:
Pars quoq; de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, letho est data. sanguine littus
Undaq; prima rubet, demugitæque paludes,
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum supereſt aliquid cunctli coeamus ad arma
Arma capessamus conjunctaq; tela feramus.
Dixerat agrestis, nec Pelea damna movebant,
Sed memor admissi, Nereida colligit orbam
Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaq; sumere tela
Rex jubet Oeteus, cum queis simul ipse parabat
Ire, sed Alcyone conjux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipsos, colloq; innixa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
Et lachrymis, animasq; duas ut servet in una.
Æacides illi, pulchros Regina, pios q;
Pone metus; plena est prom ssi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra movere,
Numen adorandum pelagi est; erat ardua turris,
Arce locus summa, sessis loca grata carinis,

Ascendunt

Aſcendunt illuc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemini aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat, opemque ferat; nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam; ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde, Lupus perſtat dulcedine ſanguinis aſper,
Donec in hærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit corpus, preterque colorem.
Nomina ſervavit; lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hâc profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt, Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acaſto.
Interea fratriſque ſui fratremque ſecutus
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum, nam templa profanus
Invia cum Plegyis faciebat Delphica Phorbas,
Conſilii tamen ante ſui fidiſſima certam
Te facit Alcione; cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxoque ſimillimus ora
Pallor obit, lachrymiſque genæ maduere profuſis;
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit;
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, chariſſime mentem
Vertit? ubi eſt, quæ cura mei prior eſſe ſolebat?
Jam potes Alcyone ſecurus abeſſe relicta?
Jam via longa placet? jam ſum tibi charior abſens?
Arguto per terras iter eſt? tantumq; dolebo,
Non etiam metuam? curæque timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago,
Et laceras nuper tabulas in littore vidi:
Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi,
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,

Quod

Quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos, & cum velit, æquora placet,
Cum semel emissi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum est, incommendataq; tellus
Omnis, & omne fretum est, cœli quoq; nubila vexant,
Excutiuntq; feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & sæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis
Chare potest conjux, nimiumq; es certus eundi,
Me quoq; tolle simul, certe jactabimur una,
Nec nisi quæ patiar, metuam, pariterq; feremus
Quicquid erit, pariter super æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lachrymisq; movetur
Sidereus conjux, neque enim minor ignis in ipso est,
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere pericli.
Multaq; respondit timidum solantia pectus,
Non tamen id circo causam probat, addidit illis
Hoc quoq; lenimen, quo solo flexit amantem
Longa quidem est nobis omnis mora, sed tibi juro
Per patrios ignes, (si me modo fata remittant)
Ante rever suum, quam Luna bis impleat orbem
His ubi promissis spes est admota recursus,
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptariq; suis pinum jubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri,
Horruit Alcyone, lachrymasque emisit obortas,
Amplexumq; dedit, tristiq; miserrima tandem
Ore vale, dixit, collapsaq; corpore toto est.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
Æqualique ictu scindunt freta; sustulit illa
Humentes oculos, stantemq; in puppe recurva,
Concussaque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt, redditq; notas, ubi terra recessit
Longius, atq; oculi nequeunt cognoscere vultus,

Dum

Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hanc quoque ut haud poterat spatio summota videre,
Vela tamen spectat summo finitantia malo,
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Seque toro ponit, renovat lectusq; locusq;
Alcyones lachrymas, & quæ pars admonet, absit.
Portubus exierant & moverat aura rudentes,
Obvertit lateri pendentes navita remos
Cornuaq; in summa locat arbore, totaque malo
Carbasa deducit, venientesq; excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longeq; erat urraq; tellus,
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet, impediunt adversæ jussa procellæ:
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris illam,
Sponte tamen properant alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor,
Hic rapit antennas, quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hyems omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miscent,
Ipse pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeatve, velitve;
Tanta mali moles, tantoq; potentior arte est,
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda tonitrubus æther,
Fluctibus erigitur, cœlumq; æquare videtur
Pontus, & inductas aspergine tangere nubes:
Et modo cum fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis; Stygia modo nigrior unda,
Sternitur interdum spumisq; sonantibus albet.
Ipsa quoq, his agitur vicibus Trachinia puppis,
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imumq; Acheronta videtur;

Nunc

Nunc ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem.
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries, baliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumptis incurſu viribus ire
Pectore in arma feri protentaq; tela Leones,
Sic ubi ſe ventis commiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multoq; erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataq; tegmine cera
Rima patet, præbetq; viam lethalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres,
Inque fretum credas totum deſcendere cœlum;
Inq; plagas cœli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ caret ignibus æther,
Cæcaq; nox premitur tenebris hyemiſq; ſuiſq;
Diſcutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina; fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoq; jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & ut miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſiliit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem, laudiſq; accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic ubi pulſarunt celſi latera ardua fluctus,
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ.
Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quam velut incaptæ deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum,
Pars maris intus erat, trepidant haud ſegnius omnes
Quam ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atq; aliis murum trepidare tenentibus intus
Deficit ars, animiq; cadunt, totidemque videntur,
Quot veniunt finctis, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lachrymas, ſtupet hic, vocat ille beatos
Funera quos maneant, hic votis numen adorat,
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens,

Poſcit

Poscit opem, subeunt illi fraterque parensq;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est
Alcyone Ceyca movet, Ceycis in ore
Nulla nisi Alcyone est, & cum desideret unam,
Gaudet ab esse tamen, patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus,
Verum ubi sit nescit, tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis ê nubibus umbrâ
Omne latet cœlum; duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor,
Frangitur & regimen, spoliisque animosa superbit
Unda velut victrix, sinuataq; despicit undas,
Nec levius, quam si quis Athon, Pindumq; revulsos
Sede sua, totos in apertum verteret æquor;
Præcipitata cadit, pariterq; & pondere, & ictu
Mergit in imaratem, cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa suo est, alii partes & membra carinæ
Truncæ tenent, tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigii Ceyx; socerumq; patremq;
Invocat (heu) frustra, sed plurima nantis in ore
Alcyone conjux: illam meminitq; refertque,
Illius ante oculos, ut agant sua corpora fluctus,
Optat & exanimis manibus tumuletur amicis:
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Alcyonen ipsisque immurmurat undis,
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit, quoniamque excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.

Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes, & jam quas induat ille,
Festinat vestes, jam quas, ubi venerat ille
Ipsa gerat, redituque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia thura ferebat,
Ante tamen cunctos Innonis templa colebat,

Proque

Proq; viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret sospes conjux suus, utque rediret,
Optabat, nullamque sibi præferret: at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet, utque manus funestas arceat aris:
Iri meæ, dixit, fidissima nuncia vocis,
Vise sopori feram Somni velociter aulam:
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Alcyonen vera nantia casus:
Dixerat; induitur velamine mille colorum
Iris, & arquato cœlum curvamine signans
Tecta petit jussi sub nube latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cavus, ignavi domus & penetralia somni,
Quo nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humi, dubiæque crepuscula lucis:
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram, nec voce silentia rumpit,
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser:
Non fera, non pecudes, nec moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convitia linguæ,
Tuta quies habitat, saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis:
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ, quarum de lacte soporem
Nox legit & spargit per opacas humida terras.
Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est, custos in limine nullus,
At medio torus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent, totidem quot messis aristas,
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.

Quo

Quo simul intravit manibusq; obstantia virgo
Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
Sacra domus, tardaq; Deus gravitate jacentes
Vix oculos, tollens, iterumq; iterumque relabens
Summaq; percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se; cubitoq; levatus,
Quid veniat (cognovit enim) scitatur, at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces reparasq; labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas
Herculeam Trachina jube, sub imagine regis,
Alcyonen adeant, simulachraq; naufraga fingant,
Imperat hoc Juno, postquam mandata peregit
Iris, abit, neq; enim ulterius tolerare soporis
Vim poterat, labiq; ut somnum sensit in artus.
Effugit, & remeat, per quos modo venerat artus.
At pater é populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatoremq; figuræ
Morphea, non illo jussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumq; sonumq; loquendi,
Adjicit & vestes, & consuetissima quæq;
Verba, sed hic solos homines imitatur, at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens,
Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat, est etiam diversæ tertius artis
Phantasos, ille in humum saxumq; undamq; trabemq;
Quæq, vacant animæ fallaciter omnia transit:
Regibus hic ducibusq; suos ostendere vultus
Nocte solet, populos alii, plebemq; pererrant:
Præter hos senior, cunctisq; è fratribus unum
Morphea cui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit, & rursus molli languore solutus
Deposuitq; caput strato; recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras, intraq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Æmoniam, positisq; é corpore pennis,

In

In faciem Ceycis abit, sumptaque figurâ
Luridus exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miserâ stetit; uda videtur
Barba viri, madidisq; gravis fluere unda capillis,
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux,
An mea mutata est facies nece? respice, nosces,
Invenies q; tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt,
Occidimus, falso tibi me promittere noli,
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit,
Oraque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus, non hoc tibi nunciat auctor
Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis,
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge, age, da lachrymas, lugubriq; indue, nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui fletus quoq; fundere veros
Visus erat, gestumque manus Ceycis habebat.
Ingemit Alcyone; lachrymas movet atq; lacertos
Per somnum, corpusque petens amplectitur auras,
Exclamatque, mane, quo te rapis? ibimus unà.
Voce suâ specieque viri turbata soporem
Excutit, & primo si sit, circumspicit illic,
Qui modo visus erat, (nam moti voce, minister
Intulerant lumen,) postquam non invenit usquam,
Percutit ora manu, lanitque à pectore vestes,
Pectoraque ipsa ferit, nec crines solvere curans
Scindit, & altrici quæ luctus causa roganti,
Nulla est Alcyone, nulla est ait, occidit una
Cum Ceyce suo, solantia tollite verba.
Naufragus interiit vidi, agnovique, manusq;
Ad discedentem, cupiens retinere retendi,
Umbra fuit; sed & umbra tamen manifesta, viriq;
Vera mei, non ille quidem si quæris habebat

Assuetos vultus, nec quo prius, ore nitebat,
Pallentem, nudumq; & adhuc humente capillo
Infelix vidi, stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco, & quærit vestigia siqua supersint.
Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam,
Et, ne me fugiens ventos sequerere, rogabam,
At certe vellem, quoniam perituus abibas,
Me quoque duxisses; fuit, ah fuit utile, tecum
Ire mihi, neq; enim vitæ de tempore quicquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens perii, jactor quoq; fluctibus absens,
Et sine me te pontus habet; crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longus, & tanto pugnam superesse dolori.
Sed neque pugnabo, nec te miserande relinquam,
Et tibi nunc saltem veniam comes, inq; sepulchro
Si non urna, tamen jungent nos littora, si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet, verboq; intervenit omni
Plangor; & attonito gemitus à corde trahuntur,
Mane erat, egreditur tectis ad littus, & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumq; moratur ibi, dumq; hinc retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dixit;
Dumq; nota oculis reminiscitur acta, fretumq;
Prospicit, in liquida spatio distante, tuetur
Nescio quid quasi corpus aqua, primoq; quid illud
Esset erat dubium, postquam paulum appulit unda,
Et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,
Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota est;
Et tanquam ignoto lachrymas daret, heu miser inquit
Quisquis es, & siqua est conjux tibi, fluctibus actum
Fit propius corpus, quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus & minus est mentis, jam jamq; propinquat
Admotum terræ jam quod cognoscere posset,
Cecidit, erat conjux, ille est exclamat, & una
Ora, comas, vestem lacerat, teddensq; trementes

Ad

Ad Ceyca manus, sic ô charissime conjux,
Sic ad me miseran de redis? ait, adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incursus quæ prædelassat aquarum,
Insilit huc, mirumque fuit potuisse, volabat,
Percutiensque levem modo natis aera pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas,
Dumque volat, mœsto similem, plenumque querela
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum, & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat, at ille
Senserat. & tandem, superis miserantibus ambo
Alite mutantur, fatis obnoxius iisdem.
Tunc quoque mansit amor, nec conjugale solutum est
Fœdus in alitibus, coeunt, fiuntque parentes,
Perque dies placidos hyberno tempore septem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris, ventos custodit, & arcet
Æolus egressu, præstatque nepotibus æquor.
Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, & ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, substrictaque crura gerentem
Aspicis, (ostendens spatiosum in guttura mergum)
Regia progenies, & si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo
Plus, & Assaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
Laomedonque senex, Priamusque novissima Trojæ
Tempora sortitus, frater fuit Hectoris ille,
Qui nisi sensisset pr mæ nova fata juventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet,
Quamvis est illum proles innixa Dymantis.
Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alixothoe gracili conata bicorni.

Oderat hic urbes, nitidaq; remotus ab aula,
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura, nec Iliacos cœtus nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec in expugnabile amori
Pectus habens, sylvas, captatam sæpe per omnes
Aspicit Eperien, patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris siccantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva Lupum, longeq; lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas, quam Troius heros
Insequitur, celeremq; metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virusq; in corpore liquit,
Cum vita suppressa fuga est; amplectitur amens
Exanimem, clamatq; piget, piget esse secutum,
Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos & duo, vulnus ab angue,
A me causa data est; ego sum sceleratior illo.
Qui tibi morte mea mortis solutia mittam;
Dixit, & è scopulo quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum, Tethys miserata cadentem
Molliter excepit, nantemq; per æquora pennis
Texit, & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans se invitum vivere cogi,
Obstariq; animæ misera de sede volenti
Exire, atq; novas humeris assumpserat alas,
Subvolat, atq; iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus, fecit Æsacus, inq; profundum
Pronus abit, lethiq; viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem, longa internodia curum,
Longa manet cervix, caput est à corpore longe.
Æquor amat, nomenq; manet, quia mergitur illo.

Pub

Pub. Ovidii,

Naſonis Metamorphoſeon.

LIBER. XII.

NEſcius aſſumptis Priamus pater Æſacon alis
Vivere lugebat, tumuloque; nomen habenti
Inferias dederat, cum fratribus Hector inanes;
Deſuit officio Paridis præſentia triſti:
Poſt modo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjuratæq; ſequuntur
Mille rates, gentiſq; ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta, niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti, Bœotaq. tellus,
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent,
Ut vetus accenſis incenduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum, cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma;
Quos ſimul & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit ſerpens, avidaque recondidit alvo,
Obſtupuere omnes, at veri providus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi,
Troja cadet, ſederit noſtri mora longa laboris.
Atq; novem volucres in belli digerit annos.
Ille ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaq; non transfert: & ſunt, qui parcere Trojæ

Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbis.
At non Theſtorides, neq; enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ: poſtquam pietatem publica cauſa,
Reſq; patrem vicit, caſtumque datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris,
Victa Dea eſt, nubemq; oculis objecit, & inter
Officium, turbamq; ſacri, voceſq; precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerva.
Ergo, ubi qua decuit, lenita eſt cæde Diana
Et pariter Phœbes, pariter maris ira receſſit;
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ;
Multaq; perpeſſæ, Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terraſq; fretumq;
Cæleſteſq; plagas, triplicis confinia mundi,
Unde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit;
Inſpicitur, penetratq; cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet ſummaq; domum ſibi legit in arce,
Innumeroſq; aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte, dieq; patet, tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſq; refert, iteratq; quod audit,
Nulla quies intus, nullaq; ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi (ſi quis procul audiat) undis
Eſſe ſolent, qualemve ſonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet, veniunt leve vulgus euntq;
Miſtaq; cum veris paſſim commenta vagantur
Mil ia rumorum, confuſaq; verba volutant.
Et quibus hi vacuas implent ſermonibus aures;
Hinarrata ferunt alio, menſuraq; ficti
Creſcit, & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic credulitas, illic temerarius Error,
Vanq; Lætitia eſt, conſternaq; Timores,
Seditiq; recens, dubioq; auctore Suſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoq; geratur,

Et tellure videt, totumq; inquirit in orbem:
Fecerat hæc notum, Graias cum milite forti
Adventare rates, neq; inexpectatus in armis
Hostis adest, prohibentq; aditum, littusq; tuentur
Troes, & Hectorea primus fataliter hasta
Protesilae cadis, commissaq, prælia magno
Stant Danais: forteſq; animæ, nec cognitus Hector,
Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera possit,
Sanguine senserunt, & jam Sigea rubebant
Littora jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat, jam curru stabat Achilles
Totaque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina, perq; acies aut Cycnum, aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno, decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo canentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem,
Concutiensq; suis vibrans a tela lacertis,
Quisquis es O Juvenis, dixit, solamen habeto
Mortis, ab Æmonio quod sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides, vocem gravis hasta secuta est.
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri,
Utq; hebeti pectus tantummodo concutit ictu,
Nate Dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulva jubis cassis, nec onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt, decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet, removebitur omne
Tegminis officium, tamen indistrictus abibo,
Est aliquid non esse satum Nereide, sed qui
Nereaq; & natas, & totum temperat æquor.
Dixit, & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum.
Excipit hoc heros, rursusq; trementia forti
Tela manu torsit, rursus sine vulnere corpus

Sinecrumq; fuit: nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valu t diſtingere Cycnum.
Haud ſecus exarſit, quam cirro taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu,
Phœniceas veſtes eluſaq; vulnera ſentit,
Num tameu excideret ferrum conſiderat haſtæ.
Hærebat ligno, Manus eſt mea debilis ergo?
Quaſq; ait ante habuit vires effudit in uno?
Nam certe valuit, vel cum Lyrneſſia primum
Mœnia diſjeci: vel cum Tenedonq; ſuoque
Ætioneias implevi ſanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cædè Caycus
Fluxit, apuſq; meæ bis ſentit Telephus haſtæ.
Hic quoq; tot cæſis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, Caletque.
Dixit, & ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Meneten:
Loricamq; ſimul ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atq; ait, hæc manus eſt, hac qua modo vicimus haſta.
Vtq; in hoc idem ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatur, Cycnumq; petit, nec fraxinus errat:
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro,
Inde velut muro, ſolidaque à cute repulſa eſt.
Quà tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cycnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus Achilles:
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menetæ.
Tum vero preceps curru fremebundus ab alto
Deſilit, & nitido ſecum comminus hoſtem
Enſe petens, pa mam gladio galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoq; corpore ferrum.
Haud tulit ulterius; gladioque adverſa reducto
Ter quater æra viri capulo cava tempora pulſat,
Cedentiq; ſequens inſtat turbatq; ruitq;
Attonitoq; negat requiem, pavor occupat illum
Ante oculoſq; natant tenebræ, retroq; ferenti

Averſos

Aversos passus, medio lapis obstitit arvo,
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Ut multo vertit, terræq; affixit Achilles.
Tum clypeo, genibusq; premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ presso subdita mento
Elidunt fauces, & respiramen, iterq;
Eripiunt ait mæ: victum spoliare parabat,
Arma relicta videt, corpus Deus æquoris album
Contulit in volucrem, cujus modo nomen habebat.
Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit, & positis pars utraque substitit armis.
Dumq; vigil Phrygios servat custodia muros,
Et vigil Argolicas servat custodia fossas,
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Palladæ mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit projecta calentibus aris,
Et Diis acceptus penetravit in æthera nidor.
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.
Discubuere toris proceres, & corpora tosta
Carne replent, vinoq; levant curasq; sitimq;
Non illos Cytharæ, non illos carmina vocum,
Longaq; multisoni delectat tibia buxi,
Sed nectem sermone trahunt, virtusq; loquendi
Materia est, pugnas referunt hostiq; suasq;
Inq; vices adita atque exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat, quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem:
Proxima præcipue domito victoria Cycno
In sermone fuit: visum mirabile cunctis,
Quod juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Invictumq; à vulnere erat, ferrumq; terebat;
Hoc ipse Æacides hoc mirabantur Achivi.
Cum sic Nestor ait, Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloq; forabilis ictu
Cycnus, at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi,
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus, Othryn

Incoluit;

Incoluit, quoq; quod mirum magis esset in illa,
Fœmina natus erat, monstri novitate moventur,
Quisquis adest, narretq; rogant, quos inter Achilles
Dic age (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus,
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus à quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior, quamvis obstet mihi tarda vetustas,
Multaq; me fugiunt primis spectata sub annis,
Plura tamen memini, nec, quæ magis hæreat ulla
Pectore res nostro est, inter belliq; domusq;
Acta tot, ac, si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum, nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, perq; propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos,
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ, nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos, secretaq; littora carpens
Æquorei vim passa Dei est, ita fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia sensit,
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ.
Elige quid voveas, eadem quoq; fama ferebat,
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati jam posse nihil, da fœmina ne sim,
Omnia præstiteris, graviore novissima dixit
Verba sono poteratq; viri vox illa videri,
Sicut erat, nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat, dederatq; super, ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset:
Manere lætus abit, studiisq; virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaq; arva pererrat:
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,

Nubige-

Nubigenasq; feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro:
Æmonii proceres aderant, aderamus & ipsi,
Festaq; confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant,
Cinctaq; adest virgo matrum nurumq; caterva,
Præsignis facie, fœlicem dixjmu- illa
Conjuge Perithoum, quod penè fefellimus omen.
Nam tibi sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus quam virgine visa
Ardet, & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ
Raptaturq; comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisq; probabat,
Aut poterat, rapiunt; captæqui, erat urbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus; ocyus omnes
Surgimus, & primus, Quæ te væcordia, Theseus,
Eurite pulsat, ait, qui me vivente lacessis
Perithoum, violasq; duos ignarus in uno.
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Summovet instantes; raptamq; furentibus aufert,
Ille nihil contra, neq; enim defendere verbis
Talia facta potest, sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaq; pectora pulsat.
Forte fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversaq; misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque merumq;
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat, ardescunt germani cæde bimembres,
Certatimq; omnes uno ore, arma, arma loquuntur.
Vina dabant animos, & prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curviq; lebetes,
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis, & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis,

Ela

Elatumq; altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi,
Illisit fronti Lapythæ Celadontis, & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
Exiliere oculi, disjectisq; ossibus oris
Acta retro naris, medioq; est fixa palato,
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Pelades, dejecto in pectora mento,
Cumq; atro mistos spumantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
Cumq; suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressitq; duos Brotean, & Orion, Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpe reluctantis constabat cornua Lunæ,
Non impune feres, teli modo copia detur.
Dixerat Exadius, telq; habet instar in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumine ramo,
Eruitq; oculos, quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam concretaq; sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Pruniticum torrem dextraq; à parte Charaxi
Tempora per fregit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida flamma
Arserunt crines, & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit, ut dare ferrum
Igne rubens plerumq; solet, quod forcipe curva,
Cum faber eduxit, fluctibus dimittit, at illud
Stridet & in tepida sub mersum sibilat unda,
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Extulit, inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri, quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas, socium quoq; saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.

Gaudia

Gaudia nec retinet Rhœtus, sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum,
Semicremoq; nova repetitum stipite vulnus,
Terq; quaterq; gravis iunctura verticis ictu
Rupit, & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritumq; Driantaq; transit,
Et quibus ut prima tectus lanugine malas,
Procubuit Coritus; Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagrus ait; nec dicere Rhœtus
Plura sinit, rutilasq; ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perq; os in pectora. flammas.
Te quoq; sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur, sed non in te quoq; constitit idem
Exitus, assiduæ successu cædis ovantem,
Qua iuncta est humero cervix, sude figis obusta:
Ingemuit, duroq; sudem vix osse revellit
Rhœtus, & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Licidasque & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Caumas.
Quiq; pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat,
Et Pholus, & Mena leus & Abas prædator aprorum,
Quiq; suis frustra bellum dissuaserat augur
Astyles, Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos inquit, servaberis arcus.
At non Eurynomos, Lycydas, & Araus & Imbreus
Effugere necem, quos omnes dextra Dryantis
Verculit adversos: adversum, tu quoq; quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Canee tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum
Quanaris fronti committitur accipis, imæ,
In tanto fremitu cunctis sine fine jacebat
Sop tus venis, & inexperrectus Aphynas,
Languentiq; manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossæa villosis pellibus ursa.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, miscendaq; dixit,

Cum

Cum Styge vina bibes Phorbas, nec plura locutus,
In juvenem torsit jaculum, ferrataq; collo
Fraxinus ut casu jacuit resupinus, ad acta est.
Mors caruit sensu, plenoq; é gutture fluxit,
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum, conantem evellere terra
Grandiferam quercum, quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaq; robora pulsat,
Lancea Perithoi costis immissa Petræ
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Perithoi cecidisse Licum virtute ferebant
Perithoi virtute Chromin, sed uterq; minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsq; dederunt,
Fixus Helops jaculo est, quod tempora pervia fecit
Et missum à dextera lævam penetravit ad aurem,
Dictys ab ancipiti dilapsu, acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixyone natum,
Decidit in præceps, & pondere corporis ornum
Ingentem fregit, suaque induit ilia fractæ.
Ultor adest Phareus, saxumque é monte revulsum
Mittere conatur, mutantem stipite querno
Occupat Æthides, cubitique ingentia fregit
Ossa, nec ulterius dare corpus in utile leto
Aut vacat, aut curat, tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quenquam portare nisi ipsum:
Oppositoq; genu costis, prensamque sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robbore nodoso, præduraque tempora fregit.
Robore Medimnum, jaculatoremque Lycespen
Sternit, & immissa protectum pectora barba
Hippason, & summis extantem Rhyphea sylvis,
Thereaque Æmoniis qui prensos montibus ursos,
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon, solidoque revellere dumo
Annosam piuum magno molimine tentat,
Quod quia non potuit, præfractum misit in hostem.

Sed

Sed procul à telo Theseus veniente recessit.
Palladis admonitu (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit, nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusq; humerumq; sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacide dederat pacis pignusq; fidemq;
Hunc procul ut fado dejectum vulnere Peleus
Viderat, inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait, validoq; in Demeleonta lacerto
Fraxineam misit mentis quoq; viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit, trahit ille manu sine cuspide lignum,
Id quod vix sequitur, cuspis pulmone retenta est,
Ipse dolor vires animo dabat, æger in hostem
Erigitur, pedibusq; virum conculcat equinis
Exipit ille ictus galea clypeoq; sonantes,
Defensatq; humeros; prætentaq; sustinet arma.
Perq; armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Philegreon & Heylen
Eminus. Hiphinoum collato Marte, Danimq;
Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sæviq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro,
Et jaculum torsi, quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus, fit clamor, at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
Stabat enim propior mediam ferit ense sub alvum,
Prosiliit, terraq; ferox sua viscera traxit,
Tractaq; calcavit calcataq; rupit, & illic
Crura quoq; impediit, & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua Cyllare forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens, barbæ color aureus, aurea

Ex

Ex humeris medios coma dependebat in armos,
Gratus in ore vigor, cervix, humerique manusq;,
Pectoraq; artificum laudatis proxima signis,
Ex qua parte vir est, neque equi mendosa sub illo,
Deteriorque viro facies, da colla, caputq;,
Castore dignus erit, sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris, totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus,
Multæ illum petiere suæ de gente, sed una
Abstulit Hylonome, qua nulla detentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina sylvis,
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet, cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris ut sit coma pectine lenis,
Ut modo rore maris, modo se violave, rosave
Implicet, interdum canentia lilia gestet,
Bisque die lapsis Pegaseæ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat,
Nec nisi quæ deceant, electarumq; ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera sævo,
Par amor est illis, errant in montibus una,
Antra simul subeunt, & tum Lapitheia tecta,
Intrarunt pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est; jaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, qua collo pectora subsunt.
Cyllare, te fixit, parvo cor vulnere læsum,
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impositaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
Admovet, atque animæ fugienti obsistere tentat.
Ut videt extinctum, dictis quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit, morienſque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos, qui sæva Leonem
Vinxerat inter se connexis vellera nodis
Phœcomes, hominemque simul protectus, equumque
Codice qui misso, quem vix juga bina moverent

Juncta

Junctâ, Phonolenidem summo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, perq; os,
Perq; cavas nares, oculósq; auresq; cerebrum
Molle fluit, veluti concretum vimine querno
Lac solet: ut ve liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare jacentem
(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chronius quoq; Teleboasq;
Ense jacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum, jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat, nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Pariphanta Pyreti?
Amphyca quid referam? qui quadrupedantis Oicli
Fixit in adverso cornum sine cuspide vultu.
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Nessæi, manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Amphyciden Mopsum: Mopso jaculante biformis
Occubuit frustrâq; loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoq; ad guttura fixo.
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelumq; Bromumq;
Antimachumq; Helimumq; securiferumq; Pyracmon,
Vulnera non memini, numerum, nomenq; notavi.
Provolat Æmathi spoliis armatus Alesi,
Quem dederat letho, membris & corpore Latreus
Maximus; huic ætas inter juvenemq; senemq;,
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani,
Qui clypeo, gladioq; Macedoniaq; sarissa
Conspicuus, faciemq; obversus in agmen utrumq;
Armaq; concussit, certumq; equitavit in orbem:
Verbaq; tot fudit vacuas animosus in auras:

Et te, Cæni, feram: nam tu mihi fœmina semper,
Tu mihi Cænis eris, nec te natalis origo
Commovit, mentemque subit, quo præmia facto,
Quoque viri falsam pecten mercede pararis?
Quid sis nata vide, vel quid sis passa: columque
I, cape cum calathis, & stamina pollice torque,
Bella relinque viris, jactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus ensis hasta,
Qua vir equo commissus erat: furit ille dolore,
Nudaque Phyllæi juvenis ferit ora sarissa.
Non secus hæc resilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Comminus aggreditur, lateriq; recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt,
Haud tamen effugies, medio jugulaberis ense,
Quandoquidem mucro est hebes, inquit: hoc in latus ense
Obliquat: longaque, amplectitur ilia dextra,
Plaga facit gemitus in corpore marmoris ictu,
Fractaque dissiliit percussa lamina collo.
Ut satis illæsos miranti præbuit artus,
Nunc age, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, cæcamque in viscera movit
Versavitque manum: vulnusque in vulnere fecit.
Ecce! ruunt vasto trepidi cum amore bimembres,
Telaque in hunc omnes unum mittuntque, feruntque:
Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni
Inque cruentatus Cæneus. Elateius illum
Fecerat attonitos nova res, heu dedecus ingens,
Monychus exclamat, populus superamur ab uno,
Vixque, vivo: quamquam ille vir est, nos segnibus actis,
Quod fuit ille sumus: quid membra immania prosunt?
Quid gemina vires? & quid fortissima rerum,
In nobis duplex natura animalia junxit;
Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
Esse reor, qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos semimarі superamur ab hoste.

Saxa

Saxa trabesq; super totosq; involvite montes,
Vivacemq; animam missis elidite sylvis:
Sylva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insani dejectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hostem,
Exemplumq; fuit, parvoq; in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo sub pondere Caeneus
Æstuat arboreo: conjectáq; robora duris
Fert humeris; sed enim postquam super ora, caputq;
Crevit onus, nec habet quas ducat spiritus auras,
Deficit interdum: modò se super æra frustra
Tollere conatur, jactaq; evolvere sylvas.
Interdumq; movet veluti quam cernimus (ecce)
Ardua si terra quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est, alii sub inania corpus
Tartara detrusum sylvarum mole ferebant:
Abnuit Amphycides, medioq; ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tunc primùm fuerat conspecta volucris,
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, pariterq; animo est oculisq; secutus:
O salve dixit, Lapithæ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed avis nunc unica, Caeneu,
Credita res auctore suo est: dolor addidit iram,
Oppressúmq; ægrè tulimus tot ab hostibus unum,
Nec prius absistimus ferro exercere dolorem
Quàm data pars letho, partem fuga, nòxq; removit.

Hæc inter Lapithas & semihomines Centauros
Prælia Lepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcides tacito non pertulit ore:
Atq; ait: Herculeæ mirum est oblivia laudis
Acta tibi, senior. certè mihi sæpè referre
Nubigenas domitos à se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pylius: quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos annis rescisscere luctus?

Inque tuum genitorem odium, offensaſq; fateri?
Ille quidem majora fide quoq; geſſit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem poſſe negare.
Sed neq; Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus, quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinque Pylumq;
Diruit, inque meos ferrum flammásq; penates
Impulit: utq; alios taceam, quos ille peremit,
Bis ſex Neleide fuimus conſpecta juventus,
Bis ſex Herculeis cecidêrunt, me minus uno,
Viribus: atq; alios vincî potuiſſe ferendum eſt:
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſúſq; reponere ſumptas,
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divûm gratiſſima regi.
Viribus uſus avis, pennis, roſtroq; reduncо,
Hamatíſq; viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tyrinthius arcus:
Atq; inter nubes ſublimia membra ferenten
Pendentemq; ferit, lateri qua jungitur, ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motúmq; negant viréſq; volandi:
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis, & quæ levis hæſerat ala,
Corporis offixi preſſa eſt gravitate ſagitta:
Pèrq; latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro:
Num videar debere tui præcipia rebus
Herculis ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulterius, quàm fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleius edidit ore,
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox eſt data cætera ſomno.
At deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,

In volucrem corpus nati Cycneida versum
Mente dolet patria, sævumque perosus Achillem,
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea dictis.
O mihi de fratris longe carissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ,
Ecquid, ubi Asiacas casuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, bellóque cruentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiet: at quoniam concurrere cominus hosti
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit atque animo pariter patruique suoque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Æacum, mediaque in cæde virorum,
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin, Fassusque deum, quid spicula perdis
Sanguine plebis ait? siqua est tibi cura tuorum,
Verte in Æaciden, cæsosque ulciscere fratres.
Dixit: & ostendens sternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
Certaque letiferâ direxit spicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit: ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Graiæ raptore maritæ:
At si fœmineo fuerat tibe Marte cadendum,
Thermodoontiaca malles cecidisse bipenni.
Jam timor il e Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armarat deus idem, idemque cremârat
Jam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non benè compleat urnam:
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.

Hæc illi mensura viro respondet; & hæc est
Pars tibi Pelide, nec inania tartara sentit:
Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere posses,
Bella movet clypeus, deq; armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo,
Poscere, non alii: solt Telamone creato,
Laërtiq; fuit tantæ fiduciæ laudis.
A se Tantalides onus invidiamq; removit:
Argolicósq; duces mediis considere castris
Jussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

Pub. Ovidii.

Nasonis Metamorphoseon.

LIBER. XIII.

Consedére duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax,
Utque erat impatiens iræ, Sygeia torvo
Littora prospexit, classemq; in littore vultu:
Intendensq; manus, Agimus, pro Jupiter, inquit,
Ante rates causam, & mecum confertur Ulysses?
At non Hecto eis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi:
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quam pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est iste: quantumq; ego Marte feroci,
Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi,

Esse reor (vidistis enim,) suanarret Ulysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor, sed demit honorem
Æmulus Ajaci. non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid speravit Ulysses.
Ipse tulit pretium jam nunc certaminis hujus,
Qui cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atq; ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Mænia qui forti Trojana sub Hercule cepit,
Littoraq; intravit Pegasæâ Colcha carina.
Æacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget,
Æacon agnovit summus, prolemq; fatetur
Jupiter esse suam: sic a Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam prosit Achivi,
Si mihi cum magno non sit communis Achille,
Frater erat, fraterna peto: quid sanguine cretus
Sisyphio, furtisq; & fraude simillimus illi,
Inseris Æacides alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloq; sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorq; videbitur ille,
Ultima qui cepit, detrectavitq; furore
Militiam ficto: donec solertior iste,
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitatàq; traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla?
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?
Atq; utinam, aut verus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
Hortator scelerum: non te Pæant a proles
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu, Laërtiadæq; precaris,
Quæ meruit: quæ (si dii sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,

Heu, pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboq; fameque,
Venaturq; aliturq; avibus, volucreſq; petendo
Debita Trojanis exeret ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Ulyſſem.
Vellet & infœlix Palamedes eſſe relictus:
Viveret, aut certè letum ſine crimine haberet.
Quem, malè conviĉti nimiùm memor iſte furoris,
Prodere rem Danaûm finxit, fictumq; probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece: ſic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Qui licet eloquio fidum quoq; Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum, qui cùm imploraret Ulyſſem
Vulnere tardus equi, feſſuſq; ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt: non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides, qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit, trepidoq; fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit, utq; reliquit,
Sic linquendus erat, legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios: adſum, videoq; trementem.
Pallentemq; metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei, texiq; jacentem:
Servavi q; animam (minimùm eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum,
Redde hoſtes, vulnuſq; tuum, ſolitumq; timorem:
Poſt clypeumq; late, & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui, cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt, ſecumq; deos in prælia ducit:
Quáque ruit, non tu tantùm terreris Ulyſſe,
Sed fortes etiam, tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Eminus ingenti reſupinum pondere fudi:
Hunc ego poſcentem, cum quo concurrerer, unus

Suſtinui:

Sustinui: sortemq; meam vovistis Achivi;
Et vestræ valuêre preces, si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumq; igneſq; Jovemq;
In Danaas classes, ubi tunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus; date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, quæritur istis,
Quam mihi, major honos, conjunctaq; gloria nostra est;
Atq; Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemq; Dolona,
Priamidemq; Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite, & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet; manifestabitq; latentem.
Sed neq; Dulichius sub Achillis cassîde vertex
Pondera tanta feret, nec non onerosa gravisq;
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nil clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ nataq; ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit, non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, qua solâ cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus tam raro prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus:
Deniq; quid verbis opus est? spectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hostes,
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgiq; secutum
Ultima murmur erat: donec Laertius heros

Astitit,

Astitit, atq; oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, expectatoq; resolvit
Ora sono: neq; abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certamin is hæres:
Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille:
Quem quoniam non æqua mihi, vobisq; negarunt
Fata (manuque simul veluti lachrymantia terſit
Lumina) qu s magno melius succedet Achilli,
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod ut est hebes, esse videtur,
Neve mihi noceat, quod vobis semper Achivi
Profuit ingenium, meaque hæc facundia, si qua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisque recuset;
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi
Vix ea nostra voco: sed enim quia rettulit Ajax
Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Jupiter est, totidemque gradus distamus ab illo:
Nam mihi Laertes pater est; Arcesius illi;
Jupiter hinc, neq; in his quisquam damnatus & exul.
Est quoq; per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas, Deus est in utroque parente.
Sed neq; materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam:
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleusq; fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spoliis quæratur in istis.
At si proximitas primusq; requiritur hæres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi,
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc Scyronve ferantur.
Nec minor est isto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen: tum si petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit: rerum tamen ordine dicar.

Prasciæ

Præscia venturi genitrix Nereia lethi
Dissimulat cultu natum, & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inserui, neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti,
Nate dea dixi, tibi te peritura reservant
Pergama, quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt, ego Telephon hasta
Pugnantem domui, victum, orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum est; me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrisenque & Cyllan Apollinis urbes,
Et Scyron cepisse: meâ concussa jutate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextra;
Utque alios taceam, qui savum perdere posset
Hectora nempe dedi, per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaque Euboicam compulerunt mille carinæ;
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt; diræque jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, diviseque irascitur ipsis,
Atque in rege tamen pater est: ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem, quæ non hortanda, sed asta
Deceptenda, fuit: quòd si Telamonius isset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax Orator ad arces,
Visaque & intrata est altæ mihi curia Trojæ:
Plenaque adhuc erat illa viris, interritus egi,

Quam

Quam mihi mandarat communis Græcia causam?
Accuſoq; Parin: prædámq; Helenámq; reposco.
Et moveo Priamum, Priamóque Antenora junctum.
At Paris, & fratres & qui rapuerê ſub illo,
Vix tenuêre manus (ſcis hæc Menelaë) nefandas,
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilióque manúque
Utiliter feci ſpacioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuêre diu, nec aperti copia Martis
Ulla fuit, decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil, niſi prælia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior, foſſas munimine cingo,
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidi: doceo, quo ſimus alendi,
Armandiq; modo, mittor quó poſtulat uſus.
Ecce, Jovis monitu, deceptus imagine ſomni
Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere vocem.
Non ſinat hoc Ajax, delendáq; Pergama poſcat,
Quodq; poteſt, pugnet: cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga turba ſequatur:
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti.
Quid, quod & ipſe fugit? vidi, pudüitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaq; vela parares,
Nec mora: Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat ô ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atq; aliis, in quo dolor ipſe diſertum
Fecerat, averſos profugo de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
Audet, & auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune protervus.
Erigor, & trepidos cives exhortor inhoſtes,
Amiſſámq; mea virtutem voce reposco

Ter-

Tempore ab hoc quodeunq; poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt, qui dantem terga retraxi,
Deniq; de Danais quis te laudatve, petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta,
Me probat, & ſocio ſemper confidit Ulyſſe.
Eſt aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi nec me ſors ire jubebat:
Sed tamen & ſpreto noctiſq; hoſtiſq; periclo,
Auſum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo. non ante tamen, quàm cuncta cōgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognōram, nec quid ſpectarer, habebam,
Et jam promiſſâ poteram cum laude reverti:
Haud contentus eo, petii tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris, comitéſq; peremi:
Atq; ita captivo victor, votîſq; potitus.
Ingredior curru lætos imitante triumphos,
Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritq; benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cùm multo ſanguine ſudi
Cœranon, Iphitidenq; Alaſtoráq; Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonáq; Prytanimq;
Exitioq; dedi cum Pheridamante Thoona,
Et Charopen, fatiſq; immitibus Eunomon actum;
Quiq; minus celebres noſtrâ ſub mœnibus urbis
Procubuêre manu: ſunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco, nec vanis credite verbis,
Aſpicite en (veſtemq; manu diduxit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios, & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert, contra Troaſq; Jovemque?
Conſiteórq; tulit: neq; enim benefacta malignè
Detractare meum eſt, modò ne communia ſolus
Occupet, atq; aliquem nobis quoq; reddat honorem.

Reppulit

Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, obitus regiſque, ducisque, meique;
Nonus in officio & prælatus munere ſortis,
Sed tamen è vestris fortiſſime pugnæ
Quis fuit? Hector abit, violatus vulnere nullo.
Me miſerum quanto cogar meminiſſe dolore
Temporis illius! quo Graium murus, Achilles
Procubuit; nec me lachrymæ, luctuſque, timorq;
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem
His humeris; his inquam humeris ego corpus Achillis
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoq; ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus certè veſtros ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? néq; enim clypei cœlamina novit,
Oceanum & terras, cumq; alto ſidera cœlo,
Peleiadaſq; Hyadaſq; immunemq; æquoris Arctos,
Diverſaſq; urbes, nitidumq; Orionis enſem,
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma?
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocat crimen, ſimulavimus ambo:
Si mora pro culpa eſt, ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia Mater Achillem,
Primáq; ſunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro: deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum, vobis quoq; digna pudore
Objicit; an falſo Palamedem crimine turpe eſt
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe dicrum?

Sed

Sed neq; Nauplíades facinus defendere tantum,
Tamq; patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina, vidiſtis, pretio quæ obiecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus meruit, crimen defendite veſtrum,
(Conſenſiſtis enim:) nec me ſuaſiſſe negabo,
Vt ſe ſubtraheret bellis, vicq; labore:
Tentaretq; feros requie lenire dolores,
Paruit & vivit, non hæc ſententia tantum eſt
Fida, ſed & fœlix cum ſit, facit eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt,
Ne mandate mihi, melius Telamonius ibit,
Eloquioq; virum, morbiſq; iraq; furentem
Mollíet, aut aliqua producet callidus arte.
Ante retrò Simois fluet, & ſine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaia Trojæ,
Quam ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia profit.
Sis licet infeſtus ſociis, regiq; mihiq;
Dure Phi'octete, licet execrere, meumq;
Devoveas ſine fine caput: cupiaſque dolenti
Me tibi ſorte dari, noſtrúmque haurire cruorem:
Vtque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri,
Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar;
Támque tuis potior (faveat fortuna) ſagittis,
Quàm ſum Dardanio (quem cepi) vate petitus;
Quàm reſponſa Deum Trojanáq; fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è mediis: & ſe mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perq; feros enſes, non tantum mœnia Trojæ,
Verum etiam ſummas arces intrare, ſuáq;
Eripere ade deam, raptamque effere per hoſtes?
Quæ niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus

Geſtaſ-

Gestasset lævâ taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tunc vici, cùm vinci posse coëgi.
Desine Tydidem vultuq; & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro ciasse tenebas,
Solus eras, tibi turba comes, mihi contigit unus,
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoq; hæc peteret: peteret moderatior Oileus,
Eurypylúsq; ferox, claroq; Andremone natus;
Nec minus Idomeneus, patriáq; creatus eadem
Meriones, peteret majoris frater Atridæ;
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi
Consiliis cessere meis: tibi dextera bello
Utilis, ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est:
Tu pugnare potes, pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantum corpore prodes,
Nos animo; quantóq; ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quantò est dux milite major,
Tantum ego te supero; nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu, vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia vestro,
Próq; tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est: obstantia fata removi,
Altáq; posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraq; mœnia Trojæ,
Perq; deos, oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipit q; petendum est,
Si Trojæ fortis aliquid restare putatis,
Este mei memores: aut si mihi non datis arma,
Huic date: & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: & quid facundia posset
Tum patuit: fortisq; viri tulit arma disertus.

Hectora

Hectora qui solus, qui ferrum, ignemq; Jovemq;
Sustinuit toties, unam non sustinet iram:
Invictumque virum vicit dolor: arripit ensem:
Et meus hic certe est: an & hunc sibi poscet Ulisses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit,
Ne quisquam Æacem possit superare, nisi Ajax.
Dixit & in pectus tunc demum vulnera passum,
Qua patuit ferro lethalem condidit ensem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipse cruor, rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Transierat: tandem portu votoque potitus
Vela dat, ut referat Tirynthia tela sagittas.
Quæ postquam ad Graios domino comitante revexit,
Imposita est sero tandem manus ultima bello;
Troja simul, Priamusque cadunt. Priameia conjux
Perdidit infelix hominis post omnia formam,
Externasque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum quâ clauditur Hellespontus
Ilion ardebat, neque adhuc confederat ignis
Exiguumque senis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: tractisque comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
Dum licet amplexas succensaque templa tenentes,
Invidiosa trahunt victores præmia Graii;
Mittitur Astyanax illis de turribus unde
Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum à matre solebat.
Jamque viam suadet Boreas, flatuque secundo
Carbasa mota sonant, jubet uti navita ventis.

Troja vale, rapimur clamant: dant oscula terræ
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem miserabile visu,
In mediis Hecube natorum inventa sepulchris:
Prensantem tumulos, atq; ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxêre manus, tamen unus hausit,
Inq; sinu cineres secum tulit Hectoris hausto,
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Infoxias inopes, crinem, lachrymasq; reliquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris: Polymnestoris illic
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisq; removit ab armis.
Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: juguloq; sui demisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent
Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Littore Threicio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hic subitò quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisq; minanti,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro,
Immemoresq; mei discedit is, inquit, Achivi?
Obrutáq; est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite: itq; meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit, & immiti sociis parentibus umbræ
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat,
Fortis, & infœlix & plus quam fœmina, virgo,
Ducitur ad tumulum, diroq; fit hostia busto:
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitq; sibi fera sacra parari:
Utq; Neoptolemum stantem ferrumq; tenentem,
Utq; suo vidit figentem lumina vultu:

Vtere

Vtere jamdudum generoſo ſanguine, dixit;
Nulla mora eſt; aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo; jugulúmq; ſimul pectúſq; retexit.
Scilicet haud ulli ſervire Polyxena vellem.
Haud per tale ſacrum numen placabitis ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere poſſet;
Mater obeſt, minuitq; necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios, adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi juſta peto; tactúq; virilis
Virgineo removete manus; acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit ſanguis; ſi quos tamen ultima noſtri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat; genitrici corpus inemptum
Reddite: neve auro redimat jus triſte ſepulchri,
Sed lachrymis: tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat; at populus lachrymas quas illa tenebat,
Non tenet: ipſe etiam flens, invitúſq; ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quó; cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet, caſtíq; decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratóſq; recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris;
Téq; gemunt virgo, teque ô modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala ſors; quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quòd tamen Hectora partu
Ediderat; dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natíſque viróque,
Huic quoq; dat lachrymas, lachrymas in vulnera fun-
Oſculáq; ore tegit, conſuetaq; pectora plangit: (dit
Canitiémque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc laniato pectore dixit:

Nata tua (quid enim superest?) dolor ultime matris
Nata jaces; videoq; meum tua vulnera pectus.
Et ne perdiderim quenquam sine cade meorum,
Tu quoq; vulnus habes: at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam; cecidisti & fœmina ferro,
Totq; tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, nostriq; orbator Achilles:
At postquam cecidit Paridis Phœbiq; sagittis,
Nunc certè dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoq; mi metuendus erit, cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit; tumulo quoq; sensimus hostem;
Æacidæ fœcunda fui: jacet Ilion ingens,
Eventuq; gravi finita est publica clades,
Sed finita tamen: soli mihi Pergama restant,
In cursuq; meus dolor est; modo maxima rerum,
Tot generis natisq; potens, nuribusq; viróque,
Nunc trahor exul inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopes munus: quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, hæc Hectoris illa est
Clara parens, hæc est, dicet, Priameia conjux.
Postq; tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi? quo ferrea resto?
Quidve moror? quo me servas damnosa senectus?
Quò dii crudeles, nisi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Fœlix morte sua est; nec te mea nata, peremptam
Aspicit, & vitam pariter, regnumq; reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo,
Condeturq; tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc est fortuna domus, tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæq; haustus arenæ.
Omnia perdidimus; super est, cur vivere tempus
In breve sustineam; proles gratissima matri
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.

Quid

Quid mover interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & Parcos immiti sanguine vultus?
Dixit; & ad littus passu procedit anili,
Albentes lacerata comas; date Troades urnam,
Dixerat infœlix, liquidas hauriret ut undas,
Aspicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaq; Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrymasq; introrsus obortas
Devorat ipse dolor; duroq; simillima saxo
Torpet, & adversâ figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus;
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati;
Vulnera præcipuè; seque armat, & instruit iræ,
Qua simul exarsit, tanquam regina maneret,
Ulcisci statuit, pœnaque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leæna,
Signaq; nacta pedum sequitur quem non videt hostem;
Sic Hecube postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis,
Colloquiumque petit; nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius, prædaque assuetus amori,
In secreta venit; tum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube dixit, da munera nato;
Omne fore illius quod das, quod & antè dedisti,
Per superos juro, spectat truculenta loquentem,
Falsaque jurantem, tumidaque exæstuat irâ.
Atque ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat, & digitos in perfida lumina condit,
Expellitque genis oculos; facit ira valentem,
Immergitque manus; fœdataque sanguine fonti
Non lumen (neq; enim supereſt) loca luminis hauriſt.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni,
Troada telorum lapidumque incessere jactu
Cœpit; at hæc missum ranco cum murmure saxum

Morſibus inſequitur, ritèque ad verba parato
Latrauit conata loqui, locus extat, & ex re
Nomen habet: veterumq; diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululauit mœſta per agros.
Illius Troaſque ſues, hoſteſque Pelaſgos,
Illius fortuna deos quoque mouerat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Iouis coniuxque ſororque
Eventus Hecubam meruiſſe negauerat illos.
Non vacat Auroræ, quanquã iiſdem faverat armis,
Cladibus & caſu Troiæque Hecubæque moueri.
Cura deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi; Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat; latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens, ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Iouis, lachrymiſque has addere voces;
Omnibus inferior quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diua tamen veni, non ut delibra, dieſque
Des mihi ſacrificos, calituraſque ignibus aras:
Si tamen aſpicias quantum tibi fœmina præſtem,
Tum cum luce nouã noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes; ſed non ea cura neq; hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio, qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo; primiſque ſub annis
Occidit à forti (ſic dii voluiſtis) Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe deum rector: maternáque vulnera leni.
Iupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corrupit igne rogus; nigrique volumina fumi
Infecêre diem, veluti cum flumina nãtas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infrà
Astra favilla volat; glomeratáque corpus in unum

Denſatur

Denſatur, faciemq; capit, ſumitq; colorem,
Atq; animum ex igni: levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuêre ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo.
Terq, rogum luſtrant, & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diverſâ populo de parte feroces
Bella gerunt, roſtriſq; & aduncis unguibus iras
Exercent; alâſq; adverſáq; pectora laſſant,
Inferiæq; cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora; ſeq; viro forti meminêre creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictæ; cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali morituræ morte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum eſt;
Luctibus eſt Auſora ſuis intenta, piáſq;
Nunc quoq; dat lachrymas, & toto rorat in orbe.

Non tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoq; fata ſinunt; ſacer, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniùmq; ſuum, profugâq; per æquora claſſe
Fertur ab Antandro, ſceleráraq; littora Thracum,
Et Polydoræo manantem ſanguine terram
Linquit, & utilibus ventis æſtúq; ſecundo
Intrat Apollineam ſociis comitantibus urbem.
Hunc Anius quo rege homines, antiſtite Phœbus
Ritè colebatur, templóq; domóq; recepit;
Urbémq; oſtendit, delubráq; nata duáſq;
Latona quondam, ſtirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinóq; in thura profuſo,
Cæſorúmque bonum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt; poſitóſq; tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc pius Anchiſes; ô Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,

Bisque duas natas quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius, niveis circundata tempora vittis
Concutiens, & tristis ait, non falleris, heros
Maxime; vidisti natorum quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum incõstantia versat)
Pene vides orbum; quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locúmque & regna tenentem:
Delius augurium dedit huic dedit altera Liber
Fœmineæ stirpi voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemque meri baccamque Minervæ
Transformabantur; diversque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitos gremio genitoris, alantque
Imperat Argolicam cœlesti munere gentem:
Effugiunt quò quæque potest; Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest; & ni dedantur bella minatur.
Victa metu pietas consortia corpora pœnæ
Reddidit; & timido posses ignoscere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat; per quos decimum durastis in annum,
Famque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cælo
Brachia, Bacche pater! fer opem, dixêre, tulitq;
Muneris auctor opem; (si miro perdere more,
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est; pennas sumpsere, tuaque
Conjugis in volucres niveas abiêre columbas.
Talibus atque aliis postquam convivia dictis
Implerunt, mensâ, somnum petiêre, remota,
Cumq; die surgunt, adeuntque oracula Phœbi,
Qui petere antiquam matrem, cognatáque jussit

Littras

Littora: prosequitur rex, & dat munus ituris:
Anchisæ sceptrum, Chlamydem, pharetramq; nepoti,
Craterem Æneæ, quem quondam miserat illi
Hospes ab Æmonis Therses Ismenius oris,
Miserat hunc illi Therses; fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Urbs erat, & septem posses ostendere portas:
Hæ pro nomine erant, & quæ foret illa docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique igneſque rogique
Effusæque comæ, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur
Siccatosque queri fontes, sine frondibus arbor
Nuda riget. lambunt arentia saxa capellæ.
Ecce facit mediis natas ab Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam, demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo: pulchrisque per urbem
Funeribus ferri celebrique in parte cremari:
Tum de virgineo geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat & cineri materno ducere pompam,
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus in aurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dantque sacerdoti custodem thuris acerram,
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuere: locique
Ferre diu nequiere Jovem, centumq; relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems jactatq; viros Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque Samumque
Neritiasque domos regnum fallacis Ulyssi,
Pretereunt vecti: certatam lite deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est.

Voca

Vocalémque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniósq; sinus, ubi nati rege Molosso
Impia subjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt; Epyros ab his, regnatáque vati
Buthrotos Phrygio simulatáq; Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamedes Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam; tribus hæc excurrit in æquora linguis,
E quibus imbriferos versa est Pachynos ad Austros,
Mollibus expositum Zephyris Lilybeon; ad Arctos
Æquoris expertes spectat, Boreámq; Poloros.
Hanc subeunt Teucri remis, æstuq; secundo.
Sub noctem potitur Zanclæâ classis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infestat, vorat hæc raptas, removetque carinas;
Illa feris atram canibus succingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quóq; tempore virgo;
Hanc multi petiêre proci, quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat, & elusos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur referens suspiria dictis;
Te tamen ô virgo, genus haud immite virorum
Expedit; utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est, quæ sum turbâ quóque tuta sororum,
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lachrymæ vocem impediere loquentis;
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
Et solata deam est; refer, ô gratissima, dixit:
Neve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereis his contra resecuta Cratëide natam est.
Acis erat Fauno Nymphâq; Simethide cretus,
Magna quidem patrisque sui, matrisq; voluptas,
Nostra tamen major; nam me sibi junxerat uni

Pulcher

Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signarat tenerus dubia lanugine malas:
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amórve
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam.
Par utrumq; fuit: proh! quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni cum diis contemptor Olympi,
Quid sit amor, sentit; nostriq; cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum, antrorumq; suorum.
Jamq; tibi formæ, jamq; est tibi cura placendi,
Jam rigidos pectis rastris Polypheme capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritasq; sitisq; immensa cruoris
Cessant, & tutæ veniunt abeuntq; carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurimides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit, lumenq; quod unum
Fronte geris medio, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit: & ô vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit: sic frustra vera monentem
spernit, & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis; utrumq; latus circumfluit æquoris unda
Huc ferus ascendit Cyclops medinq;, resedit,
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi qua præbuit usum
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
Sumptaq; arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes,
Senserunt undæ; latitans ego rupe, meiq;
Acidis in gremio residens procul, auribus hausi
Talia dicta meis, auditaq; verba notavi.
Candidior folio nivei Galatea ligustri,

Flo-

Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hœdo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & Cygni plumis, & lacte coacto,
Et, si non fugias, riguo formosior horto;
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro;
Et (quod præcipuè, si possem demere vellem)
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam Ventis, volucriq; fugacior aura.
At benè si noris, pigeat fugisse, morásq;
Ipsa tuas damnes; & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems; sunt poma gravantia ramos;
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ,
Sunt & purpureæ; tibi & has servamus & illas;
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges; ipsa autumnalia corna,
Prunaq; non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa novasq; imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus; omnis tibi serviet arbor.
Hoc pecus omne meũ est, multæ quoq; vallibus errant,
Multas sylva tegit, multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possem tibi dicere, quot sunt;
Pauperis est numerare pecus; de laudibus harum
Nil mihi credideris; præsens potes ipsa videre,
Ut vix sustineant distentum cruribus uber,

Sunt

Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoq; par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporesq; capræque,
Parq; columbarum, dempturve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni, & dixi, dominæ servabimus istos.
Jam modò cæruleo nitidum caput exere ponto,
Jam Galatea veni; nec munera despice nostra.
Certe ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Naper aquæ, placuitq; mihi mea forma videnti.
Aspice sim quantus, non est hoc corpore major
Jupiter in cœlo: (nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Jovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humerosq; ut lucus obumbrat.
Nec, mea quòd duris horrent densissima setis
Corpora, turpe puta: turpis sine frondibus arbor;
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velem.
Pluma tegit volucres, ovibus sua lana decori est.
Barba viros hirtæq; decent in corpore setæ.
Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei: quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Addo, quod in vestro genitor meus æquore regnat,
Hunc tibi do socerum: tantum miserere precesq;
Supplicis exaudi, tibi enim succumbimus uni,
Quiq, Jovem, & cœlum sperno, & penetrabile fulmen,
Nerei te vereor, tua fulmine sævior ira est.
Atq; ego contemptus essem patientior hujus,
Si fugeres omnes: sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas? præferq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatq; sibi, placeatq; licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi: modò copia detur.

Sentiet

Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva trahem, divulsaq; membra per agros,
Perq; tuas spargam, si se tibi miscear, undas.
Uror enim læsúsque exæstuat acrior ignis;
Cúnq; suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo, nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit, & ut taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, sylváq; & notis saltibus errat:
Cùm ferus ignaros, nec qu equam tale timentes
Me videt, atq; Acin; videóq; exclamat; & ista
Ultima sit faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantáq; vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit; clamore perhorruit Ætna:
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fuga dederat conversa Symethius heros;
Et fer opem Galatea, precor mihi ferte parentes,
Dixerat; & vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops, partemq; è monte revulsam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas;
Puniceus de mole cruor manabat; & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit.
Fitq; color primo turbati fluminis imbre,
Purgatúrq; mora; tum moles tecta dehiscit,
Vivág; per rimas, procerág; surgit arundo,
Osq; cavum saxi sonat exultantibus undis.
Miráq; res, subitò media tenus extitit alvo,
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
Qui, nisi quòd major, quòd toto cærulus ore est,
Acis erat; & sic quoq; erat; tamen Acis in amnem
Versus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Desierat Galatea loqui, catúq; soluto
Discedunt; placidisq; natant Nereïdes undis.
Scylla redit; nèq; enim medio se credere ponto

Audet;

Audet; & aut bibula sine vestibus errat arena,
Aut ubi lassata est, secubios nacta recessus,
Gurgitis, inclusâ sua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum scindens alti nouus incola ponti,
Nuper in Euboïca versis Antedone membris
Glaucus adest; visaq; cupidine virginis ardet;
Et, quacúnq; putat fugientem posse morari,
Verba refert, fugit illa tamen, veloxq; timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in unum
Longa sed arboribus convexus ad aquora vertex.
Constitit hîc; & tuta loco monstrúmne, deúsne
Ille sit ignorans, admiratúq; colorem,
Cæsariémq; humeros subjectaq; terga tegentem,
Ultimaq; excipiat quòd tortilis inguina piscis.
Sensit; & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua virgo,
Sed deus, inquit, aquæ, nec majus in æquore Proteus
Jus habet, & Triton, At hamantiadesq; Palæmon.
Ante tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis:
Nam modò ducebam ducentia retia pisces;
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis,
Quas neq; cornigera morsu lasére juvencæ,
Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec unquam
Falcis feræ secuêre manus: ego primus in illo
Cespite concedi, dum lina madentia sicco,
Utq; recensérem captivos ordine pisces,
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hames.
Res similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et metore latus, terraq; ut in æquore niti.

Dumq;

Dumq; moror, mirorq; simul fugit omnis in undas
Turba suas: dominumq; novum, litusq; relinquunt.
Obstupui: dubitoq; diu causamque requiro,
Num Deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen hæ, inquam, vires habet herbæ manuq;
Pabula decerpsit, decerptaque dente momordit.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos,
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi,
Alteriusq; rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendaq; nunquam
Terra vale, dixi, corpusque sub æquore mersi:
Dii maris exceptum socio dignantur honore:
Utque mihi, quæcunque feram, mortalia demant,
Oceanum, Tethynq; rogant; ego lustror ab illis,
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora; diversis lapsi de partibus amnes,
Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum;
Quæ postquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera sensit.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam quam longa per æquora verro,
Ingentesq; humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species? quid diis placuisse marinis,
Quid juvat esse deum? si tu non tangeris istis?
Talia dicentem dicturum plura relinquit
Scylla deum: furit ille, irritatusque repulsa,
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

Pub.

Pub. Ovidii

Naſonis Metamorphoſeon.

LIBER. XIV.

Jamque giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quis uſus aratri
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum;
Liquerat & Zanclen, adverſaq; mœnia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod littore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adiit colles, atque arva Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum,
Quam ſimul aſpexit, dictâ, acceptaque ſalute;
Diva dei miſerere precor, nam ſola levare
Tu potes hunc dixit (videar modò dignus) amorem:
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui ſum mutatus ab illis;
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris,
Littore in Italico, Meſſenia mœnia contra,
Scylla mihi viſa eſt, pudor eſt promiſſa, precéſque
Blanditiáſq; meæ, contentáque verba referre.
At tu, ſive aliquod regnum eſt in carmine, carmen
Ore move ſacro: ſive expugnantior herba eſt,
Vtere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeâre mihi, ſaneſque hæc vulnera mando;
Finéque opus eſt: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius illa)

Talibus ingenium, ſeu cauſa eſt hujus in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc in offenſa paterno)
Talia verba refert: melius ſequerere volentem,
Optantemq; eadem, pariliq; cupidine captam.
Dignus eras ultrò poteras certeque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultrò.
Ne dubites, adſitque tuæ fiducia formæ.
En ego cùm deaſim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine cùm tantum, tantum quoq; gramine poſſim,
Ut tua ſim, voveo; ſpernentem ſperne, ſequenti
Redde vices: unoq; duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus alga,
Sospite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata dea eſt: & ladere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans: iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſq; offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateia carmina miſcet,
Cæruleaq; induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumq; petens contra Zancleia ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes æſtibus undas.
In quibus, ut ſolida ponit veſtigia terra,
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis,
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò ſe referebat ab æſtu
Et maris, & cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras.
Hunc dea prævitiat, portentificiſq; venenis
Inquinat: hic preſſos latices radice nocenti
Spargit, & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: medi q, tenus deſcenderat alvo:
Cum ſua fœdari lat antibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitq; abigitq; timetq;

Ora

Ora protervа canum; sed quos fugit, attrahit una;
Et corpus quærens femorum, crurumq; pedúmque,
Cerbereos rictus, pro partibus invenit illis.
Statq; canum rabies, subjectaq; terga ferarum
Inguinibus truncis uteroq; extante coercet.
Flevit amans Glaucus; nimiumq; hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit, cumq; est data copia primùm,
In Circes odium sociis spoliavit Ulyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoq; saxeus exstat,
Transformata foret; scopulum quoq; navita vitat.
Hunc ubi Trojanæ remis avidamq; Charybdim
Evicêre rates, cum jam prope littus adessent
Ausonium, Lybicas vento referuntur ad oras.
Excipit Æneam illic animoq; domóque
Non benè dissidium Phrygii latura mariti
Sydonis; inq; pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptaq; decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad sedes Erycis, fidumq; relatus Aceſten,
Sacrificat; tumulumq; pii genitoris honorat.
Quasq; rates Iris Junonia pænè cremârat,
Solvit; & Hippotadæ regnum terrasq; calenti
Sulphure fumantes, Acheloïadumq; relinquit
Sirenum scopulos; orbataq; præside pinus,
Inarimen, Prochytenq; legit, sterilisq; locatas,
Colle Pithecusas habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam
Cecropum exosus, gentisq; admissa dolosæ
In deforme virûs animal mutavit, ut iidem
Dissimiles homini possent, similesq; videri;
Membraq; contraxit; narescque à fronte remissas
Contudit; & rugis peraravit anilibus ora;
Totaque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes; nec non prius abstulit usum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.

Posse queri tantum rauco stridore reliquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus undis,
Littora Cumarum, vivacisque antra Sybillæ
Intrat, & ut manes adeat per Averna paternos,
Orat: at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandemq; deo furibunda recepto,
Magna petis dixit, vir fatis maxime, cujus
Dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes;
Pone tamen Trojane metum, potiêre petitis:
Et ysiásq; domos, & regna novissima mundi,
Me duce, cognosces, simulacraq; chara parentis,
Invia virtuti nulla est via: dixit, & auro
Fulgentem ramum sylva Junonis Averna
Monstravit: jussitq; suo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Videt opes, atavosq; suos, umbramq; senilem,
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque jura locorum,
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lapsos adverso tramite passus
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem:
Dumq; iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu dea tu præsens, seu diis gratissima, dixit,
Numinis instar eris semper mihi, meque fatebor
Muneris esse tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis:
Pro quibus æreas meritis evectus ad auras,
Templa tibi statuam, tr buam tibi thuris honores.
Respicit hunc vates, & suspectibus haustis,
Nec dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput, neu nescius erres,
Lux æterna mihi, carituráq; fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo parvisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: elige, ait, virgo Cumæa quid optas,
Optatis potiêre tuis. Ego pulveris hausti

Ostendens

Ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juvenes quoque protinus annos;
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam
Si Venerem paterer; contempto munere Phœbi,
Innuba permaneo; sed jam felicior ætas
Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra senectus,
Quæ patienda diu est; nam jam mihi sæcula septem
Acta vides; superest, numeros ut pulveris æquem.
Ter centum messes, ter centum musta videre,
Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet, consumptáque membra senecta,
Ad minimum redigentur onus, nec amata videbor,
Nec placuisse deo; Phœbus quóque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Usque adeo mutata ferar, nullique videnda,
Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.

Talia convexum per iter memorante Sybilla,
Sedibus Euboïcam stygiis emersit in urbem
Troïus Æneas, sacríque ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hîc quóque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyssis.
Desertum que olim mediis in rupibus Ætnæ
Noscit Achæmeniden improvisóque repertum
Vivere miratus, Quis te casusve, Deúsve
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur vestra quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirsutus amictu,
Jam suus, & finis consorto tegmine nullis
Fatur Achæmenides; iterum Polyphemon, & illos
Aspicium fluidos humano sanguine rictus,
Hæc mihi ni potior domus est, Ithacáque carina;
Si minus Æneam venerer genitore; nec unquam
Esse satis potero (præstem licet omnia) gratus.
Quòd loquor & spero, cœlúmque & lumina solis
Aspicio (possumne ingratus & immemor esse?)

Ille dedit; quòd non anima hæc Cyclopis in orâ
Venit, & ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Vt tumulo, aut certè non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, si non timor abstulit omnem
Sensum, animúmque, fuit, cum vos petere alta relictus
Æquora conspexi? volui inclamare, sed hosti
Prodere me timui; vester quóque clamor Vlyssis
Pène rati nocuit; vidi, cùm monte revulsum
Immanem scopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret fatúsque lápísve carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit,
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam,
Pertentátque manu sylvas, & luminis orbus
Rupibus incurrat; fœdatáque brachia tabo
In mare protendens gentem execratur Achivam,
Atque ait; O si quis referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæviat irâ;
Viscera cujus edam; cujus viventia dextra
Membra mea laniem; cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & elisi trepident sub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve sit damnũ mihi lucis ademtæ!
Hæc & p'ura ferox; me luridus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelésque manus & inanem luminis orbem,
Membraque & humano concretã sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimè tamen ipsa doloris;
Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar
In fera morsurum, mentíque hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater ejici sociorum corpora terræ.
Cum super ipse jacens hirsuti more leonis
Viscerâque & carnes, cùmque albi ossa medullis
Semianimesq; artus avidam crudebat in alvum.
Me tremor invasit, sbabam sine sanguine mœstus

Man-

Mandentémque videns, ejectantémque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem,
Talia fingebam miſero mihi fata parari;
Perq; dies latitans multos, omnémque tremiſcens
Adſtrepitum, mortémq; timens cupidúſq; mori.
Glande famem pellens & miſta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes leto pœnæque relictus,
Hanc procul aſpexi longo poſt tempore navem,
Oravique fugam, geſtu, ad littúſque cucurri;
Et movi, Graiumque ratis Trojana recepit;
Tu quóque pande tuos, comitum gratiſſime caſus,
Et ducis, & turbæ quæ tecum eſt credita ponto.
Æolon ille refert Thuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos;
Quos bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem; flatúque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret,
Invidia ſocios, prædæque cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis.
Cum quibus iſſe retrò per quas modò venerat undas,
Æoliique ratem portus repetiſſe tyranni;
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit in urbem
Venimus; Antiphates terræ regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum;
Vixque fuga quæſita ſalus comitiq; mihiq;;
Tertius è nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo; fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates; coeunt, & ſaxa, trabeſq;
Conjiciunt; merguntque viros, mergúntque carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſumq; vehebat Ulyſſem,
Effugit; amiſſa ſociorum parte dolentes,
Multaq; conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis; procul hinc (mihi crede) vi-
Inſula viſa mihi; tuq, ô juſtiſſime Troum (denda
Nate deâ (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es Æneæ) moneo, fuge littora Circes.

Nos quóq; Circeo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetiq; Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti; ſors me, fidumq; Politen,
Eurylochumq; ſimul, nimiiq; Elpenora vini,
Biſq; novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimuſq; in limine tecti,
Mille lupi, miſtiq; lupis urſiq; leæque,
Occurſu fecêre metum; ſed nulla timenda,
Nullaq; erat noſtro facturа in corpore vulnus;
Quinetiam blandas moverê per aëra caudas,
Noſtraq; adulantes comitant veſtigia: donec
Excipiunt famulæ, perq; atria marmore recta
Ad dominam ducunt, pulchro ſedet illa receſſu,
Sublimi ſolio, pallamq; induta nitentem;
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes Nymphæq; ſimul quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt; ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit; ipſa quis uſus,
Quódque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Novit, & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos nos vidit, dicta acceptáque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis:
Nec mora miſceri toſtis jubet hordea grani,
Mellaque vimque meri cum lacte coagula paſſo;
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine ſuccos
Adjecit, accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit virgâ ſummos dea dira capillos,
Et pudet, & referam ſetis horreſcere cœpi;
Nec jam poſſe queri; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris; quæ & modo pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa veſtigia feci;

Cúmque

Cúmque eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor in antra. Suis solum caruisse figura
Vidimus Eurylochum; solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
Nunc quóq; setigeri; nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Ulysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant superi; nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul cœlestibus, intrat
Ille domum Circes; & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem vergâ mulcere capillos,
Reppulit; & strictlo pavidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ; thalamóq; receptus,
Conjugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ;
Percutimúrq; caput conversæ verbere virgæ,
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, setæq; cadunt; bifidúsq; relinquit
Rima pedes; redeunt humeri, & subjuncta lacertis
Brachia sunt; flentem flentes complectimur illum,
Heremúsque ducis collo; nec verba loquuti
Ulla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora; multáq; præsens
Tempore tam longo vidi; multa auribus hausi;
Hac quóq; cum multis, quod clam mihi rettulit unà
Quatuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice pilum,
Æde sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu; dominæq; potentia quæ sit
Hinc quóque disce meæ; tu dictis addice mentem.
Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum

Forma

Forma viro quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias, fictáq; probes ab imagine veram.
Par animus formæ; nec adhuc spectasse per annos
Quinquennem poterat Graios quater edere pugnam.
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus; illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quasq; Numici,
Quas Anienis aqua, cursúq; brevissimus Almo,
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæq; colunt Sythicæ stagnum nemorale Dianæ,
Finitimósque lacus, spretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperísse Venilia Jano.
Hæc ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Unde Canens dicta est; sylvas, & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucrésque vagas retinere solebat.
Quæ dum fœminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergúmq; premebat
Acris equi, lævâque hastilia bina gerebat
Phœniciam fulvo chlamydem compressus ab auro,
Venerat in sylvas & filia Solis eâsdem,
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit,
Obstupuit; cecidêre manu, quas legerat herbas;
Flammáque per totas visa est errare medullas.
Ut primùm valido montem collegit ab æstu,
Quid cuperet, fassa fuit; ne posset adire.
Cursus equi fecit, circumfusúsq; satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falsi

Finxit

Finxit apri, prætérq; oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima quâ sylvæ est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora; continuò prada petit inscius umbram
Picus, equíque celer spumantia terga reliquit.
Spemq; sequens vanam, sylva pedes errat in alta:
Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
Ignotósq; deos ignoto carmine adorat,
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio cupiti bibulas subtexere nubes.
Tunc quóque cantato densatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus; cæcisq; vagantur
Limitibus comites; & abest custodia regis.
Nacta locum, tempúsq; per, ô tua lumina dixit,
Quæ mea teperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam
Quæ facit ut supplex tibi fim dea, consule nostris
Ignibus; & socerum, qui pervidet omnia Solem
Aspice; nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat; ille ferox ipsámq; precésq; repellit,
Et quæcúnque es, ait, non sum tuus; altera captum
Me tenet, & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externâ socialia fœdera lædam,
Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres, neq, ait, reddére Canenti;
Læsaq; quid faciat, quid amans, quid fœmina, discet
Rebus ait; sed amans, & læsa, & fœmina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se converit ad ortum,
Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit; sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seque novam subitò Latiis accedere sylvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem;
Fibula quod fuerat, vestémq; momorderat, auro
Pluma fit; & fulvo cervix præcingitur auro,

Nec

Nec quicquam antiquum Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites clamato sæpe per agros
Nec quicquam Pico, nullâq; in parte reperto,
Inveniunt Circen; (nam jam tenuaverat auras,
Passáque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Crimínibúsque premunt veris, regemque reposcunt;
Vimque ferunt; sæviísque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus succósq; veneni;
Et noctem, noctíisque deos, Erebónque Chaónque
Convocat; & longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluêre loco (dictu mirabile) sylvæ;
Ingemuítque solum; vicináque palluit arbor;
Sparsáq; sanguineis rubuerunt pabula guttis;
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes, & humus serpentibus atris
Squallere; & tenues animæ velitare videntur;
Attonitum monstris vulgus pavet; illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt nulli sua mansit imago.
Pressérat occiduus Tartesia littora Phœbus,
Et frustra conjux oculis animóq; Canentis
Expectatus erat; famuli popu úsque per omnes
Discurrunt sylvas, átque obvia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia, seque
Proripit, ac latos errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem somníque cibíque,
Perjuga, per vallles, qua sors ducebat euntem,
Ultimus aspexit fessum luctúque viáque,
Tybris & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lachrymis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat; ut olim
Carmina cum moriens canit exequialia cygnus
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.

Fama

Fama tamen signata loco est; quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visáque sunt: resides, & desuetudine tardi,
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur;
Ancipitésque vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & sævi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactusq; hoc littus adhæsi.
Finierat Macareus; urnâq; Æneïa nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat;
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab æggere funis;
Et procul insidias, infamatæq; relinquunt
Tecta deæ, lucósque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena;
Faunigenæque domo potitur nataque Latini.
Non sine Marte tamen, bellum cum gente feroci
Susçipitur; pactáq; furit pro conjuge Turnus;
Concurrit Latio Tyrrhænia tota, diuq;
Ardua solicitis victoria quæritur armis;
Auget uterq; suas externo robore vires;
Et multi Rutilos, multi Trojana tuentur
Castra; néque Æneas Evandri ad mœnia frustra
At Venulus frustra profugi Diomedis ad urbem
Venerat; ille quidem sub Japigi maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaq; arva tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxilium petit; vires Ætolius heros
Excusat; nec se, aut soceri committere pugnæ
Velle sui populos; aut quos è gente suorum
Armet, habere ullos; neve hæc commenta putetis
(Admonitu quamquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
Ilos, & Danaas pavêrunt Pergama flammas,
Naritiúsq; heros à virgine, virgine rapta,
Quam meruit pœnam solus digessit in omnes;

Spar-

Spargimur, & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœliq; mariſq;
Perpetimur Danai, cumulumq; Caphareæ cladis.
Neve moror referens triſtes ex ordine caſus,
Græcia tum potuit Priamo quoq; flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit patriis, ſed rurſus ab agris,
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus; tantoſq; per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis,
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importunuſq; Caphareus
Merſit aquis; vellemq; horum pars una fuiſſe,
Ultima jam paſſi comites belloq; fretoq;
Deficiunt, finemq; rogant erroris; at Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra recuſet
Ferre viri dixit? quid habet Cytherea quod ultrà
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto; ſors autem ubi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq; ſumma malorum.
Audiat ipſa licet, & quod facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem Pleuronius Agmon
Inſtimulat verbis, veteremq; reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis; numeri majoris amici
Agmona corripimus, cui reſpondere volenti,
Vox pariter, vociſq; via eſt tenuata comæq;
In plumas abeunt; plumis quoq; colla teguntur,
Pectoraq; & tergum; majores brachia pennas
Accipiunt, cubitiq; leves tenuantur in alas;
Magna pedis digitos pars occupat, oraq; cornu
Indurata rigent, finemq; in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cùm Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas; & dum mirantur, eadem
Accipiunt faciem; numeruſq; ex agmine major

Subus-

Subvolat, & remos plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæsit dubiarum forma requiris:
Ut non cygnorum, sic albis proxima Cygnis.
Vix equidem has sedes, & Japidis avida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Oenides: Venulus Calydonia regna,
Peucetiosq; sinus, Messapiaque æva reliquit:
In quibus antra videt quæ multâ nubila sylvâ,
Et levibus guttis manantia semicaper Pan
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit: & primo subita formidine movit.
Mox ubi mens rediit, & contempsêre sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas:
Improbat has pastor, saltúque imitatus agresti
Addidit obscœnis convicia rustica dictis:
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor,
Arbor enim est: succoq; licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illos.
Hinc ubi legati rediêre negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutili sine viribus illis
Bella infausta gerunt. multumq; ab utraq; cruoris
Parte datur: fert ecce avidas in pinea Turnus
Tecta faces: ignêsque timent, quibus unda pepercit.
Jamq; picem, & ceras, alimentáq; cætera flamma
Mulciber urebat, perq; altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ;
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta deûm genitrix, tinnitibus æthera pulsis
Æris & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitas invecta leonibus auras,
Irrita sacrilegâ jactas incendia dextrâ,
Turne, ait, eripiam, nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea: tonitrumq; secuti
Cum saliente graves ruiderunt grandine nimbi,

Aëraq;

Aëraq; & tumidum subitis concursibus æquor
Astræi turbant, & eunt in prælia fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis,
Fertq; rates pronas, medioq; sub æquore mergit;
Robore mollito lignoq; in corpore verso,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ,
In digitos abeunt, & crura natantia remi;
Quódque sinus fuerat, latus est; meàiisq; carina
Subdita navigiis, spina mutatur in usum;
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color est; quasq; antè timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naiades æquoreæ; summisque in montibus ortæ,
Molle fretum celebrant; nec eas suæ tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula sæpè
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis
Supposuêre manus, nisi siqua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelasgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, & lætis vidêre rigescere puppes
Vultibus Alcinoi, saxúmque increscere ligno.
Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat; habetque deos pars utraque; quodq; deorum est
Instar, habent animos; nec jam dotalia regna,
Nec sceptrum soceri, nec te Lavinia virgo,
Sed vicisse petunt, deponendique pudore
Bella gerunt; tandèmque Venus victricia nati
Arma videt, Turnúsq; cadit; cadit Ardea, Turno
Sospitie, dicta potens; quam postquam barbarus ensis
Abstulit, & trepida patuerunt tecta favilla,
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subvolat, & cineres plausis everberat alis;
Et sonus, & macies, & pallor, & omnia captam
Quæ deceant urbem, nomen quoq; mansit in illa
Urbis; & ipsa suis deplangitur ardea pennis.

Jam-

Jamque deos omnes ipſámque Æneia virtus
Junonem veteres finire coërcuit iras:
Cùm benè fundatis opibus creſcentis Jŭli,
Tempeſtivus erat cælo Cytherius heros.
Ambieratque Venus ſuperos; colóque parentis
Circumfuſa ſui: Nunquam mihi, dixerat ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen
Dummodo des aliquod; ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatóque annuit ore.
Tum pater, Eſt is, ait, cœleſti numine dignus:
Quæque petis, pro quóq; petis, cape, nata, quod optas;
Fatus erat: gaudet, grateſq; agit illa parenti;
Perque leves auras junctis invecta columbis,
Littus adit Laurens, ubi tellus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata, ſuiſque
Quicquid in Æneæ fuerat mortale, repurgat
Et reſperſit aquis: pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit: & Ambroſia cum dulci nectare miſta
Contigit os: fecitque deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigitem, templóque ariſque recepit.
Inde ſub Aſcanij ditione binominis Alba
Res Latina fuit; ſucceſſit Sylvius illi.
Quo ſatus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro clarus ſubit Alba Latino:
Editus ex illo: poſt hunc Capeúſq; Capyſque,
Sed capys antè fuit: regnum Tyberinus ab illis
Cepit, & in Thuſci demerſus flaminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Romulúſq; feroxque
Acrota ſunt geniti: Romulus maturior annis

Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino, qui, quo regnâret, eodem
Monte jacet positus, tribuitq; vocabula monti.
Jamq; Palatinæ summam vocat incola gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos;
Nec fuit arboreis studiosior altera fœtus,
Unde tenet nomen, non sylvas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes,
Nec jaculo gravis est, sed aduncæ dextera falce;
Qua modò luxuriem premit, & spatiantia passim
Brachia compescit: fisso modò cortice, lignum
Inserit, & succos alieno præstat alumno.
Nec sentire sitim patior: bibulæq; recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis
Hic amor, hoc studium: veneris quoq; nulla cupido est,
Vim tamen agrestûm metuens, pomaria claudit
Intus, & accessus prohibet refugitq; viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silenusq; suis semper juvenilior annis
Quiq; deus fures vel falce, vel inguine terret,
Ut potirentur ea? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neq; erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit, veriq; fuit messoris imago?
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Defectum poterat gramen versare videri.
Sæpe manu stimulos rigida portabat, ut illum
Juraſſes fessos modò disjunxisse juvencos.
Falce data frondator erat, vitisq; putator:
Induerat scalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta:
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Reperit, ut caperet specierum gaudia formæ
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,

Innitens

Innitens baculo, positis per tempora canis,
Assimulavit anum, cultósque intravit in hortos:
Pomaq; mirata est, tantoq; potentior, inquit,
Omnibus es Nymphis quas continet Albula ripis,
Salve virginei flos intemerate pudoris;
Paucaq; laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedissent anus: glebaq; incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contrà speciosa nitentibus uvis,
Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
At si staret, ait, cœlebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoq; quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitusq; fugis, nec te conjungere curas.
Atq, utinam velles, Helene non pluribus esset
Sollicitata procis, nec quæ Lapitheia movit
Prælia, nec conjux timidi, aut audacis Ulyssis.
Nunc quoq; cum fugias, aversérisq; petentes,
Mille viri cupiunt, & semideiq; deiq;,
Et quæcunq; tenent Albános numina montes.
Sed tu, si sapies, si te benè jungere anumq;
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm cœlestis amat, vulgares rejice tedas,
Vertumnumq; tori socium tibi delige: pro quo
Me quoq; pignus habe, neq; enim sibi notior ille est
Quàm mihi, nec toto passim vagus errat in orbe.
Hæc loca magna colit: nec uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus & ultimus illi
Ardor eris, soliq; suos tibi devovet annos.
Adde, quòd est juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formasq; aptè fingetur in omnes;
Et, quod erit jussus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? læváq; tenet tua munera dextra?
Sed neq; jam fœtus desiderat arbore demptos?

Nec quas hortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quidquam, nisi te, miserere ardentis, & ipsum
Quod petit ore meo præsentem crede precari;
Ultoresq; deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memorémq; time Rhamnusidis iram:
Quoq; magis caveas, (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit) referam totâ notissima Cypro
Facta, quibus flecti facile, & mitescere possis.
Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxeretem humili de stirpe creatus;
Viderat, & totis perceperat ossibus ignes;
Luctatúsque diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ;
Et modò de multis alicui blanditus amicis,
Sollicitâ petiit propensum voce favorem,
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis,
Interdum madidas lachrymarum rore coronas
Postibus intendit, posuitque in limine duro
Molle latus, tristísq; fera convicia fecit.
Sævior illa freto surgente, cadentibus hœdis,
Durior, & ferro quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet, factísque immitibus addit
Verba superba ferox & spe quoq; fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, & ante fores hæc verba novissima dixit;
Vincis Anaxerete; neq; erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei; lætos molire triumphos;
Et Pæana voca; nitidáque incingere lauro.
Vincis ait; moriorq; libens; agè, ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogéris, eritq;
Quo tibi sim gratus; meritumq; fatebere nostrum.
Non tamen ante mihi curam excessisse memento,
Quàm vitam; geminaq; simul mihi luce carendum est,
Nec tibi fama mei ventura est nuncia lethi.

Ipse

Ipſe ego, ne dubites, adero, præſenſq; videbor,
Corpore ut exanim crudelia lumina paſcas.
Si tamen ô ſuperi mortalia facta videtis,
Eſte mei memores, nihil ultrà lingua precari
Suſtinet, & longo fac te ut narremur in ævo:
Et, quæ dempſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cùm foribus laquei religaret vincula ſummis.
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia dixit:
Inſeruitq; caput, ſed tum quoq; verſus ad illam eſt.
Atq; onus infelix eliſa fauce pependit
Icta pedum motu, trepidantem, & multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, ad apertaq; janua factum
Prodidit, exclamant famuli, fruſtráque levatum,
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaq; frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit, & matrum miſerarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lachrymoſa per urbem,
Luridaque arſuro portabat membra pheretro.
Fortè viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit, duræque ſonus plangoris in aures
Venit Anaxaretes, quam jam deus ultor agebat.
Mota tamen, videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque benè impoſitum lecto proſpexerat Iphin:
Diriguere oculi, caliduſq; è corpore ſanguis
Inducto pallore fugit: conatáque retro
Ferre pedes, hæſit, conata avertere vultus,
Hoc quóque non potuit: paulatimq; occupat artus
Quod fuit in duro jampridem corpore ſaxum.
Néve ea ficta putes, dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoq; nomine templũ
Proſpicientis habet: quorum memor, ô mea, lentos
Pone (precor) faſtus: & amanti jungere Nymphæ.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat

Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem rediit; & anilia demit
Instrumenta sibi, talisq; apparuit illi,
Qualis ubi oppositus nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaq; obstante reluxit;
Vimq; parat; sed vi non est opus; inq; figura
Capta dei nympha est, & mutua vulnera sensit.
Proximus, Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes, Numitorq; senex amissa nepotum
Munere regna capit; festisq; Parilibus urbis
Mœnia conduntur; Tatius, patresq; Sabini
Bella gerunt, arcisque via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis:
Inde fati, Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa sopore
Invadunt portasq. petunt, quas obice firmo
Clauserat Iliades; unam tamen ipsa recluſit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit;
Et clausura fuit; nisi quod rescindere nunquam
Diis licet acta deum; Jano loca juncta tenebant
Naides Ausoniæ gelido rorantia fonte;
Has rogat auxilium; nec Nymphæ justa petentem
Sustinuêre sui; nondum tamen invia Jani
Elicuêre sui; nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, nec iter præcluserat unda;
Lurida supponunt fœcundo sulphura fonti;
Incendunt q; cavas fumante bitumine venas,
Viribus his aliisq; vapor penetravit ad ima
Fontis, & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis, aquæ non cedatis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes;
Portaq; nequicquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo, dum Martius arma
Indueret miles, quem postquam Romulus ultro
Obtulit, & strata est tellus Romana Sabinis

Cor-

Corporibus, ſtrata eſtq; ſuis, generiq; cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiúmq; accedere regno.
Occiderat Tatius, populiſq; aquata duobus,
Romule, jura dabas, poſita cùm caſſide Mavors
Talibus effatur divumq; hominumq; parentem:
Tempus adeſt genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præſide pendet ab uno)
Præmia jam promiſſa mihi, dignoq; nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi conſilio quondam præſente deorum
(Nam memoro, memoriq; animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles ad ſidera cœli,
Dixiſti: rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens, & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruq; & fulgure terruit orbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſq; haſtæ preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus & ictu
Verberis increpuit, pronumq; per aëra lapſus.
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati;
Reddentemq; ſuo non regia jura Quiriti
Rettulit Iliaden, corpus mortale per auras
Dilapſum tenues; ut lata plumbeâ fundâ
Miſſa ſolent medio glans inlabeſcere cælo.
Pulchra ſubit facies; & pulvinaribus altis
Dignior eſt, qualis trabeati forma Quirini;
Flebat ut amiſſum conjux, cùm regia Juno,
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, & vacuæ ſua ſic mandata referre:
O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, digniſſima tanti
Antè fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini;
Siſte tuos fletus: & ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me, lucum pete colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.

Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa vereundo vix tollens lumina vultu:
O dea (nam quis mihi, nec quæ sis dicere promptum est,
Et liquet esse deam) duc, o duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: quem si modo posse videre
Fata semel dederint, cœlum accepisse videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thesmaniæa
Ingreditur colles: tibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit, & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oräque vocat, quæ nūc dea juncta Quirino est.

Pub. Ovidii,

Nasonis Metamorphoseon.

Liber. XV.

Quæritur interea quis tantæ pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Deputat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam: non ille satis cognôsse Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: & quæ sit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patriæ Curibusq; relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Græia quis Italicis autor posuisset in oris,
Mœnia quærenti, sic è senioribus unus.

Retulit

Rettulit indigenis, veteris non inſcius ævi.
Dives ab Oceano bobus, Jove natus, Iberis
Littora felici tenuiſſe Latinia curſu
Fertur, & armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe: & requie longum relevaſſe laborem.
Atq; ita diſcedens, ævo, dixiſſe, nepotum
Hîc locus urbis erit, promiſſaq; vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius diis acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur: lapidoſas Æſaris undas
Ipete diverſi, patrias agè, deſere ſedes.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſtea diſcedunt pariter ſomnúſq; deúſque,
Surgit Alemonides: tacitaq; recentia mente
Viſa refert: pugnatq; diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet, prohibent diſcedere leges:
Pœnáque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox:
Viſus adeſſe idem deus eſt, eademq; monere,
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit, patriumq; ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale novas: fit murmur in urbe,
Spretarumq; agitur legum reus: utq; peracta eſt
Cauſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum:
Squallidus ad ſuperos tendens reus ora, manuſq;
O cujus cœlum bis ſex fecêre labores,
Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquis, niveis, atriſq; lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpa:
Tunc quóque ſic lata eſt ſententia triſtis, & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam,
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album:
Candidáque Herculeo ſententia numine falla

Solvit

Solvit Alemoniden, grates aget ille parenti
Amphityroniadæ; ventisq; faventibus æquor
Navigat Jonium; Lacedæmoniúmque Tarentum
Præterit, & Sybarim; Sælentinemque Feathum,
Tourinosque sinus, Themesinq; & Japigis arva.
Vixq; pererratis quæ pectant littora, terris,
Invenit Æsareï fatalia fluminis ora.
Nec procul hinc tumulum sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus, jussâque ibi mœnia terrâ
Condidit; & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia formâ
Esse loci, positæque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius, sed fugerat unâ
Et Samon, & dominos; odioq; tyrannidis exul
Sponte erat, isq; licet cæli regione remotus,
Mente deos adiit, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,
Cumq; animo & vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat, cœtumq; silentûm,
Dictâq; mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura docebat;
Quid deus, unde nives, quæ fulminis esset origo;
Jupiter, an venti, discussa nube, tonarent;
Quid quateret terras, quâ sidera lege mearent,
Et quodcunq; latet, primusq; animalia mensis
Arguit imponi; primus quoq; talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita, verbis;
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora; sunt fruges; sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma,
Molliriq; queant; nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentáq; mitia tellus
Suggerit, atq; epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carnivoræ sedant jejunia; nec tamen omnes,
Quippe equus, & pecudes, armentaq; gramine vivunt;

At,

At, quibus ingenium est immansuetumq; ferumq;
Armeniæ tygres, iracundiq; leones,
Cumq; lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoq; avidum pingue tere corpore corpus;
Alteriusq; animantem animantis vivere letho?
Scilicet in tantis opibus, quos optima matrum
Terra creat, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente juvat? rituq; referre Cyclopum?
Nec nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit; nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis;
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidiis, nullamq; timentia fraudem,
Plenaque pacis erant; postquam nonutilis auctor
Victibus invidit, (quisquis fuit ille deorum)
Corporeasque dapes avidum demersit in alvum,
Fecit iter sceleri; primaq; è cæde ferarum,
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum,
(Idque satis fuerit) nostrumq; petentia lethum
Corpora missa neci salva pietate fatemur.
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit, & prima putatur
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro, spemq; interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Ducitur ultoris; nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oves placidum pecus inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar,
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitaque magis, quam morte, juvatis?
Quid meruere boves, animal sine fraude doloque,
Innocuum simplex, natum tolerare labores?

Imma

Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri,
Ruricolam mactare suum: qui trita labore,
Illa quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quòd tale nefas committitur, ipsos
Inscripsêre deos sceleri, numenq; superum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam placuisse nocet) vittis præfulgis, & auro
Sistitur ante aras, auditq; ignara precantem:
Imponiq; suæ videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges, percussáque sanguine cultros
Inficit in liquida prævisos forsitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentésque deûm scrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci genus ô mortale? quod oro,
Ne facite, & monitis animos advertite nostris:
Cúmque boum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.

Et quoniam deus ora movet, sequar ora moventem
Rite deum; Delphosque meos ipsumq; recludam
Æthera & augustæ referabo oracula mentis.
Magna nec ingeniis investigata priorum,
Quæque diu latuêre, canam: juvat ire per alta
Astra, juvat terris, & inerti sede relicta,
Nube vehi, validiq; humeris insistere Atlantis:
Palantésq; homines passim ac rationis egentes
Despectare procul, trepidósq;, obitúmque timentes,
Sic exhortari, seriémque evolvere fati.

O genus attonitum gelida formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis?
Materiem vatum, falsiq; pericula mundi?
Corpora sive rogus flammâ, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis,
Morte carent animæ: semperq; priore relicta

sede,

Sede, novis domibus viuunt, habitantq; recepta.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram; cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
Nuper Abantæis, templo Junonis in Argis;
Omnia mutantur; nihil interit, errat & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster; nec tempore deperit ullo;
Utq; novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est; animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parteçi (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenáque ventis
Vela dedi; nihil est toto quod perstet in orbe,
Cuncta fluunt; omnisque vagans formatur imago;
Ipsa quoq; assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest; sed ut unda impellitur unda,
Urgeturq; eadem veniens, urgetq; priorem;
Tempora sic fugiunt pariter, pariterq; sequuntur;
Et nova sunt semper; nam quod fuit ante relictum est
Fitq; quod haud fuerat; momentaq; cuncta novantur.
Cernis & emensas in lucem tendere noctes;
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, quum lassa quiete
Cuncta jacent media, quúmq; albo Lucifer exit
Clarus equo; rursúsque alius quum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem,
Ipse dei clypeum, terrâ quum tollitur imâ,
Mane rubet, terráque rubet quum conditur imâ,
Candidus in summo est; melior natura quod illic
Ætheris est; terraq; procul contagia fugit,

Nec

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest usquam: semperq; hodierna sequente,
Si crescit, minor est, major, si contrahit orbem.
Quid? non in species secedere quatuor annum
Aspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerisq; simillimus ævo
Vere novo est, nunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, florumq; coloribus almus.
Ludit ager, neq; adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post Ver, robustior ætas
Fitq; valens juvenis, nec enim robustior ætas
Ulla nec uberior, nec quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisq; inter juvenemq; senemq;
Temperie medius, sparsus quoq; tempora canis.
Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoq; ipsorum semper, requieq; sine ulla
Corpora vertuntur: nec enim fuimúsve, sumúsve,
Cras erimus, fuit illa dies, qua, semina tantúm,
Spesq; hominum primæ, matrisq; habitavimus alvo,
Artifices natura manus admovit, & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit, æque domo vacuas emisit in auras.
Ed tus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, vituq; tulit sua membra ferarum:
Paulatímq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutisque aliquo conamine nervis
Inde volans, veloxque fuit; spatiúmque juventæ
Transit; & emeritis medii quoq; temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subvenit hæc, ævi demolitorque prioris
Robora: fletq; Milon senior, cùm spectat inanes
Illos, qui fuerant solidarum more ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque ut in speculo rugas conspexit aniles

Tyndaris

Tyndaris, & ſecum, cur ſit his rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuq; invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiatáque dentibus ævi,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoq; non perſtant, quæ nos elementa vocamus:
Quáſque vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet, ex illis duo ſunt onerosa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atq; unda feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aër, atq; aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtent, tamen omnia fiunt
Ex ipſis: & in ipſa cadunt: reſolutaq; tellus
In liquidas rareſcit aquas, tenuatus in auras
Aëraque humor abit: dempto quoq; pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes:
Inde retrò redeunt, idemq; retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Nec ſpecies ſua cuique manet, rerumq; novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciemq; novat, naſciq; vocatur
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit ante, moriq;
Deſinere illud idem; quum ſunt huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc: ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eâdem
Crediderim, ſic ad ferrum veniſſe ab auro
Sæcula, ſic toties verſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ jacuere marinæ,
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis:
Quodq; fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit: & eluvie mons eſt deductus in æquor,
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis,
Quæq; ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument:

Hic

Hic fontes natura novos emisit, & illic
Clausit; & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina profiliunt; aut exiccata residunt.
Sic ubi terreno Licus est epotus hiatu,
Existit procul hinc, alióque renascitur ore;
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris.
Et Mysum, capitisque sui, ripæq; prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caicum,
Nec non Sicanias volvens Amasenus arenas
Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret.
Antè bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas; postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavère Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid non & Scythicis Hypanis de montibus ortus
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharósq;
Et Phœnissa Tyrus; quarum nunc insula nulla est:
Leucada continuam veteres habuere coloni;
Nunc freta circumeunt, Zancle quoq; juncta fuisse
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abstulit & media Tellurem reppulit unda.
Si quæras Helicen, & Burin Achaidas urbes,
Invenies sub aquis; & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pyttheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus, nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis incluſa cavernis,
Expirare aliquâ cupiens, luctataq; frustra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
Terga capri; tumor ille loci permansit & alti
Collis habet speciem, longoque induruit ævo.

Plu-

Plurima cum ſubeant audita, nec agnita nobis,
Pauca ſuper referam, quid? non & lympha figuras
Datq; capítque novas? medio tua, corniger Ammon
Unda die gelida eſt, ortúque obitúque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones; quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt, auróque capillos;
Quodq; magis mirum eſt; ſunt, qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda;
Æthiopéſq; lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem;
Clitorio quicúnq; ſitim de fonte levârit.
Vina fugit, gaudetq; meris abſtemius undis,
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino;
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas, odiúmq; meri permanſit in undis:
Hinc fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicúnq; parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.
Eſt lacus Arcadiæ, Phenëum dixêre priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis; quas nocte timeto;
Nocte nocent potæ; ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliáſq; lacus & flumina, vires
Concipiunt; tempúſq; fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie; timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventíſque reſiſtunt.
Nec quæ ſulphureis ardet, fornacibus, Ætna
Ignea ſemper erit; neque enim fuit ignea ſemper,
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivet, habétque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis,

Spirandi mutare vias, quotiesq; movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas;
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxáque cum saxis, & habentem semina flamma
Materiam jactant, ea concipit ictibus ignem,
Antra relinquentur sedatis frigida ventis;
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteáve exiguis arescunt sulphura fumis.
Nempe ut terra cibos, alimentaq; pinguia flammæ
Non dabit, assumptis per longum viribus ævum,
Naturæq; suum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem, desertáq; deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant levibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo; Sparsæ quoque membra venenis
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
Nonne vides quæcunq; morâ, fluidoq; colore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
Iquoq, delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operiq; favent, in Themque laborant;
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponis terræ, de parte sepulta
Scorpius exibit, caudaq; minabitur unca.
Quæq; solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas
Et generat truncas pedibus; mox apta natando
Crura dat; utq. eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat partes mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit Ursa recenti,
Sed male viva caro est; lambendo mater in artus

Fingit:

Fingit: & in formam, quantam cupit, ipsa reducit.
Nonne vides, quos cera tegit sexangula fœtus,
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et seroſque pedes, seraſque assumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ sidera portat,
Armigerumq; Jovis, Cytherëidáſque columbas,
Et genus omne avium mediis è partibus ovi
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro
Mutari credunt humanas angue medullas:
Hæc tamen ex aliis generis primordia ducunt:
Una est, quæ reparet, seq; ipsa reseminet ales:
Assyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis, & succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit sæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ,
Unguibus, & duro nidum sibi construit ore:
Quo simul ac casias, & nardi lenis aristas,
Quaſſaq; cum fulva substravit cinnama myrrha,
Se super imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertq; pius cunaſq; suas, patriumq; sepulchrum;
Perq; leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam.
Id quoq; quòd ventis animal nutritur & aura,
Protinus assimilat, tetigit quoscunq; colores.
Victa racemifero Lynceus dedit India Baccho;
E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides; & congelat aëra tactu.
Sic & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, duresçit; mollis fuit herba sub undis.

Desinet ante dies, & ab alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata novas, sic omnia verti
Cernimus, atq; altas assumere robora gentes,
Concidere has, sic magna fuit, censuq; virisq;
Perq; decem potuit tantum dare sanguinis annos;
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendet avorum.
Clara fuit Sparte; magnæ viguêre Mycenæ;
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces;
Vile solum Sparte est; altæ cecidere Mycenæ;
Oed podioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoq; Dardaniam fama est consurgere Romã
Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis,
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam c escendo mutat, & olim
Immersi caput orbis erit; sic dicere vates,
Faticinasq. ferunt sortes; quantumq; recordor,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti dubioq; salutis;
Nate deâ, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes; non toto cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrumq; dabunt iter; ibis; & una
Pergama rapta feres; donec Trojæq; tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per sæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Juli
Efficiet; quo cùm tellus erit usa, fruentur
Æthereæ sedes, cœlumq; erit exitus illi.
Hæc Helenum c iniisse Penatigero Æneæ,
Mente memor refero; cognataq; mœnia lætor
Crescere; & utiliter Phrygibus v c isse Pelasgos.
Ne tamen obl tis ad metam tendere longè
Expatiemur equis; cœlum, & quodcunq; sub illo est

Immu-

Immutat formas, telluſq; & quicquid in illa eſt.
Nos quoq; pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus: inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumq; in pectora condi)
Corpora quæ poſſunt animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum, certè tuta eſſe, & honeſte ſinamus:
Neve Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis.
Quàm malè conſueſcit, quàm ſe parat ille cruori
Impius humano vituli qui gutture cultro
Rumpit, & immotos præbet mugitibus aures,
Aut qui vagitus ſimules puerilibus hœdum
Edentem jugulare poteſt: aut alite veſci
Cui dedit ipſe cibos, quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus, quis tranſitus inde paratur
Bos aret, aut mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Boream ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſq; doloſas
Tollite, nec volucres viſcatâ fallite virgâ.
Nec formidantes cervos, includite pennis;
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos. (tum;
Perdite ſiqua nocent, verùm hæc quoq; perdite tan-
Ora vacent epulis, alimentaq; congrua carpant.
Talibus atq; aliis inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt; ultroq; petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas;
Conjuge qui fœlix Nympha ducibuſq; Camœnis,
Sacrificos docuit ritus; gentemq; feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnumq. ævumq; peregit.
Extinctum Latiaq; nurus, populuſq; patreſque
Deflevere Numam; nam conjux urbe relicta,
Vallis Ariciniæ denſis latet abdita ſylvis:
Sacraq; Oreſtea gemitu, queſtúque Dianæ
Impedit; ah quoties Nymphæ nemoriſq; lacúſque
Ne faceret, monuêre! & conſolantia verba

Dixerunt: quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit; nec enim fortuna querenda
Sola tua est; similes aliorum respice casus;
Mitius ista feres; utinamque exempla dolentem,
Non mea te possent relevare; sed & mea possunt.
Fando aliquem Hypolitum vestras si contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ & fraude noverca
Occubuisse neci, mirabere. vixq; probabo
Sed tamen ille ego sum; me Pasiphaëia quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse; & crimine verso,
Indicijq; metu, magis offensâne repulsæ
Arguit, immeritumq; pater projecit ab urbe;
Hostiliq; caput prece detestatur euntis.
Pittheiam profugo curru Trœzena petebam;
Jamq; Corinthiaci carpebam littora ponti,
Cum mare surrexit; cumuluſq; immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
Et dare mugitus, summoq; cacumine findi
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusq; tenus molles erectus in auras,
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens interrita mansit,
Exilijs contenta suis; cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectiſq; auribus horrent
Quadrupedes; monstrique metu turbantur & altis
Præcipitant currum scopulis; ego ducere vana
Fræna manu, spumis albentibus oblita luctor;
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Ni rota perpetuum quæ circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta & dejecta fuisset.
Excutior curru; loriſq; tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervoſq; in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui;
Ossa gravem dare fracta sonum, fessamq; videres
Exhalare animam, nullaſq; in corpore partes

Noscere

Noſcere quàs poſſes unúmque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna;
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda,
Nec, niſi Apollineæ validò medicamine prolis,
Reddita vita foret; quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi;
Tum mihi ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes.
Utque forem tutus, poſſemq; impunè videri,
Addidit ætatem; nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi, Cretenq; diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon; Delo, Cretáque, relictis,
Hic poſuit, nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere; quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Verbius eſto.
Hoc nemus inde colo; de Diiſque minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo, atque aſſentior illi.
Non tamen Ægeriæ luctus aliena levare
Damna valent, montiſq; jacens radicibus imis
Liquitur in lachrymas, donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi, gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas tetigit novare; & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quàm cum Tyrrhenus orator
Fatalem glebam motis aſpexit in arvis,
Sponte ſua primùm nullóq; agitante moveri;
Sumere mox hominis, terræque amittere formam,
Oráque venturis operire nocentia fatis
Indigenæ dixêre Tagen; qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Utque Palatinis hærentem collibus olim,
Cum ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto;
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.
Aut ſua fluminea quum vidit Cippus in unda

Cornua: vidit enim falsamq; in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlumq; oculos, & eodem cornua tollens,
Quicquid, ait, superi, monstro portenditur isto,
Seu lætum est aliquid patriæ, populoq; Quirini,
Sive minax mihi sit: viridiq; è cespite factis
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
Vináq; dat pateris, mactatarumq; bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta,
Quæ simul aspexit Tyrrhenæ gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifesta tamen: cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô salve; tibi enim, tibi Cippe tuisq;
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portasq; intrare patentes
Ad propera: sic fata jubent, namq; urbe receptus
Rex eris & sceptro tutus potiêre perenni.
Rettulit ille pedem: torvámque à mœnibus urbis
Avertens faciem, procul ô procul omnia dixit,
Talia dii pellant: multoq; ego justius, ævum
Exul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit, & extemplo populumq; gravemq; senatum
Convocat: antè tamen capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Insistit, priscóq; Deos de more precatus,
Est, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe
Rex erit, is qui sit signo non nomine dicam,
Cornua fronte gerit; quem vobis indicat augur
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus, quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est: vos urbe viri prohibete Quirites.
Vel si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.

Qualia

Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis ſiunt, aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos:
Tale ſonat populus, ſed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una. Quis ille eſt?
Et ſpectant frontes, prædictáq; cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cippus, Quem poſcitis, inquit, habetis,
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſêre oculos omnes: gemitúmq; dedêre:
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput, nec honore carere
Ulteriùs paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, Quoniam muros intrare vetaris
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,
Quantum depreſſo ſubjectis bobus aratro
Complecti poſſis, ad finem lucis ab ortu.
Cornuáq; auratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt longum manſura per ævum.
Pandite nunc Muſæ, præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpecioſa vetuſtas)
Unde Coroniden circumflua Tybridis alti
Inſula Romuleæ ſacris acceſſerit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidáque exangui ſqualiebant corpora morbo.
Funeribus feſſi, poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum
Auxilium cœleſte petunt, mediámque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utque ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus & quas habet ipſe pharetras,
Intremuêre ſimul, cortinaq; reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaq; corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petiſſes:
Et pete nunc propiore loco, nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt, ſed Apolline nato:

Ite bonis avibus, polémque accerſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepêre Senatus,
Quam colat, explorat juvenis Phœbëius urbem.
Quique petant ventis Epidauria littora mittunt,
Quæ ſimul incurva miſſi tetigêre carina:
Concilium, Graioſque patres adire, darentq;,
Oravêre deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ: certans ita addiſcere ſortes.
Diſſidet & variat ſententia: parſque negandum
Non putat auxilium: multi retinere ſuamque
Non emittere opem, non numina tradere ſuadent;
Dum dubitant ſeram repulêre crepuſcula lucem:
Umbráque telluris, tenebras induxerat orbi:
Cùm deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculumq; tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longæ dextra deducere barbæ,
Et placido tales immittere pectore voces:
Pone metus, veniam, ſimulacráque noſtra relinquam.
Hunc modò ſerpentem, baculum qui nixibus ambit,
Perſpice, & uſque nota, viſum ut cognoſcere poſſis:
Vertar in hunc; ſed major ero; tantuſq; videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora poſſunt.
Extemplò cum voce deus, cum voce deóque
Somnus abit; ſomniq; fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſydereos Aurora fugaverat ignes;
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei; quáque ipſe morari
Sede velit, ſignis cœleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant, cùm criſtis aureus altis
In ſerpente deus prænuntia ſibila movit;
Adventúque ſuo, ſignumq; aráſque, foréſque,
Marmoreúmq; ſolum, faſtigiaque aurea movit;
Pectoribúſq; tenus mediâ ſublimis in æde,
Conſtitit; atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet; cognovit numina caſtus
Evinctus vitta crines albente ſacerdos.

En deus eſt! deus eſt! animis linguiſque favete,
Quiſquis adeſt, dixit; ſis, ô pulcherrime, viſus
Utiliter, populoſq; juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piumque
Æneadæ præſtant & voce, & mente favorem.
Annuit his, motiſq; deus rata pignora criſtis,
Et repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.
Tum gradibus nitidis elabitur: oraq; retrò
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetáſque domos, habitataq; templa ſalutat:
Inde per injectis adopertum floribus ingens
Serpit humum: flectitq; ſinus; mediamq; per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hîc: agmenq; ſuum, turbæq; ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate: numinis illo
Senſit onus: preſſaq; dei gravitate carina,
Æneadæ gaudent: cæſoſq; in littore tauros,
Tota coronatæ ſolvunt retinacula navis.
Implêrat levis aura ratem: deus eminet altè,
Impoſitâq; premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas deſpectat aquas: modicíſque per æquor
Jonium Zephyris ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit: prætervq; Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæaque littora fertur.
Linquit Japigiam, levibuſq; Amphyſia remis
Saxa fugit, dextrâ prærupta Ceraunia parte,
Romechiumq; legit, Caulonáque Naritiámque,
Evincitq; fretum Siculíq; anguſta Pelori.
Hippotadæque domus regis, Themeceſq; metalla,
Leucoſiámque petit, tepidiq; roſaria Pæſti,
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ
Et Surrentino generoſos palmite colles:
Herculeamq; urbem, Stabiaſque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumeæ templa Sybillæ,
Hinc calidi fontes, lentiſciferúmque tenetur

Linter-

Linternum, multamq; trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa colubris.
Minturnæq; graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphataq; domus Tracasq; obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam,
(Asper enim jam pontus erat) deus explicat orbes,
Perq; sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hospitio juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squammæ crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec castrumq; sacrasq;
Lavini sedes, Tiberinaq; ad ostia venit.
Huc omnes populi passim matrumq; patrumq;
Obvia turba ruit quæque ignes Troïca servat
Vesta tuos: letoq; deum clamore salutant.
Quæq; per adversos navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque sonant: & odorant aëra sumis,
Istaq; conjectos incalfacit hostia cultros.
Fumq; caput rerum Romanam intraverat urbem,
Erigitur serpens, summoq; acclivia malo
Colla movet, sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos:
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem specie cœleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; salutifer urbi.
Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Cæsar in urbe sua deus est, quem Marte togaq;
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Resq; domi gestæ, properatoq; gloria rerum
In sidus vertêre novum stellamq; comantem,
Quam sua progenies, nec enim de Cæsaris actis

Ullum

Vllum majus opus, quàm quod pater extitit hujus.
Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos,
Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates; Numidasq; rebelles,
Cyniphiúmque Jubam, Mithridatisq; tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini;
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
Quàm tantum genuisse virum; quo præside rerum
Humano generi superi faviſtis abunde.
Ni foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille deus faciendus erat; quod ut aurea videt
Æneæ genitrix, vidit quóque triste parari
Pontifici lethum, & conjurata arma moveri;
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia divis,
Aspice dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantáq; caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Julo,
Soláne semper ero injustis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulnerat hasta;
Nunc male defensæ confundant mœnia Trojæ;
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Factariq; freto, sedesque intrare silentum,
Belláque cùm Turno gerere, aut si vera fatemur,
Cum Junone magis; quid nunc antiqua recorder
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non sinet, in me acui sceleratos cernitis enses!
Quos prohibite, precor, facinúsq; repellite, neve
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, superosq; movet; qui rumpere quamquam
Ferrea non possunt veterum decreta sororum;
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesq; tubas, auditáq; cornua cœlo
Præmonuisse nefas; solis quóque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis arsere sub astris;

Sæpe

Sæpè inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat; sparsi lunares sanguine currus;
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lachrymavit ebur; cantusque feruntur
Auditi sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat; magnosque instare tumultus
Fibra monet, cæsumq; caput reperitur in extis.
Inque foro circumq; domos, & templa deorum
Nocturnos ululasse canes; umbrasq; silentum
Erravisse ferunt; motamque tremoribus urbem,
Non tamen insidias, venturaque vincere fata,
Præmonitus potuere deum, strictiq; feruntur
In templum gladii; nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, diramq; placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytheræa manu percussit utraque
Pectus, & æthereâ molitur condere nube;
Quæ prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor; Sola insuperabile fatum
Nata movere paras, intres licet ipsa fororum
Tecta trium; cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro;
Quæ neq; concussum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta, atq; æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis; legi ipse, animoque notavi;
Et referam, ne sis jam nuno ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora; perfectis, quos terræ debuit, annis,
Ut deus accedat cœlo, templisq; colatur,
Tu facies, natusq; tuus, qui nominis hæres
Impositum feret unus onus, cæsiq; parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ; Pharsalia sentiet illum;
Æmathiiq; iterum madefient cæde Philippi;

Et

Et magnum Siculis nomen ſuperabitur undis;
Romaniq; ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fiſa cadet; fruſtraq; erat illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi barbariem, genteſq; ab utroq; jacentes
Oceano numerem? quodcunq; habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit; Pontus quoq; ſerviet illi.
Pace data terris animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſq; feret juſtiſſimus autor;
Exemploq; ſuo mores reget, inque futuri
Temporis ætatem venturorumq; nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de conjuge natam,
Ferre ſimul, nomenq; ſuum, curaſq; jubebit;
Nec, niſi cum ſenior ſimiles aquaverit annos,
Æthereas ſedes cognataq; ſidera tanget.
Hanc animam interea cæſi de corpore raptam,
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra forumq;
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
Vix ea fatus erat, media cùm ſede ſenatus
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda; ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aëre ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris.
Dumq; tulit, numen capere, atque ignoſcere ſenſit,
Emiſitq; ſimul; ſimul evolat altius illa;
Flammiferumque trahens ſpacioſo limite crinem,
Stella micat, natiq; videns benefacta, fatetur
Eſſe ſuis majora; & vinci gaudet ab illo;
Hic ſua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nulliſq; obnoxia juſſis,
Invitum præfert; unaque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus;
Ægea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove, Jupiter arces
Temperat æthereas & mundi regna triformis;
Terra ſub Auguſto; Pater eſt & Rector uterq;
Dii, precor, Æneæ comites quibus enſis & ignis

Ceſſerunt;

Cesserunt: Diique indigites, genitorq; Quirini
Urbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Vestáque Cæsareos inter sacrata penates,
Et cum Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quóque alios vati fas appellare, piúmq; est
Tardasit illa dies, & nostro serior ævo,
Qui caput Augustum, quem temperat orbe relicto,
Accedat cælo, faveatq; precantibus absens.

PERORATIO.

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti Spatium mihi finiat ævi;
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar; nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi; perque omnia secula famâ,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

FINIS.